MILLENNIUM, STIEG ȘI EU

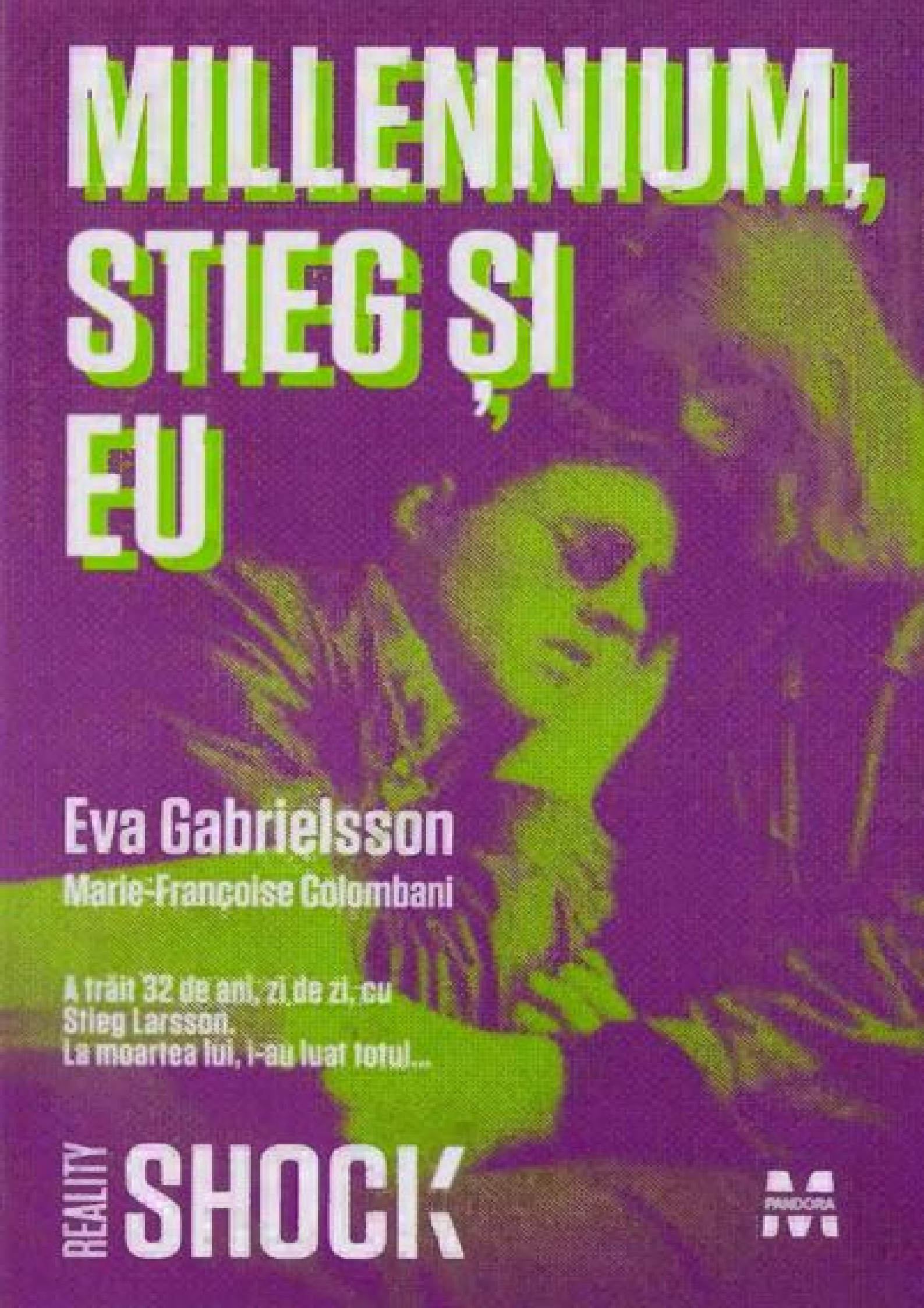

Eva Gabrielsson
Marie-Françoise Colombani

A trăit 32 de ani, zi de zi, cu Stieg Larsson.
La moartea lui, i-au luat totul...

REALITY SHOCK

PANDORA M

Cuprins

PREFAȚĂ
C1 - CAFEA
C2 - COPILĂRIA
C3 - MAMELE NOASTRE
C4 - ÎNTÂLNIREA
C5 - CĂLĂTORIA ÎN AFRICA
C6 - STOCKHOLM
C7 - AGENȚIA TT
C8 - EXPO
C9 - AMENINȚĂRI
C10 - MILLENNIUM
C11 - VALORILE JURNALISTICE ALE LUI STIEG
C12 - FEMINISMUL
C13 - ÎN MIEZUL BIBLIEI
C14 - DATORIA RĂZBUNĂRII
C15 - ADRESELE DIN MILLENIUM
C16 - PERSONAJELE
C17 - GRENADA
C18 - A NAVIGA
C19 - DECEPȚII ȘI AFACERI DUBIOASE ÎN IMOBILIARE
C20 - AVENTURA PUBLICĂRII
C21 - NOIEMBRIE 2004
C22 - ZILELE DE DUPĂ
C23 - DESPĂRȚIREA
C24 - RĂZBUNAREA ZEILOR
C25 - JURNALUL MEU DIN 2005
C26 - VIAȚA MEA ÎNTRE 2005 ȘI 2010
C27 - SUPPORTEVA.COM
C28 - AL PATRULEA VOLUM
MULȚUMIRI

Eva Gabrielsson
Marie-Françoise Colombani

Millennium, Stieg şi Eu

Traducere: Doru Mareş

Editura Pandora M.

2011

PREFAŢĂ

Da, există un mister *Millennium*. Şi secrete *Millennium*. La fel ca în mitul platonic al peşterii, cărţile poliţiste ale lui Stieg Larsson nu permit să iasă la suprafaţă decât o anumită realitate. Cea care rămâne ascunsă, de cealaltă parte, este şi ea plină de poveşti ce se deschid în cascadă către alte şi alte poveşti. Celebra lui trilogie abundă în indicii, unele aparţinând vieţii de zi cu zi, altele, extrem de semnificative, legându-i pe Stieg Larsson şi pe Eva Gabrielsson, cea care i-a fost alături timp de treizeci şi doi de ani, de un univers numai şi numai al lor: literatura ştiinţifico-fantastică, *Biblia*, bătălia împotriva extremei drepte şi pentru drepturile omului, mitologia scandinavă, spionajul…

Din punctul de vedere privilegiat al Evei Gabrielsson, *Millennium* este mai mult decât trilogia de romane poliţiste cunoscută în întreaga lume, este alegoria luptei permanente şi individuale pentru morală şi justiţie, valori pentru care Stieg Larsson a militat totdeauna. Aceste cărţi sunt, pentru ea, oglinda vieţii şi a iubirii pe care le-au trăit împreună, dar şi încarnarea unor clipe teribile, prima şi cea mai dramatică dintre acestea fiind dispariţia subită a lui Stieg. Ucis pe neaşteptate, la cincizeci de ani, de un infarct, după ce tocmai îşi predase manuscrisele editorului, nu a mai apucat să se bucure de imensul succes al trilogiei. Continuarea ţine de sordid. Întrucât, în Suedia, nu este recunoscut concubinajul, Eva a fost privată de întreaga moştenire, ba chiar, la un moment dat, i-a fost teamă că se va trezi cu lucrurile care îi aparţineau scoase în faţa micului apartament asupra căruia nu avea acte de proprietate decât pe jumătate. Încă un motiv de dezamăgire pentru Eva a fost să vadă dezvoltându-se o întreagă „industrie Stieg Larsson”, creându-i acestuia o imagine exact la antipodul omului care

fusese. Seriale de televiziune, filme, cărţi semnate de falşi prieteni, tot felul de bârfe… Puţin câte puţin, adevăratul Stieg Larsson, militantul, feministul, jurnalistul, autodidactul, posesor al unei culturi imense şi eclectice, s-a şters, pentru a nu lăsa la lumină decât pe autorul de romane poliţiste.

Întreaga viaţă a lui Stieg, de la început până la sfârşit, a fost un adevărat roman, pentru cunoaşterea căruia Eva, personajul principal al acestei saga intime, s-a decis să ne ofere câteva chei. Această femeie dintr-o bucată, fidelă şi idealistă, cum, de altfel, era şi Stieg, nu acceptă compromisul. Cei care o cunosc ştiu foarte bine acest lucru. Prietenii ei se pot baza pe ea, după cum se puteau baza şi pe cel care i-a fost alături în viaţă şi dincolo de moarte. Ceilalţi, care au ales căile trădării, acolo au şi fost părăsiţi, la fel cum ar fi făcut şi Stieg.

Acum, Eva luptă pentru a obţine drepturile de proprietate intelectuală asupra operei iubitului ei. O face pentru el, cel căruia nu i-ar fi plăcut cu niciun chip ca trilogia *Millennium*, articolele împotriva rasismului, cărţile despre extrema dreaptă, textele de tinereţe să ajungă o simplă sursă de profit. Dacă solicitarea ei va fi acceptată, atunci va ridica şi vălul misterios care acoperă cel de-al patrulea volum, căruia i-a urmărit naşterea din interior, cum s-a întâmplat şi în cazul primelor trei. Astfel, cei îndrăgostiţi de Millennium, printre care mă număr şi eu, pot spera să îşi regăsească, într-o bună zi, eroii. Duşmanii lui Lisbeth Salander şi ai lui Mikael Blomkvist ar trebui să tremure de frică de pe acum. Titlul cărţii va fi: *Răzbunarea zeilor*. Să afle, aşadar, aceştia că Eva, mare dansatoare de salsa în faţa Celui fără de moarte, e gata să le încheie destinul prin scris şi să treacă astfel, dansând, peste cadavrele lor.

Marie-Françoise Colombani

C1 – CAFEA

Sunt deseori întrebată dacă suedezii beau tot atâta cafea cât personajele din Millennium. Şi, într-adevăr, în Suedia se consuma multă cafea din moment ce suntem, după Finlanda, ţara cu cel mai mare consum de cafea din lume. Dacă nu ar trebui să existe decât o singură caracteristică în comun pentru Stieg Larsson şi Mikael Blomkvist, atunci aceasta ar putea fi impresionantul număr de ceşti de cafea băute zilnic.

Dependenţa de cafea – şi la mine, şi la Stieg exista din copilărie. Încă de la cinci ani, vârstă la care, în general, se bea lapte, bunica lui Stieg îi dădea acestuia cafea de faţă cu toată lumea. Şi bunica mea făcea aceiaşi lucru, dar mai discret, fiindcă ar fi putut-o vedea mama.

Pentru noi doi, cafeaua era un remediu extraordinar împotriva tuturor formelor de nefericire, mai mici ori mai mari. Sinonim al intimităţii, al convivialităţii, al ospitalităţii, ne însoţea clipele fericite şi lungile, foarte lungile conversaţii pe care le purtam între noi sau cu prietenii noştri, în timpul celor treizeci şi doi de ani de viaţă în comun, îmi zic că am contribuit din plin la beneficiile aduse de industria cafelei! După ce am încercat toate reţetele de preparare, tot la cafeaua turcească ne-am întors. Acasă, aveam în permanenţă un ibric pe foc.

Astăzi, doar pentru mine, nu mai fac cafea. E stupid să umpli cu apă doar o jumătate de ibric ori de cafetieră. În plus, jumătatea goală ar însemna că Stieg nu se mai uită la mine pe deasupra ceştii lui, cu ochii scânteind de curiozitate, ca ai unui copil în faţa unui cadou care urmează să fie scos din cutie. Că nu îl voi mai auzi spunând: „Haide, povesteşte. Şi aşa… Ce-ai mai făcut astăzi? Ce noutăţi ai mai descoperit?”

În *Millennium*, Lisbeth Salander întrerupe brusc o conversaţie cu Mikael Blomkvist, zicând: „O să

mă mai gândesc la chestia asta”. Prima oară când am citit propoziţia, am izbucnit în râs. De fiecare dată când Stieg şi cu mine aveam o neînţelegere serioasă, când ajungeam în impas întrucât refuzam să fiu de acord cu el, încheiam întotdeauna cu acele cuvinte, care însemnau că venise momentul să trecem la altceva, la o discuţie mai relaxată, mai plăcută. Pe loc, la respectivul semnal, unul dintre noi se ridica şi punea ibricul pe foc şi aşa ne împăcam.

Astăzi, nu mai beau cafea singură acasă.

Am trecut la ceai.

Nu am vrut niciodată să scriu cartea aceasta, în care este vorba despre Stieg, despre viaţa noastră, dar şi despre cum este să trăiesc fără el.

Mi-a fost răpit de un infarct pe 9 noiembrie 2004. O zi blestemată pentru mine, şi care nu a fost altfel nici pentru alţii, dacă privim la scara istoriei. Mă gândesc la 9 noiembrie 1938, dată la care, în timpul Nopţii de cristal, naziştii au mai făcut un pas către „soluţia finală”, agresându-şi concetăţenii evrei. Stieg a comemorat deseori victimele Nopţii de cristal, participând la diferite colocvii. În seara de 9 noiembrie 2004, susţinuse o conferinţă la sediul ABF (*Arbentarnas Bildningsförbund* – Asociaţia pentru Formarea Muncitorilor).

Nu am fost lângă el în clipa în care a murit. Îmi făceam meseria de arhitect pe undeva prin Dalecarlia. Şi dacă aş fi fost de faţă, lucrurile ar fi stat altfel? Evident, nu voi afla niciodată răspunsul, dar îmi place să cred că da, fiindcă faptul de a fi împreună transforma radical fiecare dintre clipele vieţii noastre.

„Stieg Millennium”, autorul romanelor poliţiste de mare succes, s-a născut în iulie 2005, odată cu apariţia primului volum al trilogiei. De atunci,

după cărţile lui s-au făcut filme pentru marele ecran ori pentru televiziune.

Cu toate acestea, trilogia *Millennium* nu este decât un episod al vieţii lui Stieg şi, oricum, nu e opera capitală a vieţii sale.

Stieg şi „industria *Millennium*" nu mă interesează.

Cel la care mă gândesc eu este omul care mi-a fost alături toată viaţa, omul care a fost una cu mine clipă de clipă. Cel de care sunt profund îndrăgostită, împreună cu care am străbătut drumul vieţii timp de treizeci şi doi de ani. Bărbatul tandru, entuziast, glumeţ, dedicat trup şi suflet, generos… jurnalistul, feministul, militantul, iubirea vieţii mele,

Pierzându-l, am pierdut o mare parte din mine însămi.

Acest Stieg s-a născut la 15 august 1954…

C2 – COPILĂRIA

În *Bărbaţi care urăsc femeile*, primul volum al trilogiei *Millennium*, Mikael Blomkvist descoperă o fotografie făcută în ziua dispariţiei lui Harriet Vanger, la defilarea organizată cu ocazia Sărbătorii Copiilor din Hedeby, partea veche a satului Hedestad. Pentru a încerca să obţină informaţii despre ziua respectivă şi, totodată, pentru a înţelege ce ar fi putut-o înspăimânta pe adolescentă, Blomkvist porneşte în căutarea cuplului de turişti care fotografiaseră scena, cu patruzeci de ani mai înainte. Cercetările îl duc în nordul Suediei, mai întâi la Norsjö, apoi la Bjursele, în regiunea Vāsterbotten. Alegerea unor astfel de coordonate geografice poate părea bizară, fiindcă este vorba despre nişte locuri îndepărtate, foarte puţin cunoscute chiar şi de către suedezi. În schimb, lui Stieg îi erau familiare, fiindcă acolo a ajuns în 1955, la bunicii din partea mamei. Părinţii lui, Erland Larsson şi Vivianne Boström, prea tineri pentru a-l putea creşte aşa cum se cuvenea, l-au lăsat la bunici şi s-au mutat departe, în sud, la circa o mie de kilometri. În 1957 s-au mutat din nou, la Umeå (se pronunţă „Ümio”), un orăşel aflat la două sute de kilometri de Norsjö.

Pentru Stieg, a vorbi despre locurile acelea şi a le face cunoscute era o modalitate de a aduce un omagiu micii comunităţi în care trăise cele mai frumoase clipe ale copilăriei şi a-i mulţumi pentru valorile pe care i le transmisese.

Stieg locuia împreună cu bunicii într-o căsuţă de lemn, la marginea pădurii, având doar o bucătărie şi o singură cameră, fără apă, electricitate ori WC. Genul acesta de locuinţă, asemănător fermelor familiale, este tipic satului suedez. Odată cu timpul, în astfel de case erau mutaţi bătrânii atunci când noua generaţie prelua activităţile gospodăriei. Pereţii casei bunicilor erau prost izolaţi, spaţiile

dintre scânduri fiind probabil umplute cu rumeguş, aşa cum se făcea pe vremea aceea. Încălzirea se limita la soba cu lemne şi plită de tuci, pe care bunica pregătea mâncarea. Iarna, temperatura de afară putea coborî până la minus 37 de grade, iar oamenii aveau parte de lumină cel mult o jumătate de ceas pe zi. Pe o asemenea vreme, Stieg se ducea la şcoala folosind o pereche de schiuri de fond, la lumina lunii. Împins de curiozitatea lui naturală, explora cu aviditate pădurile, lacurile şi drumurile, întâlnind tot felul de oameni şi de animale. Viaţa era foarte grea şi trebuia să dai dovadă de multă ingeniozitate pentru a reuşi să supravieţuieşti. Dar un asemenea mod de a trăi forma indivizi autonomi, descurcăreţi, generoşi şi solidari. Precum Stieg.

Severin, bunicul lui Stieg, fusese, după cum îmi povestea acesta, un comunist antifascist care, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, ajunsese într-un lagăr, alături de alţi membri ai rezistenţei. După război, militanţii la care mă refer au fost cu greu acceptaţi de societate. Acest episod al istoriei suedeze, trecut sub tăcere la vremea respectivă, nu este prea bine cunoscut nici în ziua de azi. În 1955, Severin pleacă din Skelleftehamn, unde lucra la o uzină, şi se mută cu soţia şi micuţul Stieg în căsuţa de lemn. Repara biciclete, motoare şi muncea cu ziua pe la fermele din vecinătate pentru a-şi întreţine familia. Lui Stieg îi plăcea să îl însoţească la pescuit şi la vânătoare. La începutul volumului *Bărbaţi care urăsc femeile*, Mikael Blomkvist accepta propunerea lui Henrik Vanger, unchiul lui Harriet Vanger, de a se muta în „locuinţa pentru musafiri”, nu departe de Hedestad. Suntem în plină iarna şi ne sunt descrise „florile de gheaţă (…) de pe ochiurile de geam ale ferestrelor, formate pe dinăuntru”. Erau aceleaşi pe care Stieg le privea, fascinat, în casa bunicilor, iscate de aburii respiraţiilor şi de vaporii ce ieşeau din cratiţele cu apă care fierbeau în permanenţă pe

plită. Nu a uitat nicicând acea imagine extraordinară, dar nici frigul, despre care putea vorbi fiindcă într-adevăr îl trăise. A cunoscut o copilărie grea. Dar fericită, veselă şi plină de iubire.

Din fotografiile alb-negru îmi zâmbeşte un băieţel aflat între doi adulţi pe care îi amuzase să se deghizeze în faţa obiectivului. Şi care îl convinseseră că nimic nu era imposibil în viaţa. De unde şi dispreţul lui absolut pentru goana după bani. Bunicul său era proprietarul unui vechi Ford Anglia, al cărui motor reuşise să îl repare graţie, probabil, talentului său de mecanic şi pasiunii pentru micile activităţi manuale, şi care este acelaşi cu cel înmatriculat AC, la Västerbotten, căutat de Mikael în speranţa că l-ar putea duce la Harriet Vanger. Pentru a scrie *Millennium*, Stieg folosea mii de asemenea mici detalii luate din propria viaţă, dintr-a mea, dintr-a noastră.

În decembrie 1962, Severin Boström, bunicul lui Stieg, a murit subit, din cauza unui infarct (la cincizeci şi şase de ani, ca şi fiica lui, mama lui Stieg). Bunica a mai rămas încă şase luni împreună cu nepotul în căsuţa de lemn, apoi, fiindcă nu mai putea să-l crească în locuinţa aceea izolata, a plecat lângă Skellefteå, în comitatul Västerbotten; până la moartea ei, în 1968, Stieg a vizitat-o în fiecare vară.

Astfel, lumea fericită şi lipsită de griji a lui Stieg a dispărut în mod brutal. La aproape nouă ani, a ajuns iarăşi lângă părinţii lui, Erland şi Vivianne, la Umeå, şi lângă fratele lui mai mic, Joakim, născut în 1957. Abia dacă-i cunoştea. Stieg vorbea mult despre bunici, dar mai niciodată despre părinţi. Cu toate acestea, după câte mi-au povestit prieteni apropiaţi ai bunicilor lui, Vivianne se dusese de mai multe ori să îşi vadă băiatul când acesta era încă foarte mic. În toamna lui 1963, Stieg intră în clasa întâi la şcoala elementară din

oraş, iar viaţa i se schimbă complet. Mediul urban îi este necunoscut, ca să nu spunem de-a dreptul ostil. Dacă până atunci locuise într-o casă aflată în mijlocul naturii, de unde putea pleca şi unde se putea întoarce fără vreo constrângere, acum trăia închis într-un mic apartament din centrul oraşului. Trecerea de la natură la bitum a fost dureroasă. Părinţii săi lucrau toată ziua. Uneori nici nu îi vedea pe acasă, pe când bunicii fuseseră mereu la dispoziţia lui. Ritmul existenţei era mai strict, impus, funcţionând conform unui orar regulat.

La origine, prenumele lui Stieg se scria fără litera „e”. Nu ştiu când a adăugat-o, fiindcă personal numai aşa l-am văzut scris. În Umeå trăia şi un alt Stig Larsson. Legenda spune că erau tot timpul confundaţi, aşa că au tras la sorţi cine să îşi schimbe prenumele. Ceea ce ştiu este că, după numeroase scrisori pe care i le-a trimis biblioteca orăşenească pentru a solicita înapoierea cărţilor împrumutate de către celălalt Stig, s-a hotărât să adauge „e”-ul în prenume. M-a distrat de fiecare dată să observ cum unele persoane spun tot felul de anecdote despre Stieg, de parcă ar fi fost martore la respectivele întâmplări sau le-au auzit personal din gura lui, deşi eu sunt singura fiinţă căreia i le-a povestit, drept pentru care sursa lor sunt interviurile acordate de mine.

La şaptesprezece ani, Stieg părăseşte căminul părintesc pentru a se muta într-o mică garsonieră aflată în subsolul imobilului unde locuia familia lui. În afară de faptul că pur şi simplu nu se simţea fericit, nu ştiu ce s-a întâmplat cu adevărat în toţi acei ani. Am însă senzaţia că încă de pe atunci nu i-a mai păsat de propria sănătate, pe care şi-a neglijat-o. De parcă nu ar fi avut nici cea mai mică importanţă. De parcă el însuşi ar fi fost lipsit de importanţă atât pentru sine, cât şi pentru ceilalţi.

Cu excepţia rarelor momente când se dedica preocupărilor nautice, Stieg, ca şi Mikael Blomkvist, nu se prea omora cu sportul, mâncând

orice, fumând şi bând extrem de multă cafea, după cum am mai spus-o. Ceea ce, împreună cu stresul, a contribuit, fără îndoială, la dispariţia sa prematură.

După ce ne-am cunoscut, în 1972, Stieg nu s-a mai întors decât o singură dată în casa în care copilărise, în toamna lui 1996.

Împreună cu fratele şi sora mea, deţin şapte hectare în comitatul Västerbotten, acolo unde se află şi localităţile Norsjö şi Bjursele. Proprietatea, care aparţine de mai multe generaţii familiei mele, este parţial împădurită. Prin anii 1990, am mers acolo împreună cu Stieg de două ori pentru a curăţa suprafaţa de pădure care ne revenea. A doua oară, în 1996, am petrecut acolo mai multe zile printre tăuni şi şerpi, muncind din greu, însă mulţumiţi că scăpaserăm de activităţile de birou şi că puteam face efort fizic. Vecinii noştri din Önnesmark erau curioşi să afle mai multe despre copilăria lui Stieg, drept pentru care, când ne-am terminat treaba, ne-am dus să vedem căsuţa bunicilor.

Era încuiată. Stieg şi-a lipit nasul de geam. Înăuntru nu se schimbase nimic.

— E exact ca atunci! Uită-te: acolo dormeam, cu bunicul. Şi a rămas tot aceeaşi soba cu plită! Îmi aduc aminte că dimineaţa era rece şi îngheţam înăuntru.

Examina flecare metru pătrat, fiecare copac, fiecare piatră, fiecare movilă de pământ… Încet-încet, amintirile se întorceau. Era emoţionat, iar eu, tulburată. Nu-l mai văzusem niciodată aşa. Până şi vocea i se schimbase. Era mai gravă, mai caldă, şi Stieg vorbea blând, în şoaptă, aproape. Din cauza întrebărilor noastre, spunea o poveste după alta. Când a venit şi vremea să plecăm, a început să repete întruna:

— Încă o clipă, încă o clipă…

Fiindcă nu mai reuşea să se smulgă din acel loc. Cum se făcea tot mai târziu, m-a privit rugător:

— Eva, n-am putea cumpăra noi casa asta?

— Iubitule, e la o mie de kilometri de Stockholm! E prea departe! Nu am putea veni aici prea des. Aşa că, fără bani şi timp ca să avem grijă de ea, va ajunge o ruină.

Mi-a răspuns şoptit, cu o infinită melancolie:

— Bine, dar… asta e tot ce am şi eu…

Părea invadat de o tristeţe uriaşă, copilărească, de parcă, proiectat cu treizeci de ani înapoi, ar fi fost încă o dată smuls din propriile-i rădăcini. Am rămas multă vreme tăcuţi, gândindu-ne fiecare la asta. Apoi, a spus resemnat:

— E imposibil…

Şi am plecat cu inima grea.

Am făcut multe fotografii cu acea căsuţă. Mai târziu, am construit un colaj din ele, pe care l-am înrămat şi i l-am dăruit. A fost atât de bucuros, încât l-a pus deasupra patului.

Am vorbit de multe ori despre călătoria aceea ce despre o clipă magică. În vara lui 2004, după ce predase cele trei volume din *Millennium*, ne făceam o groază de planuri de viitor. Astfel, ne închipuiam – mă voi referi mai departe la acest subiect – „mica noastră cabană pentru scris”, pe care doream să ne-o construim într-o insulă. O desena fiecare după gustul lui şi apoi ne confruntam proiectele aşezaţi unul lângă altul pe canapea, sorbind din ceştile cu cafea.

Mă uitam adesea la fotografiile căsuţei de lemn şi aveam de gând să îi fac o surpriză, reproducând intrarea şi uşile în alb şi albastru.

C3 – MAMELE NOASTRE

Cineva a observat că în *Millennium*, cu excepţia surorii lui Mikael, nu există nicio mamă în sensul clasic al cuvântului şi, de altfel, nici vreo familie tradiţională. Mama lui Lisbeth Salander n-a ştiut cum să îşi apere fiica pe vremea când aceasta a fost mică. A rămas pasivă în faţa violenţei soţului, Zala, deschizând porţile unei întregi tragedii. În urma leziunilor cerebrale provocate de loviturile primite, şi-a sfârşit zilele relativ tânără, într-un sanatoriu. Cât despre femeile din familia Vanger, acestea sunt încă şi mai rele, mame denaturate, precum Isabella Vanger, mama Harrietei şi a lui Martin; aceasta ştia că bărbatul îi abuzează fiul, care, la rândul lui, îşi viola sora, însă pe Isabella „nu o interesau toate astea”. În cel mai bun caz, femeile din trilogia *Millennium* sunt fie indiferente, fie nu au copii, ca Erika Berger.

Dacă stăm să ne gândim, nu este o întâmplare. Stieg, ca şi mine, am fost crescuţi, în absenţa mamei, de către bunici. Or, nici cea mai blândă şi mai grijulie bunică, aşa cum au fost bunicile noastre, nu poate ţine loc de mamă.

O altă consecinţă a acestei situaţii, de a creşte alături de generaţia dinaintea celei a părinţilor noştri, este că am copilărit parcă în secolul al XIX-lea, într-o epocă prea puţin atinsă de evoluţia moravurilor. Ne-au fost transmise valori morale de altădată, stricte, severe, uneori greu de înghiţit. Pentru noi, aşadar, nu banii şi reuşita socială erau coordonatele unei bune reputaţii, ci respectarea cuvântului dat şi cinstea. Reguli ce nu puteau fi încălcate.

Stieg şi cu mine aveam multe în comun. Semănam şi ca mod de a gândi, şi ca mod de a reacţiona, lucru care ne amuza, însă nu ne mira, din moment ce aveam aceleaşi rădăcini.

Am văzut lumina zilei pe 17 noiembrie 1953, la Lövånger, la o sută de kilometri nord de Umeå.

Sunt cea mai mare dintre cei trei copii ai părinţilor mei, între naşterile cărora nu s-a scurs mai mult de un an. Tata şi mama s-au despărţit când eu aveam şapte ani, iar noi, copiii, am rămas alături de tata şi bunicii din partea lui, la ferma pe care o deţineau. Tatei nu-i plăcea să lucreze alături de aceştia. Deşi îşi întrerupsese studiile pe când avea numai treisprezece ani, reuşise totuşi să ajungă jurnalist la un ziar local. Dacă ar fi locuit la oraş, părinţii mei, care se căsătoriseră din dragoste, ar fi putut trăi toată viaţa împreună. Mama, Gudru, absolvise un liceu tehnic şi, pe când încă nu se măritase, era secretară într-o uzină metalurgică. Bunica sperase o vreme că nora va fi de folos la fermă, dar a înţeles că nu avea să se adapteze vieţii la ţară. Pentru ea, a purta taioare şi tocuri înalte şi a-ţi ruja buzele nu avea nicio legătură cu viaţa unei ţărănci cumsecade. De altfel, bunica era de părere că toate acele lucruri erau fără rost. Mie, în schimb, mama mi se părea frumoasă şi plină de viaţă. Divorţul părinţilor mei a fost groaznic, iar cele două familii s-au despărţit într-un mod violent, mai ales că, lucru extrem de rar pe vremea aceea, tata a obţinut custodia copiilor. A argumentat că are serviciu, casă şi că bunicii vor avea grijă de noi. Cred că a jucat un rol important şi faptul că tata era membru al Partidului Liberal şi cunoştea persoane influente din regiune.

Mama a plecat singură la Stockholm, unde, după ce a urmat un curs de formare profesională, a devenit infirmieră. În ultimii treizeci şi unu de ani nu am văzut-o decât de şase ori. Nu s-a mai măritat niciodată şi a murit de cancer în 1992, de Crăciun, Tata a murit în 1977. Dacă bunica din partea tatălui, o femeie drăguţă şi cinstită, socotea că fiul ei nu făcuse deloc o alegere potrivită când se căsătorise cu mama, în schimb, el nu a încercat niciodată să o împiedice să ne vadă. Nu înţeleg ce s-a petrecut însă în mintea mamei mele. Cred că era o fiinţă sensibilă şi fragilă din punct de vedere

psihic. A suferit mult din cauză că a fost despărţită de propriii copii, numai că distanţa şi lipsa de mijloace materiale nu i-au permis să procedeze altfel decât a făcut-o. În 1961, când am pierdut-o în urma divorţului, am pierdut definitiv şi întreaga noastră familie pe linie maternă.

A fost momentul în care m-am simţit complet abandonată, ca şi Stieg, în 1962, când a fost luat de la bunici.

Încă de la început, Stieg şi bunica mea au ţinut mult unul la altul, respectându-se reciproc. Ea zicea despre el că e „un om de bine", el despre ea că e „fabuloasă". Trebuie spus că era într-adevăr o femeie de mare caracter. Ca şi tatăl ei care, după ce navigase timp de douăzeci şi unu de ani pe toate mările şi oceanele lumii, se făcuse fermier pentru a se putea însura cu tânăra sa logodnică, de care era foarte îndrăgostit. Bunica avea un fel al ei de a spune „uite ce cred eu…" care ne obliga să ne gândim de două ori înainte de a ne apuca să facem un anumit lucru. Cele patru cuvinte lăsau să se înţeleagă: „Bun, faci ce vrei tu, dar îţi asumi toată răspunderea".

Când l-am cunoscut pe Stieg. Vivianne, mama sa, mi-a devenit un fel de înlocuitor de mamă. Era o femeie puternică. Aidoma bunicii mele, ea conducea treburile familiei. O admiram mult. Administrându-şi propriul magazin cu haine de gata, voia să schimbe societatea şi, spre stupefacţia baronilor locali, a fost aleasă consilier municipal pe listele Partidului Social-Democrat.

— Nu e niciun secret, spunea amuzată. Toată lumea care intră în magazin, până la urmă, ajunge să mă cunoască!

Ceva mai târziu, când a fost aleasă şi în comisia de urbanism a municipalităţii, am mai avut în comun un domeniu, fiindcă eu sunt de meserie arhitect.

Stieg semăna mult cu Vivianne, inclusiv în felul de a se implica într-o problemă anume. Se simţea legat de ea, dar nu ca de o mamă, ci ca de o persoană foarte apropiată. Cu celelalte rude se comporta de parcă ar fi fost vorba despre o familie de adopţie. Începând din 1977, când ne-am mutat la Stockholm, n-am mai parcurs prea des cei o mie de kilometri care ne despărţeau de Umeå. Uneori, vara, părinţii lui Stieg ne lăsau la dispoziţie casa lor de vacanţă de la Önnesmark, din apropierea oraşului meu natal, casă care, printr-o întâmplare neobişnuită, fusese construită de fratele bunicului meu din partea tatălui. Prin anii 1980 am sărbătorit câteva Crăciunuri la Umeå, cu părinţii lui Stieg, însă de cele mai multe ori petreceam Crăciunul, Paştele şi Sfântul Ion împreună cu familia mea. Apoi, Vivianne s-a îmbolnăvit de cancer la sân. În august 1991, întorcându-se de la spital, unde îşi făcuse tratamentul, a suferit un de anevrism. Am sărit imediat în avion, pentru a-i fi la căpătâi. Deşi era inconştientă, am rămas mult timp lângă ea. O ţineam de mână şi îi vorbeam încet despre Stieg, despre planurile noastre, despre griji… de parcă totul ar fi fost normal. Simţeam că mă auzea. A doua zi a murit. Ne aşteptase. La fel ca, şase luni mai târziu, mama mea, a cărei luptă extraordinară împotriva cancerului pulmonar, care urmase, în cazul ei, tot unui cancer la sân, uimise întreg personalul clinicii pentru îngrijire paliativă, unde fusese internată. O revăd şi acum, aşezată în balcon, învelită cu o pătură, fumând şi tuşind. Începând din august 1992, fratele meu şi cu mine am făcut cu schimbul la spital. Sora mea, care locuia la Londra, nu putea sosi înainte de Crăciun. Şi mama a rezistat. A murit abia la sfârşitul lui decembrie, când toţi trei copiii i-am fost alături. Astfel, şi mama mea, şi a lui Stieg au hotărât ele momentul în care să se despartă de această lume.

Nu şi Stieg. El a fost atacat prin surprindere.

Chiar şi după ce ne-am cumpărat apartamentul din Södermalm, în 1991, sărbătorile tot la Stockholm le-am petrecut, împreună cu fratele şi cu sora mea. Tatăl lui Stieg apărea din când în când cu noua lui prietenă, Gun. În funcţie de problemele de la serviciu, stăteam împreună la o cafea sau ieşeam să cinăm în oraş. Erland insista ca Stieg să treacă să îşi vadă fratele măcar şi pentru câteva clipe atunci când ne duceam în nord să îngrijim pădurea din jurul micii cabane pe care o deţineam împreună cu sora şi cu fratele meu. Numai că între cei doi fraţi legătura era ca şi inexistentă. Din această cauză, nu am fost la nunta lui Joakim şi la nicio petrecere din familia acestuia. Stieg expedia subiectul, explicându-i lui Erland că nu avea timp. Totuşi, îmi amintesc că am mai băut din când în când câte o cafea cu Joakim şi cu ai lui, pentru a-i face plăcere lui Erland, când eram în trecere prin Umeå. Evident, fratele lui Stieg nu îşi mai aminteşte toate acestea, din moment ce a declarat presei că aveau relaţii deosebit de strânse. În treizeci de ani nu a venit decât de două ori pe la noi, o dată la sfârşitul anilor 1970 şi apoi la înmormântarea lui Stieg. În schimb, ne vedeam foarte des cu fratele şi cu sora mea, care au fost adevărata noastră familie. Eu, fiindcă îmi pierdusem şi părinţii, şi bunicii, iar cu familia din partea mamei nu aveam niciun fel de legătură, Stieg, fiindcă nu se simţea apropiat de familia lui biologică.

C4 – ÎNTÂLNIREA

În toamna lui 1972, luam parte alături de sora mea, Britt, la întâlnirea de susţinere a Frontului Naţional pentru eliberarea Vietnamului (FEN), la Mimerskolan, în Umeå. Era pentru prima oară când mă duceam la o manifestaţie. Tata vota cu liberalii, dar angajarea lui politică nu mergea mai departe de atât. Cât despre mine, mă mulţumeam cu un anume nivel al conştiinţei politice, fără a depăşi respectivul stadiu. Războiul din Vietnam însă mă revolta încă de la paisprezece ani, şi acum, că terminasem liceul, consideram că venise vremea să mă mai intereseze şi altceva în afara şcolii şi a diplomelor.

La intrare se afla un ins înalt, slab şi cu tenul foarte închis, cu privire caldă şi tot numai un zâmbet. Primea fiecare participant cu un tonic: „Bine aţi venit!”. Era Stieg. Abia împlinise optsprezece ani, iar eu, nouăsprezece. Ne-a pus mai multe întrebări mie şi lui Britt, iar când a aflat că suntem din Haga, din cartierul Umeå, ne-a luat imediat în grupul pe care îl organiza personal. Mai târziu, mi-a mărturisit că îşi pusese în gând să nu lase să-i scape ocazia!

Astfel am devenit o militantă, alături de el. Lipeam afişe, mergeam din uşă în uşă pentru a vinde ziare sau pentru a strânge bani, şi aşa stăteam foarte mult de vorbă. Cum de putea avea loc un asemenea război imperialist? Stieg era vorbăreţ, interesat de toate, generos, preocupat de valorile morale… Un intelectual cam nepăsător, dar absolut irezistibil. Mă fascina. Discursurile lui nu conţineau nimic teoretic. Vorbea cu pasiune, făcând gesturi ample şi, în acelaşi timp, era de-a dreptul hazliu. A face politică alături de el nu însemna ducerea la bun sfârşit a unei sarcini anume, aşa cum îmi închipuiam, ci o adevărată plăcere, lucru rar în mediul nostru auster. Opiniile noastre erau deseori asemănătoare, altfel decât ale

susţinătorilor FEN, în general maoişti, ale căror discursuri erau autoritariste şi lipsite de realism. Noi nu eram ca ei.

Ideile lui Stieg mi se păreau atât de interesante, încât l-am îndemnat să le treacă pe hârtie. În Suedia, până şi cele mai mici ziare au în paginile lor de „Cultură" un loc pentru opiniile cititorilor. Tata, care era jurnalist, l-ar fi putut ajuta, numai că Stieg, care nu avea deloc încredere în el, mă refuza sistematic. Tot bătându-l la cap, până la urmă a cedat. Atât de încântat a fost când şi-a văzut publicat cel dintâi articol, încât cred că atunci s-a născut vocaţia sa jurnalistică. A dat examen la Şcoala de jurnalism, dar a picat, ceea ce era şi normal, din cauza vârstei. Ar mai fi putut să încerce, aşa cum făceau cei mai mulţi dintre candidaţi, dar n-a mai vrut. Îşi pierduse din nou încrederea în propriile-i forţe.

Cât despre mine, interesată de doctrina maoistă, luam parte la anumite întâlniri, ba chiar la cursuri de introducere în respectiva doctrină. Era ceva la modă pe vremea aceea. Cum sunt o fiinţă raţională, căutam răspunsuri la întrebări. Însă nu acolo urma să le găsesc. Argumentele maoiştilor erau cam subţiri, cam lipsite de substanţă, ba chiar infantile, ca şi când problemele economice s-ar fi putut rezolva hotărându-te să păşeşti pe apă! A fost momentul în care au apărut în scenă troţkiştii, făcând, o vreme, front comun cu maoiştii, până la a deţine acelaşi cont bancar în care strângeau fonduri pentru Vietnam. Mi s-a părut un demers extraordinar. În sfârşit, luptam cu toţii pentru acelaşi ţel. Dar, vai, fiecare revoluţionar dorea să facă propria lui revoluţie, iar luptele interne pentru putere nu au întârziat să apară. Într-o zi, ni s-a solicitat să găsim bani pentru susţinerea khmerilor roşii din Cambodgia, la care am cerut să mi se descrie politica pe care o fac respectivii, dacă tot trebuia să-i susţin. Răspunsul a căzut ca un trăsnet: „Nu mai pune întrebări! Execută ordinul!" În acel

moment, Stieg şi cu mine am abandonat operaţiunea de colectare de fonduri, iar eu am părăsit mişcarea de solidaritate cu Vietnamul.

Şi atunci m-am întors spre cei numiţi „trădătorii”, spre troţkişti. Mi se păreau mai democratici cu sistemul lor care aproba multipartitismul, pe când maoiştii funcţionau sub semnul dictaturii. Stieg a ales să rămână cu cei din urmă. Tot anul care a urmat şi în care încă nu ne mutaserăm împreună, nu am încetat să ne certăm groaznic din cauza celei mai bune metode de a construi fericirea popoarelor. Era înfiorător. Deseori totul se termina cu crize de plâns. Mi se părea un idiot, pierdut în visuri şi rupt complet de realitate. Locuiam, pe vremea aceea, într-o cameră studenţească. Fusesem acceptată la Politehnică, la Göteborg, dar, cum îmi doream să rămân cu Stieg la Umeå, mă înscrisesem şi acolo, la matematică şi la istorie economică. Stieg stătea într-o garsonieră. Când ne-am cunoscut, tocmai încheiase nişte studii de scurtă durată care îi permiteau să aibă un serviciu, dar nu şi să urmeze nivelul universitar de învăţământ. Poate că o fi fost şi din cauza influenţei mele, cert e că s-a întors la liceu şi, după doi ani, şi-a luat bacalaureatul. Încăpăţânat cum era, nici nu m-a mirat că a reuşit.

Ca să se întreţină, făcea tot felul de munci: ucenic lăcătuş, vânzător de ziare, pădurar, spălător de vase într-un restaurant etc. În pofida neînţelegerilor asupra mersului lumii, ştiam să ne separăm povestea de dragoste de angajarea politică a fiecăruia, aşa că ne-am mutat împreună, într-un apartament mai mare, unde stăteau şi sora mea, şi alţi prieteni.

Ceva mai târziu a trecut şi Stieg de partea troţkiştilor. Fiind mai veche decât el în cadrul mişcării, am primit responsabilitatea formării politice a grupului de tineri din liceul în care Stieg se pregătea pentru bacalaureat. Acum, rolurile se inversaseră. Eu eram profesorul, şi el elevul.

Cam în perioada aceea, mişcarea troţkistă a cerut studenţilor să devină proletari şi să intre în lumea muncitorească. O celulă a fost creată la uzinele Volvo. Numai că prietenii mei muncitori erau categorici: „Noi nu am putut şi nici nu am avut de ales dacă vrem să ne continuăm studiile ori nu. Tu, da. Aşa că, du-le până la capăt!” Eram complet de acord cu ei. Eram prima generaţie care beneficiase de un împrumut de la stat pentru studiile superioare, aşa că nu era să ratăm totul, nu? În plus, eu, care nu proveneam din mediul burghez, ci din clasa ţărănească, ştiam foarte bine ce înseamnă proletariatul, aşa că nu înţelegeam în ce măsură ar fi putut fi în interesul societăţii intrarea mea sistematică în mediul muncitoresc. Tinerii de la oraş se duceau cu regularitate, cu ghirlande în jurul gâtului şi haine făcute de ei, pentru a trăi în mici comunităţi şi pentru a se transforma în ţărani. Noi, care de acolo veneam, ne uitam la ei ca la un film, la cinema!

În cadrul cursurilor de ştiinţă politică pe care le ţineam, plecam chiar de la viaţa pe care o trăiau tinerii pentru a-i provoca să gândească. Şefii ar fi vrut să le impun teoria fără a mai lăsa loc dialogului. Eram în 1976. În consecinţă, am fost dată afară şi înlocuită cu cineva mai „roşu”, aşa că i-am părăsit şi pe troţkişti. Nu şi Stieg. A rămas în organizaţie până târziu, prin anii 1980, dar nu atât pentru practica propusă de aceasta, cât pentru latura teoretică. Pentru el însemna o modalitate de a continua un dialog politic şi intelectual care îl pasiona. Totodată, a scris fără să fie plătit şi semnând cu numele lui mai multe articole pentru *Internaţionalul*, organul oficial de presă al mişcării.

În *Fata care s-a jucat cu focul*, Lisbeth Salander este bănuită de asasinarea jurnalistului Dag Svensson, a cărui carte despre reţeaua de prostituţie din Europa de Est fusese publicată în revista *Millennium*, şi a prietenei acestuia, Mia

Bergman, criminalistă specializată în traficul de carne vie. Lisbeth descoperă că este căutată văzându-l la televizor pe Peter Teleborian, medicul-şef al clinicii de pedopsihiatrie de la Sankt Stefan, din apropiere de Uppsala, unde a fost spitalizată mai bine de doi ani. Cu această ocazie, observă că niciun ziar nu face referire la metoda medicului de a închide pacienţii agitaţi, greu de stăpânit, în încăperi „lipsite de stimuli", metodă pe care o compară cu cea utilizată pentru deţinuţii politici în timpul proceselor de la Moscova, din anii 1930, explicând că faptul de „a expune prizonieri la privarea senzorială este considerată, prin convenţia de la Geneva, drept un procedeu inuman". Era o chestiune pe care o cunoşteam foarte bine şi Stieg, şi eu. Citisem mult în domeniu, în anii aceia. Pentru Stalin, oponenţii politici erau trădători. Îi făcea să dispară fizic, ba chiar şi din fotografii, din cărţi, din orice formă de mărturie documentară, în aşa fel încât se ajungea la o revizuire totală a istoriei. „Procesul de la Moscova" era, pentru noi, o expresie obişnuită.

A utiliza aceleaşi cuvinte, a avea aceleaşi gesturi, aceleaşi dorinţe sunt caracteristici ale oamenilor care s-au cunoscut foarte devreme şi care, formând un cuplu, în definitiv, au crescut împreună.

Cu toate acestea, e greu de explicat acum în ce măsură Stieg şi cu mine am simţit încă de la început că eram făcuţi unul pentru celălalt. Vreo zece ani mai târziu scria: „Încetasem să mai cred că e cu putinţă. Nu-mi închipuiam că voi întâlni pe cineva ca tine, care să mă înţeleagă atât de bine". Cât despre mine, mi-am dat seama pe loc că bărbatul acela va pune cap la cap puzzle-ul care era viaţa mea şi că va face din mine o persoană mai matură. Numai că, în acelaşi timp, faptul că ne întâlneam era şi solicitant. Cine poate accepta liniştit ca viaţa şi „eul" lui să fie redefinite complet? Este un sentiment care provoacă

angoasă, ca şi ideea că universul este infinit. Uneori încerci să te întorci, să iei o anume distanţă. Numai că atracţia dintre noi era mult prea puternică. Ne era frică, dar eram în acelaşi timp subjugaţi unul de altul.

Timp de treizeci şi doi de ani am avut mereu ceva să ne spunem, să ne povestim, să explorăm, să împărţim, să citim, să căutăm, să combatem, să construim… împreună.

Şi ne-am şi distrat mult. Fiindcă el era foarte amuzant.

Era un bărbat tandru, comunicativ. Un adevărat ursuleţ de pluş.

Alături de Stieg am înţeles ce înseamnă acela „suflet pereche”.

C5 – CĂLĂTORIA ÎN AFRICA

În februarie 1977, la douăzeci şi doi de ani, Stieg şi-a împlinit unul dintre visuri: plecarea în Africa.

Pentru a-şi putea plăti călătoria, a muncit din greu timp de şase luni la fabrica de cherestea din Hörnefors. Care să fi fost scopul călătoriei? Nu mi-a explicat niciodată în amănunt şi a avut dreptate să nu o facă. Ştiam doar că pleca în misiune pentru cea de-a patra Internaţională, organizaţia comunistă fondată în 1938 de Troţki, în Franţa, ca urmare a excluderii şi represiunii la care au fost supuşi oponenţii lui Stalin din Internaţionala a treia. Misiunea lui Stieg era de a intra în legătură cu anumite grupuri implicate în războiul civil care făcea ravagii în Etiopia. Probabil trebuia să le remită nişte bani şi (sau) nişte documente. Era o acţiune riscantă. Stieg mi-a povestit mai târziu că, doar din pură întâmplare, ajunsese să îi înveţe pe cei din miliţiile cu care intrase în contact să utilizeze mortiera, lucru pe care, la rândul lui, îl învăţase în timpul stagiului militar. Armele fuseseră furnizate de către Uniunea Sovietică, erau ascunse pe nişte dealuri din Eritreea şi trebuiau să ajungă la un pluton de femei. Era hotărât şi să scrie articole despre continentul african, care îl pasiona şi unde evenimentele se precipitau. Numai că, între luna februarie, când a plecat, şi iulie, când s-a întors, niciun ziar nu i-a acceptat subiectele propuse. Cu siguranţă era considerat prea tânăr şi prea lipsit de experienţă. Cu toate acestea, în timpul războiului dintre Etiopia şi Eritreea niciun jurnalist suedez nu a fost la faţa locului. Era mult prea periculos.

La plecarea din Umeå, a trecut mai întâi prin Stockholm pentru a obţine vizele necesare. L-am căutat pentru a-mi lua rămas-bun. A venit să mă aştepte la gară, nebun de fericire.

În lunile următoare, am primit scrisori într-un ritm cu totul imprevizibil şi de la varii adrese. Exprimarea din ele era deosebit de prudentă, ca şi aceea din jurnalul pe care l-a ţinut. Nimic din ceea ce mi-a povestit mai târziu nu era trecut acolo, fiindcă se temea că ar fi putut fi arestat în orice clipă. Îl îngrijora gândul că informaţiile importante ar fi putut să cadă în mâinile cui nu ar fi trebuit, având consecinţe serioase, provocând urmări grave atât pentru el, cât şi pentru cei cu care se întâlnea. În timpul călătoriei, a făcut o formă foarte gravă de malarie. Într-o zi, pur şi simplu şi-a pierdut vederea. Totul s-a albit în jurul lui şi nu a mai reuşit să se întoarcă la hotel decât pipăind zidurile cu mâinile. Odată ajuns în cameră, a leşinat. Aşa a şi fost descoperit şi dus de urgenţă la spital. Ceva mai târziu, mi-a scris. Scrisoarea a sosit într-o zi de vară şi m-a tulburat profund.

Era groaznic să citesc că rinichii îi cedaseră şi că, în clipa în care se trezise şi văzuse pe perna de spital sângele uscat al bolnavului internat înaintea lui, îşi pierduse iarăşi cunoştinţa. Am mai aflat şi că fusese la un pas de moarte, că îşi dăduse seama cât de importantă eram pentru el, cât de mult mă iubea şi că, la întoarcere, îşi dorea să rămână pentru totdeauna cu mine. Ştiam că povestea noastră este una serioasă, dar nu mi-o spusese nicicând atât de grav şi în termeni atât de solemni. Am plâns tot timpul cât am citit scrisoarea: de frică, de îngrijorare, de fericire.

A supravieţuit încercării şi ne-am apucat să ne construim viaţa împreună.

C6 – STOCKHOLM

La Universitatea din Umeå, cursurile pe care le urmam îmi îmbogăţeau cultura generală, dar nu într-atât încât să mă facă să vreau să susţin examenele şi să mă specializez în domeniile respective. În consecinţă, am fost obligată să mă hotărăsc pe ce cale vreau să o iau. Iar aceasta a fost arhitectura, disciplină ce reunea tot ce mă pasiona: tehnica şi creativitatea. Am intrat în 1977 la Şcoala Tehnică Regală din Stockholm, la secţia de Arhitectură. Câteva luni mai târziu, s-a întors şi Stieg. Începuse deja să fie criză de locuinţe. Ne-am mutat într-o cameră care îi aparţinea lui Svante Branden, un prieten psihiatru de-al lui Stieg, care îi era şi vecin în Umeå.

Svante poate fi regăsit în *Castelul din nori s-a sfărâmat*, cel de-al treilea volum al trilogiei *Millennium*. În carte vine să o susţină pe Lisbeth Salander, denunţând falsa analiză a doctorului Peter Teleborian şi modul arbitrar în care acesta o internase. O astfel de atitudine chiar i s-ar fi potrivit lui Svante. Ca absolut toţi prietenii noştri, era împotriva oricărei forme de violare a drepturilor şi libertăţilor individului. Pentru Stieg, faptul de a-l fi transformat într-unul dintre eroii cărţii era felul lui de a-i aduce un omagiu.

Însă era complicat, pentru că nu aveam voie să locuim împreună. Pe vremea aceea, tinerii puteau să se mute legal şi la un preţ neglijabil în imobile programate pentru demolare, lipsiţi însă de orice confort, de încălzire şi de apă caldă. Or, nu am profitat de aşa ceva cine ştie cât, fiindcă erau prea rudimentare condiţiile de trai. Stieg a făcut ce-a făcut şi a găsit o altă locuinţă, într-un cartier mărginaş din sudul Stockholmului. Abia în 1979 am obţinut un apartament minuscul, de două camere, destinat studenţilor pe perioada studiilor, în cartierul Rinkeby, unde am şi rămas timp de şase ani. După care, fiindcă ne plăcea enorm zona,

am făcut în aşa fel încât să găsim tot acolo un alt apartament. În total, am locuit în Rinkeby doisprezece ani. Pe vremea aceea, puţini suedezi locuiau în respectiva suburbie plină de imigranţi, unde astăzi pot fi numărate vreo şaptezeci de naţionalităţi diferite. Era un *meltinq-pot*, un amestec formidabil de culturi la care se face referire în *Millennium* prin prezenţa a numeroase nume de familie străine. Licenţa în arhitectură mi-am luat-o cu un proiect de reabilitare a cartierului Rinkeby, în care cea mai mare parte a spaţiilor comerciale fusese mutată în pivniţe. Propuneam transformarea centrului prin crearea de spaţii pentru magazine care să contribuie la dezvoltarea zonei. Sigur că era greu de găsit un apartament în Stockholm, dar ne plăcea să locuim acolo. Cafeneaua noastră preferată era proprietatea unor greci, vecinii noştri de palier erau finlandezi, cei de dedesubt erau rromi, iar cei de la parter turci… Şeful familiei de rromi îşi petrecea deseori zilele la închisoare, iar când mai venea pe acasă îşi bătea nevasta. Îmi aduc aminte că, la un moment dat, femeia a reuşit să fugă şi a sunat la uşa noastră. Stieg i-a dat o cafea, i-a şters faţa de sânge şi a telefonat la poliţie. Iar calmul a revenit. Atunci, vecina finlandeză a făcut plângere, cerând expulzarea femeii din imobil. Personal, am chemat serviciul de protecţie socială care avea programe speciale pentru rromi, explicând că biata femeie era prinsă între bătăile bărbatului şi ameninţarea că va fi dată afară din casă. Lucrurile s-au aranjat. Într-o seară, întorcându-ne acasă, am fost frapaţi de mirosul de parfum care învăluise casa scărilor. Când am ajuns la noi, la etajul patru, am observat că uşa finlandezei era deschisă, iar aceasta şi ţiganul, puşi la ţol festiv, erau gata de plecare la o petrecere. Fiindcă şi aşa puteau sta lucrurile în Rinkeby! În orice caz, nu mi-a fost niciodată frică să mă întorc seara acasă, nici măcar atunci când

Stieg şi-a început cercetările legate de extrema dreaptă, primind tot felul de ameninţări.

Nu mai era nevoie să călătorim în străinătate, lumea întreagă ne era oferită la domiciliu. De altfel, în 1991, când ne-am mutat în oraş, am trăit un adevărat şoc cultural, regăsindu-ne într-un univers relativ omogen din punct de vedere etnic.

În afară de politică, Stieg şi cu mine împărtăşeam pasiunea pentru genul ştiinţifico-fantastic. Personal, am tradus în suedeză *Omul din castelul înalt* de Philip K. Dick, în care se povesteşte ce ar fi devenit lumea dacă naziştii ar fi învins în cel de-al Doilea Război Mondial. Autorii noştri preferaţi erau Robert Heinlein şi Samuel R. Delany. Încă de la sosirea la Stockholm, ne-am înscris în asociaţia SFSF (Skandinavisk Förening för Science Fiction), o adunare simpatică de dilii blânzi, toţi morţi după SF. Ceea ce ni se potrivea perfect. Timp de doi ani, am fost redactorii-şefi ai gazetei FANAC, aparţinând SFSF, şi, din când în când, ne ocupam de librăria socializată din Kungsholmen a asociaţiei. Comercial vorbind, era o afacere cât se poate de proastă, dar nu conta, căci *fandom is a way of life* („a fi fan este un mod de viaţă”). Lumile alternative care populează numitul gen literar fascinau visătorii care eram. Mai ales atunci când, graţie internetului, lumile cu pricina au devenit realitate. De exemplu, *Snow Crash* al lui Neal Stephenson, publicat în 1992, oferă un excelent model al mişcării cyberpunk, care poate fi găsit şi în lumea cibernetică a republicii hackerilor, în care Lisbeth Salander este unul dintre principalii cetăţeni.

În cadrul genului ştiinţifico-fantastic, cyborgii, pe jumătate maşină, pe jumătate fiinţe omeneşti, se pot conecta direct la computere, intrând în osmoză cu cyberlumea. Lisbeth Salander se conectează la internet. Capacitatea ei psihică extraordinară nu este departe de cea a cyborgilor. Trilogia

Millennium ar fi putut fi şi o minunată serie de cărţi SF.

Pe vremea aceea, Stieg lucra la poştă şi eu la Bursa de Stat. Salariile ne permiteau să supravieţuim şi doar, cu atât mai mult cu cât Stieg, spre deosebire de mine, era şi foarte cheltuitor. Astfel, toată viaţa, chiar şi în perioadele când stăteam foarte prost cu banii, şi-a luat micul dejun la cafenea, deşi costa foarte scump. Degeaba îi tot explicam, nu voia să îşi schimbe cu niciun chip obiceiul. Eu proveneam dintr-o familie de ţărani care, dacă aveau o fermă şi ceva pământ, de bani nu dispuneau mai deloc. Părinţii lui Stieg nu aveau niciun fel de proprietate, stăteau cu chirie într-un apartament, dar, pe de altă parte, mobilierul lor era mai scump decât cel al familiei mele. Cum lucrau într-un magazin de îmbrăcăminte, aveau multe haine acasă, şi Vivianne, mama lui Stieg, îmi dăruia din ele cu regularitate.

La câteva luni după sosirea noastră la Stockholm, a murit tata. N-avea decât patruzeci şi şase de ani, era alcoolic şi ajungea să amestece băutura cu medicamentele, iar efectele erau dezastruoase.

Cu doi ani înainte acumulase datorii atât de mari, încât, cu excepţia fermei, totul fusese scos la licitaţie. Mai putuseră fi salvate cabana aceea mică şi pădurea din jurul ei, de la Önnesmark, la o sută de kilometri de Umeå, unde făceam din când în când câte o curăţenie generală împreună cu Stieg, cu fratele şi cu sora mea. La inventar, executorul judecătoresc făcuse preţurile, însă tata – sau Vivianne, mama lui Stieg? – descoperise o şmecherie. Cum Stieg şi cu mine alcătuiam un cuplu stabil, familiile noastre, care se cunoşteau, au acţionat împreună. Tata a semnat un contract de închiriere pe viaţă pentru părinţii lui Stieg şi, astfel, cabana şi pădurea nu au mai putut fi scoase la vânzare. Erland şi Vivianne au fost foarte fericiţi acolo. Au plantat fragi şi cartofi şi îşi petreceau

toate verile în acele locuri. După licitaţie, datoriile tatălui meu s-au şters, ba chiar au mai rămas şi ceva bani. După ce a murit, am descoperit că reuşise să îi cheltuiască pe toţi şi, în plus, să facă noi datorii. În consecinţă, am fost nevoiţi să vindem ferma şi mobilierul. La vremea respectivă atât eu, cât şi fratele şi sora mea eram studenţi şi ne lăsaserăm toate lucrurile în casa părintească. Şi totul a dispărut: cărţile, caietele de şcoală, fotografiile… Totul. Două sute de ani de amintiri de familie. Pe bunica a durut-o îngrozitor pierderea unicului ei fiu. Dar s-a purtat încă o dată cu o imensă demnitate. Asumându-şi destinul, a mai trăit cincisprezece ani în azilul pentru bătrâni al satului, fără a se plânge vreodată.

Stieg a fost deosebit de tulburat de aceste evenimente. Tata ţinea mult la el. Era singura persoană cu care putea sta de vorbă despre jurnalism. Cât despre mine, mă prăbuşisem complet. Stieg a ţesut un înveliş protector în jurul meu. Atâta grijă a avut de mine, încât pot spune că pur şi simplu m-a dus în braţe toată perioada aceea.

C7 – AGENŢIA TT

În 1979, Stieg a renunţat la slujba de la poştă şi s-a angajat la TT (Tidningamas Telegrambyrå), marea agenţie de presă suedeză, echivalentul AFP-ului (Agence France Presse), de exemplu, din Franţa. A rămas acolo timp de douăzeci de ani. La început, sarcina lui în redacţie era să preia telefonic informaţiile şi articolele reporterilor din toate departamentele. Le corecta înainte de a le lăsa să plece spre diferite ziare. Era, într-o oarecare măsură, echivalentul unui secretar de redacţie. Apoi a devenit reporter la departamentul TT Bild & Feature (Imagini şi reportaje), unde a avut ocazia să şi scrie multe articole despre subiecte care îl interesau, de la Darwin la Robin Hood, trecând prin cel de-al Doilea Război Mondial. Fără a uita de romanele de serie neagră, care erau una dintre specialităţile lui. Mai ales cele scrise de femei, al căror stil i se părea superior celui al majorităţii autorilor de sex masculin. Ca mai toţi autodidacţii, avea o cultură în egală măsuri fenomenală şi eclectică. Mereu am avut acasă cărţi prin toate ungherele şi din toate domeniile: ştiinţifico-fantastice, politice, de spionaj, de contraspionaj, de strategie militară, feministe, de informatică etc. Ca să ne coste mai puţin, le cumpăram în versiunea originală, de cele mai multe ori în engleză. Majoritatea colegilor îl percepeau drept o persoană politicoasă şi inteligentă, dar greu de înţeles, cu atât mai mult cu cât era şi deosebit de timid. Pe la jumătatea anilor 1980, când militanţii de extremă dreapta s-au apucat să omoare oameni din motive rasiste ori politice, să spargă bănci pentru a-şi finanţa organizaţiile şi să jefuiască depozite de muniţie ale armatei pentru a se înarma, Stieg era consultat tot mai frecvent de către serviciul „Justiţie şi fapte diverse” al agenţiei. De cele mai multe ori, cunoştea antecedentele politice ale suspecţilor,

complicii şi mediile pe care le frecventau! Dintr-o multitudine de informaţii contradictorii, Stieg decripta repede ceea ce se întâmpla în realitate. De exemplu, în 1999, după atentatul cu bombă de la Oklahoma City, în timpul căruia au murit o sută şaizeci şi opt de oameni şi şase sute optzeci au fost răniţi, Stieg a înţeles încă de la început, în pofida celor susţinute de toată presa, că era vorba despre o miliţie americană inspirată de cartea de extremă dreapta a lui William Pierce, *Turner Diaries*.

Începând din 1990, TT a ajuns în capul listei celor mai bine informate organe media în domeniu. Expertul numărul unu era angajat al TT şi, deşi susţinut de colegi, Stieg nu a obţinut niciodată un post permanent acolo. Motivaţia? „Stieg Larsson nu ştie să scrie." Ce ar răspunde acum milioanele de cititori ai trilogiei *Millennium*?

Pe la mijlocul anilor 1990, mass-media au trecut printr-o criză financiară gravă. Anunţurile erau tot mai rare, paginile de publicitate se subţiaseră, mulţi jurnalişti au rămas fără slujbe şi destule ziare au pus lacătul pe uşă. Furtuna care zguduia presa scrisă nu a ocolit nici TT. Totuşi, mica unitate TT Bild & Feature mergea bine şi continua să vândă reportaje şi fotografii. Împotriva oricărei aşteptări, avea chiar şi profit. Cu toate acestea, pentru restructurarea agenţiei s-a decis închiderea serviciului. A început dezvoltarea unui plan de restructurări privind întreaga agenţie. Astfel s-a ivit prilejul ca Stieg să se transfere ca şef de birou la „Justiţie şi fapte diverse". Tocmai dovedise încă o dată că era de drept locul lui. În 1999, în timpul spargerii unei bănci, fuseseră ucişi doi poliţişti la Malexander, un sat aflat la o sută şaizeci de kilometri de Stockholm. Condiţiile neobişnuite ale asasinatului, l-au făcut pe Stieg să considere că există o legătură între respectivele crime şi extrema dreaptă. Ceea ce s-a adeverit. Numai că responsabilul planului de restructurări i-a refuzat

transferul, venind iarăşi cu acelaşi argument: Stieg Larsson nu ştie să scrie! Aşa că am stat de vorbă amândoi. Consideram că venise vremea să se consacre pasiunii lui pentru jurnalismul de investigaţie şi în alte momente decât serile, nopţile şi în weekenduri. Nu puseserăm niciun ban deoparte şi abia reuşeam să ne plătim facturile curente. Nu-mi amintesc, să-mi fi luat vreo haină din altă parte decât de la solduri şi nici să fi făcut cumpărături de altundeva decât din magazinele care practicau discounturi. Totuşi, chiar dacă era riscant din punct de vedere financiar, venise momentul să se lanseze în ceea ce ştia să facă.

Până la urmă, înţelegând că nu putea evolua profesional la TT, Stieg a decis în 1999 să accepte indemnizaţia de plecare şi trecerea în şomaj.

Astfel a pus punct din proprie voinţă celor douăzeci de ani de colaborare cu TT, unde nu s-a mai întors niciodată. Mai târziu, când trebuia să se întâlnească însă cu unii jurnalişti ai agenţiei, o făcea întotdeauna la o cafenea. Stieg nu i-a iertat niciodată pe cei care i-au provocat suferinţă lui şi altor jurnalişti competenţi, în urma distrugerii iraţionale a celei mai mari agenţii de presă suedeze.

Începând din acel moment, s-a consacrat în întregime ziarului şi fundaţiei *Expo*, al căror iniţiator a fost, în 1995.

C8 – EXPO

Marcat de copilăria petrecută alături de un bunic militant, Stieg şi-a dorit să colaboreze la revista lunară britanică antifascistă *Searchlight*, a cărei orientare corespundea ideilor sale. Prin urmare, în 1982 s-a hotărât să se ducă la Londra pentru a se întâlni cu Graeme Atkinson, directorul acesteia. Întrevederea a fost stabilită într-o cafenea, dar, cum niciunul din cei doi, din motive de siguranţă, nu avea încredere în celălalt, s-au supus reciproc unui adevărat interogatoriu în privinţa fascismului. Din fericire, aveau amândoi simţul umorului! Din anul următor, Stieg a început să scrie la revistă sub pseudonim, ca toţi ceilalţi colaboratori. Altfel, şi-a semnat întotdeauna cu numele lui articolele, expunerile şi cărţile, ca, de exemplu, capitolul despre Scandinavia din lucrarea *Extremismul în Europa* a politologului francez Jean-Yves Camus.

După moartea lui Stieg şi după succesul trilogiei *Millennium*, un editor englez a încercat să adune articolele apărute în *Searchlight*. Ba chiar a venit la Stockholm pentru a mă vedea şi a-mi solicita să fac presiuni asupra revistei care îşi impusese dreptul de veto. Întrucât insista, i-am arătat scrisoarea primită din partea revistei britanice care, în rezumat, declara că nu va ceda o virgulă din respectivele articole în favoarea „industriei Stieg”. Pur şi simplu, eram impresionată de respectul manifestat de redactorii de la *Searchlight* faţă de colaboratorul lor de mai bine de douăzeci de ani.

În urma unui val de violenţe de natură rasistă din anii 1980, la începutul anilor 1990 mişcarea suedeză de extremă dreaptă a luat o amploare rapidă. Astfel că ni s-a părut absolut necesar să avem şi în Suedia o revistă precum *Searchlight*. Însă cum cultura noastră este foarte diferită de aceea a englezilor, nu ne-am dorit o simplă copie. Am dezbătut posibilul sumar timp de doi ani împreună cu un grup de oameni interesaţi. Numai

că discuţiile interminabile şi strict teoretice nu au dus la niciun rezultat.

În 1995, asociaţia „Stop rasismului", fondată în 1985 şi inspirată de SOS-Rasismul, de sloganul acesteia: *Nu te lua de prietenul meu!* şi de logoul cu micuţa mână galbenă, a decis să îşi îmbogăţească ziarul cu un supliment care să cuprindă analize privind grupurile rasiste şi de extremă dreapta. A fost momentul în care lucrurile au luat avânt. Dintr-odată, aveam parte de susţinere, se iviseră subvenţii şi un concept. Numai numele lipsea. Iar acesta avea să fie *Expo*. După apariţia primelor trei numere, redacţia, nefiind de acord ca ziarul să fie legat de o asociaţie, a hotărât să devină autonomă. Stieg şi cu mine consideram de bun augur prezenţa tinerilor alături de noi şi încercam să creăm o atmosferă cât mai destinsă. Lucrau într-un subsol situat pe strada unde va locui o vreme Lisbeth Salander şi care poate trimite la pivniţa strâmtă şi rece din *Millennium*, de pe la început, ori într-un apartament de deasupra cafenelei din Hornsgatan, Kaffebar, unde Mikael Blomkvist îşi dădea deseori întâlniri. Schimbările dese de redacţie se explicau prin necesitatea de a scăpa de hărţuirea naziştilor. Trebuie spus că intrarea oficială a publicaţiei *Expo* în peisajul mass-media s-a lovit de o adevărată opoziţie. Încă din aprilie, un mic grup de extremişti a început să ameninţe federaţiile politice care, via secţiile lor de tineret, susţineau *Expo*; în plus, le vandalizau constant sediile. Unele librării, precum marea casă de presă de pe Odengatan, s-au trezit cu vitrinele sparte, iar pe pereţii tipografiei acesteia au apărut graffiti cu zvastici şi ordinul: *„Nu tipăriţi Expo!"* Federaţiile au rezistat, în schimb litografia a aruncat prosopul. În iunie 1996 s-a produs o adevărată lovitură de teatru. Două ziare, *Aftonbladet* şi *Expressen* au hotărât ca, fără să fie vorba de concurenţă, să tipărească numărul respectiv din Expo şi să îl distribuie ca supliment

al publicaţiei din acea zi. Cei doi redactori-şefi, Torbjörn Larsson şi Christina Jutterström, au dat publicităţii şi o declaraţie comună în care explicau că înţeleg ca astfel să apere libertatea de expresie. Stieg era nebun de bucurie. Mulţumită acestei intervenţii solide, *Expo* a reuşit să apară până în 1997. Numai că abonamentele şi donaţiile abia dacă acopereau costurile de tipar şi chiria pentru redacţie. Când a început să se facă simţită criza economică, a început şi *Expo* să se clatine. În încercarea de a salva revista, a fost solicitat ajutorul Consiliului Naţional al Culturii, însă suma acordată a fost atât de mică, încât redacţia, epuizată, a abandonat lupta. Trebuie spus că, pentru editarea ei, lucraserăm cu toţii în timpul nostru liber, serile, nopţile, în weekend. Aşa că *Expo* şi-a încetat activitatea, continuând să apară doar sub formă de supliment în diferite publicaţii precum *Monitor*, o revistă norvegiană antirasistă, în 1998, şi, mai târziu, în ziarul lui Kurde Baksi, *Svartvitt*. Aceste demersuri au reuşit să menţină *Expo* pe linia de plutire. A mai trebuit să aşteptăm cinci ani până când şi-a putut relua autonom apariţia.

Anii 1990 au fost pentru Stieg şi pentru mine o perioadă teribilă, în care el a lucrat ca un apucat. Între TT, *Searchlight, Expo*, cărţile la care scria şi cele la care colabora, la drept vorbind nu mai era loc şi pentru mine. Mă simţeam extrem de singură, mai ales că, în urma crizei financiare din 1993, îmi pierdusem postul de arhitect dintr-o mare firmă de construcţii, unde mă simţeam fericită şi ale cărei proiecte erau la fel de pasionante ca imobilele proiectate de Ricardo Bofill. Nu aveam acelaşi program şi, uneori, eram nevoiţi să ne dăm întâlnire ca să ne mai vedem un pic! Între activitatea de la TT şi cea de la *Expo*, ne întâlneam la cafeneaua Anna, care, de asemenea, apare şi ea în *Millennium*, pentru o *caffé latte*.

În anii aceia l-am părăsit pe Stieg de două ori, chiar dacă a fost doar pentru câteva săptămâni. Prima dată m-am mutat într-un apartament al unui amic. A doua oară, la prietena mea, Eleanor. De fiecare dată, pe Stieg l-a apucat disperarea. Şi astăzi regret că l-am obligat să suporte o asemenea durere, tocmai pe el care, în copilărie, suferise atât de mult simţindu-se abandonat după moartea bunicului. Ar fi trebuit să găsesc o altă metodă pentru a-l face să înţeleagă faptul că aveam nevoie de el. Mai ales că acele rupturi nu ne schimbau viaţa decât pentru câteva luni, deşi Stieg făcea tot ce putea pentru a le preîntâmpina. Repede însă se lăsa din nou absorbit de muncă. Anul 1999 a fost cel în care ne-am confruntat cu toate pericolele şi cu toate schimbările. Stieg a părăsit TT în condiţiile ştiute, iar violenţele extremei drepte au căpătat o mai mare amploare. În cele trei volume din *Millennium*, Stieg omagiază încă o dată un adevărat erou, prin intermediul firmei Hallvigs Reklam AB din Morgongäva, curajoasa tipografie care a preluat *Expo* după ce anterior renunţase din cauza ameninţărilor. Proprietarul, Jan Köbin, îl impresionase pe Stieg, întrucât nu ezitase să meargă cu maşina proprie pentru a livra ziarul la timp, până la ultimul exemplar. Am fost fericită să văd că acest om a obţinut titlul de „antreprenor al anului” în 2007. În primul volum, Mikael Blomkvist îi încredinţează tipărirea cărţii lui despre afacerea Wennerström şi a acelui număr de ziar care va scoate la lumină scandalul. În al doilea, se decide iarăşi să aibă încredere în cel care îi propunea „un preţ şi servicii fără concurenţă în domeniu”, dându-i lucrarea lui Dag despre reţelele de proxenetism din ţările Europei de Est. În al treilea volum, tot el va tipări şi cartea în care e dezvăluită activitatea formaţiunii secrete a spionilor din timpul Războiului Rece.

Expo a continuat să existe, de bine, de rău, mulţumită entuziasmului manifestat de nişte

oameni foarte diferiţi pentru un proiect comun militant, aspect care se poate observa şi în paginile trilogiei. Într-un pasaj din *Fata care s-a jucat cu focul*, Erika Berger pregăteşte o cafea în chicineta de la ziar. Stieg scrie că femeia zâmbeşte privind cănile desperecheate, fiecare cu logoul altui partid politic. Este o aluzie la activitatea de la *Expo*, unde ceştile de cafea erau tot atât de variate ca şi părerile jurnaliştilor. Aceştia puteau fi simpatizanţii oricărui partid politic, dar nu şi membrii acestuia. Era o regulă strictă, ce garanta independenţa ziarului, care, astfel, nu putea fi terenul rivalităţilor politice.

După ani buni în care a fost dependent de alte reviste, în 2003, *Expo* a reapărut oficial pe piaţă, graţie subvenţiilor obţinute pentru dezbaterile în şcoli privind aspecte ale democraţiei şi pentru a înainta rapoarte RAXEN[1] pentru EUMC (European Union Monitory Centre) asupra crimelor de natură rasistă şi a discriminării rasiale în diferite sectoare de activitate, precum locurile de muncă ori închirierile de locuinţe.

Astfel, din salariul lui Stieg am putut face două. Echipa era nouă, tot atât de tânără, dar mai profesionistă, cea mai mare parte dintre semnatari având experienţă jurnalistică. Eu nu mă ocupam decât de rapoartele pe care le traduceam în engleză, verificându-le sau completându-le.

Era o activitate monotonă, paralelă cu aceea de redactor, dar necesară fiindcă aducea bani. Îmi amintesc de Revelionul din 2002, când am lucrat toată noaptea la un raport care trebuia trimis obligatoriu pe 1 ianuarie. Seara, cei mai mulţi au plecat să serbeze evenimentul, aşa că noi, „bătrânii", am rămas să ducem lucrurile la bun sfârşit.

De-a lungul acelor ani de militantism împotriva extremei drepte, Stieg a scris neobosit pentru a atrage atenţia asupra unor partide politice naţionaliste precum Sverigedemokraterna

(Democraţii suedezi), străduindu-se să demonstreze că nu era vorba doar despre o bandă de demenţi care, conform unui soi de teorie a conspiraţiei, încercau să se infiltreze în societatea suedeză, ci despre o adevărată mişcare politică împotriva căreia trebuia luptat cu armele politicii. Privind ceea ce se întâmplă în societatea suedeză din ziua de azi, şi anume intrarea Democraţilor suedezi în Parlament, eşti obligat să constaţi că acel coşmar al lui Stieg a devenit realitate…

C9 – AMENINŢĂRI

Devenind colaborator la *Searchlight*, Stieg a ajuns şi oaia neagră a extremiştilor. În primăvara lui 1991, a publicat *Extremhögern (Extrema Dreaptă)* împreună cu Anna-Lena Lodenius. Cartea inventaria grupurile şi partidele aparţinând acestui curent politic, le analiza atât rădăcinile şi partenerii actuali din Europa, din Scandinavia şi din Statele Unite, cât şi modalităţile de folosire a violenţei. Era prima lucrare exhaustivă în domeniu. Una dintre organizaţiile menţionate în volum, VAM (Defensiva Albă Ariană), scotea o revistă, *Storm*, care propaga violenţa rasială îmbrăcată într-un anume romantism. Şapte dintre membrii ei adunaseră mai bine de douăzeci de condamnări, mai ales pentru intrări prin efracţie în depozitele militare de muniţie, atacuri armate şi crimă. În anul următor, când am aflat că *Storm* deţine şi adresa noastră, şi a Annei-Lena, am devenit neliniştiţi. Putea fi chiar periculos să figurezi pe listele naziştilor. Pe când încercam să găsim o modalitate de a riposta şi de a ne apăra, prietenul de atunci al surorii mele ne-a spus:

— Întrucât faceţi parte din familie, am să mă duc să vorbesc cu unchiul meu. E un italian cu relaţii şi va găsi el o soluţie radicală.

În primul moment, propunerea ne-a încântat, mai ales că astfel se lărgea noţiunea de familie. Pe urmă, am început să analizăm mai bine situaţia. Era evident că nu era vorba despre bani şi că, într-o bună zi, tot trebuia să ne achităm de o datorie de onoare. Cum aveam să o facem? Şi apoi, descoperirea vinovaţilor era treaba poliţiei. Am refuzat, prin urmare, propunerea, explicând că preferam un proces în toată puterea cuvântului. Dar trebuie să recunosc că, până la a o spune, am ezitat îndelung. În 1993, *Storm* a publicat fotografiile lui Stieg şi ale Annei-Lena, CNP-urite, telefoanele, adresele de acasă şi de la serviciu… În

privinţa lui Stieg, textul conchidea: „Nu-i uitaţi cuvintele, faţa şi adresa… Trebuie lăsat să îşi ducă treaba mai departe sau e mai bine să ne ocupăm de el?”

La vremea respectivă, oricine putea obţine fotografia oricărui cetăţean suedez doar trecând pe la serviciul de paşapoarte al poliţiei. În *Bărbaţi care urăsc femeile*, Lisbeth Salander explică în amănunt cât de simplă e procedura, adăugând: „Dacă persoana figura în baza de date, ceea ce era obligatoriu pentru toată lumea, atunci obiectivul cădea rapid în pânza de păianjen”. În volumul următor, *Fata care s-a jucat cu focul*, are chiar ezitări în a-şi schimba apartamentul, fiindcă acel lucru ar fi obligat-o să îşi schimbe şi adresa şi, prin urmare, „să fie o persoană prezentă concret în tot felul de fişiere”. Stieg cunoştea foarte bine metodele de căutare utilizate de către jurnalişti, bărbaţi părăsiţi de soţii din cauza violenţei conjugale, detectivi, extremişti sau grupuri criminale. Din cauza ameninţărilor, publicaţia *Storm* a fost dată în judecată şi desfiinţată. Dar asta s-a produs în timp. În anii 1990, mai bine de o duzină de persoane au fost asasinate din motive politice de către indivizi care aveau legături cu grupările naziste. Numai în 1998, Säpo[2] estimase la mai mult de 2.000 numărul agresiunilor cu caracter rasist, iar dintre acestea, mai bine de jumătate puteau fi puse direct pe seama grupărilor White Power, formate din militanţi neonazişti. Pe uşa apartamentului nostru nu era înscris decât numele meu şi, deşi aşa era înregistrat şi telefonul, tot reuşiseră să ne afle numărul, din moment ce începuserăm să primim apeluri anonime. La intrare aveam cod digital şi alarmă. Am schimbat uşa cu una blindată. Când, în al doilea volum al trilogiei, Mikael Blomkvist intră în noul apartament al lui Lisbeth Salander de pe Fiskargatan numărul 9, din Mosebacke, se uită uimit la tastatura de lângă uşă, ştiind că, dacă nu apasă corect pe cele patru cifre,

în treizeci de secunde se va declanşa alarma şi o grămadă de haidamaci de la o firmă de pază vor ajunge lângă el cât ai clipi… Am trăit amândoi experienţa respectivă de multe ori atunci când, extenuaţi după o zi de muncă, ajungeam în faţa uşii, incapabili să îl facem să tacă pe „acuma urlu!", cum îi ziceam între noi alarmei.

Stieg primea gloanţe prin poştă şi a şi fost aşteptat, o dată, la ieşirea de la TT. Prevenit la timp, a plecat pe uşa din spate. Robotul telefonului era permanent în funcţiune, pentru a înregistra ameninţările, care erau de fiecare dată de acelaşi soi: „Jegule, care te fuţi cu jidanii… Trădătorule, luăm noi pielea de pe tine… Ştim unde stai…"

Naziştii suedezi aveau reţeaua lor informativă: Anti-AFA (Anti-Anti-Fascist-Action). În 1994, ca urmare a plângerii depuse împotriva publicaţiei *Storm*, poliţia a găsit, la sediul acesteia, o listă cu mai mult de două sute de nume de militanţi antirasişti. Câţiva ani mai târziu, extremiştii s-au concentrat asupra lui Peter Karlsson şi a Katarinei Larsson, doi jurnalişti de la cotidianul de seară *Aftonbladet* şi vechi colaboratori la *Expo*, care, printre altele, începuseră o anchetă asupra înfloritoarei industrii a muzicii White Power, care finanţa grupuri extremiste din toată lumea. De altfel, demersul lor a dus la falimentul casei de discuri Nordland. Cu toate că identitatea ziariştilor nu apărea în registrele de evidenţa populaţiei, numele lor reale, adresele, precum şi informaţii precise despre ei au fost difuzate pe internet în martie 1999. Puţin mai târziu, bazându-se pe ancheta celor doi, ziarul unde lucrau a dezvăluit numele naziştilor care învăţaseră să manipuleze arme şi explozibili în timpul stagiului militar. După trei luni, pe 28 iunie, Peter Karlsson şi fiul lui în vârstă de opt ani au fost victimele unui atentat cu maşină-capcană. Băieţelul, care tocmai deschidea uşa, a fost aruncat departe şi nu s-a ales

decât cu răni uşoare. În schimb, tatăl a rămas până în ziua de azi cu un handicap sever al spatelui.

Pe 16 septembrie, sindicalistul Björn Söderberg a dezvăluit că un nazist fusese ales într-o anumită funcţie de către conducerea sindicatului de la locul lui de muncă. Începând din acea zi şi până la sfârşitul lunii septembrie, fotografiile a mai bine de douăzeci şi cinci de antinazişti, printre care şi cea a lui Björn Söderberg, au fost solicitate de la evidenţa populaţiei de către revista nazistă *Info 14*. Pe 12 octombrie, Björn Söderberg a fost împuşcat cu mai multe focuri de armă, acasă la el, într-un cartier din sudul Stockholmului. Puţin mai târziu, poliţia a descoperit la domiciliul unui bărbat implicat în asasinat o listă cu o mie de persoane!

Aceste evenimente îşi găsesc ecoul în ameninţările primite de revista *Millennium*. Dar şi în neajunsurile sistemului de protecţie a persoanelor ameninţate, care conduc la uciderea lui Dag Svensson şi a Miei Bergman, din *Fata care s-a jucat cu focul*. De altfel, tot ceea ce se povesteşte în *Millennium* i s-a întâmplat la un moment dat unui suedez, fie el jurnalist, om politic, procuror, sindicalist ori poliţist. Nimic nu e inventat.

Căutarea asasinilor a durat puţin. Pe 14 octombrie 1999 au fost arestaţi. Ulterior, într-o după-amiază, Stieg m-a sunat şi mi-a spus că Peter Karlsson îl anunţase că fotografiile noastre de paşaport fuseseră recuperate odată cu cea a lui Söderberg şi că nu toţi suspecţii fuseseră arestaţi. A încheiat zicându-mi:

— Să nu cumva să te întorci acasă!

Pe 29 noiembrie, când a fost arestat şi ultimul suspect, prietena mea Eleanor a răsuflat uşurată:

— În sfârşit, o să putem şi noi să ne răsfăţăm cu o masă pe cinste la restaurant!

Toată acea perioadă, şi eu, şi Stieg ne-am temut unul pentru celălalt. De obicei, când intram în vreo cafenea, mă aşezam de fiecare dată între el şi uşă,

ca o barieră de protecţie. Apoi nu am mai ieşit în locuri publice. Colegii mei de muncă nu cunoşteau numele bărbatului alături de care trăiam, iar eu le răspundeam evaziv că este vorba despre un „jurnalist”. Nu îi invitam niciodată la mine, ci ne întâlneam doar în oraş. Cât despre Stieg, fără să mi-o fi spus, crease în jurul meu un sistem de siguranţă. Astfel, dacă poliţia primea un apel legat de un incident petrecut pe strada noastră, avea ordin să trimită la locul faptei toate vehiculele disponibile. Am priceput acest lucru în ziua în care, în urma unui accident de circulaţie lipsit de importanţă, am auzit sosind atâtea maşini cu girofar, încât am ieşit pe balcon zicându-mi: „Chiar n-au altceva mai bun de făcut?!”

Nu era deloc un act de curaj să trăieşti astfel. Era pur şi simplu modul nostru de a exista. Amândoi îl aleseserăm. Fără îndoiala însă, ne-a influenţat viaţa. Printre altele, unul dintre efecte a fost că nu ne-am căsătorit şi nu am făcut copii.

Într-adevăr, era mult mai prudent ca, în documentele oficiale, Stieg să rămână „celibatar”. Sigur, după cum am mai explicat, era relativ simplu să îi fie găsită adresa, numai că, ulterior, pe uşă figurând doar numele meu, ca şi pe toate facturile, devenea destul de dificil de localizat.

În 1983, ne-am propus să ne căsătorim. Am cumpărat şi verighete dintr-un magazin de pe Regeringsgatan, pe care am gravat „Stieg şi Eva”. Ne-am întâlnit şi cu preotul de la biserica din Spånga, din nord-vestul Stockholmului, pentru a afla cât timp durează formalităţile. Acesta ne-a explicat că lucrurile nu stau nici atât de simplu şi nu merg nici atât de repede pe cât credeam. Încă o dată viaţa profesională a grevat asupra vieţii noastre private, căci niciunul dintre noi nu şi-a făcut timp pentru a pune la punct dosarul. Statele Unite tocmai intraseră în Granada, pe care o numeau „insula noastră”. Aşa ca ne-am aruncat într-o activitate susţinută pentru a limpezi ceea ce

se întâmpla cu adevărat, Drept pentru care, nu căsătoria era prioritatea momentului. În plus, Stieg începuse lucrul şi pentru *Searchligt* şi, în consecinţă, devenind prea „interesant” pentru extrema dreaptă, nu avea niciun rost să ne mai asumăm şi alte riscuri. Cu toate acestea, Stieg a purtat multă vreme verigheta cu care poate fi văzut în multe dintre fotografiile noastre. În anii 1990, când s-a îngrăşat, a trebuit să o scoată de pe deget. Eu, în schimb, nu am renunţat la a mea, iar astăzi o port pe deget şi pe a lui Stieg.

Erland, tatăl lui Stieg, ne-a îndemnat de mai multe ori să ne căsătorim, mai ales atunci când, la sfârşitul anilor 1980, s-a pus problema să se anuleze pensia de urmaş dacă mariajul nu a fost oficiat înaintea unei anumite date. Dar, ca multe dintre cuplurile generaţiei noastre, nu am făcut-o. Mai ales că intervenise şi acea problemă a siguranţei personale.

Cred că nici copilăriile noastre nu ne-au determinat să ne întemeiem o familie. Când eram mică, îmi închipuiam că mama m-a părăsit. Sigur, realitatea este cu mult mai complexă, dar cred că şi lucrurile acelea au jucat rolul lor în ceea ce priveşte teama mea de a face copii. Sigur că ne-am gândit şi la asta, dar, fără nicio umbră de ironie, aş spună că am avut de fiecare dată ceva mai urgent de realizat. Ne doream să avem o situaţie materială mai stabilă, mai sigură, să construim ceva mai solid înainte de a ne apuca să… Şi timpul a trecut.

Cu câteva luni înaintea morţii, Stieg mi-a vorbit din nou despre căsătorie. Mai ales că verighetele oricum le aveam! Odată cu *Millennium*, care stătea să apară, ştiam că situaţia noastră financiară urma să se amelioreze şi că profilul lui „de risc” se atenua, fiindcă se hotărâse să nu mai lucreze decât cu jumătate de normă la *Expo*.

De data aceasta, moartea a fost aceea care a trecut înaintea vieţii noastre private.

C10 – MILLENNIUM

Să nu vă închipuiţi că Stieg s-a aşezat într-o bună zi în faţa computerului şi-a zis:

— M-apuc să scriu un thriller!

În realitate, s-ar putea spune că nici nu s-a apucat vreodată, în sensul clasic al cuvântului, fiindcă nu şi-a făcut niciodată vreun plan pentru cel dintâi volum, nici pentru celelalte două şi nici pentru următoarele şapte, care ar fi trebuit să continue seria.

Scria din bucăţi care, deseori, nu aveau legătură unele cu altele. Apoi le „cosea" după cum avea chef şi urmărind firul poveştii.

În 2002, când ne-am petrecut o săptămână de vacanţă pe o insulă, am observat că se cam plictisea. Eu lucram la cartea mea despre arhitectul suedez Per Olof Hallman, iar Stieg se tot învârtea prin jurul meu.

— Tu chiar n-ai nimic de scris? l-am întrebat.

— Nu, dar tocmai mă gândeam la textul acela pe care l-am scris în 1997, despre bătrânul domn care primeşte câte o floare de fiecare Crăciun. Îl mai ţii minte?

— Sigur că da!

— Mă gândeam că tare aş vrea să ştiu ce s-a mai întâmplat cu el.

Şi s-a pus imediat pe treabă. Restul săptămânii l-am petrecut lucrând afară, fiecare la computerul lui, cu marea sub ochi şi iarba sub tălpi, fericiţi.

Aşadar, şi cartea mea, şi *Millennium* au căpătat formă în acelaşi timp.

Contrar a ceea ce s-ar putea crede citind *Millennium*, Stieg nu era un geniu al informaticii şi, de altfel, multă vreme a lucrat doar la maşina de scris. La computer a trecut pe la începutul anilor 1990, după ce lucrasem la o firmă bine dotată cu echipament IT. Chiar şi la *Expo*, am fost nevoiţi să chemăm o echipă de specialişti pentru a ne proteja computerele de piratare. Nimeni din redacţie nu se

pricepea atât de bine încât să o facă fără ajutor. Stieg nu era înnebunit nici după matematici, cu toată teorema lui Fermat, pe care Lisbeth Salander o descoperă în *Fata care s-a jucat cu focul*, temă dezvoltată de Stieg pe mai multe pagini şi la care Lisbeth revine de mai multe ori pentru ca, până la urmă, în al treilea volum, să nu o mai intereseze. La drept vorbind, Stieg chiar nu se pricepea deloc în domeniu, iar materia în cauză chiar îl făcuse să pice examenul de bacalaureat. Acest soi de cunoaştere însă ne pasiona pe amândoi, generând o cultură eteroclită care, poate, nu foloseşte la mare lucru în viaţă, dar are magnetismul ei special. Era de ajuns să citim o frază despre un subiect necunoscut pentru ca aceasta să declanşeze în noi nevoia de a-l înţelege mai îndeaproape. Stieg era ca un burete: absorbea totul fără a-şi lua vreodată notiţe. Astfel, pentru îmbrăcămintea personajelor, pe care o descrie minuţios, nu şi-a băgat niciodată nasul prin vreun catalog de modă şi nici nu s-a oprit pe la vitrinele magazinelor. Se uita pe stradă şi atât. Fiindcă îi plăcea să o facă. Stieg avea stilul său personal de a se îmbrăca. Purta haine de tweed, elegante, dar ieftine. Spre deosebire de cei din mediul lui, care, în general, abordând o ţinută sport, nici nu şi-o schimbau pentru ocaziile speciale, Stieg se adapta în funcţie de eveniment şi de oamenii cu care trebuia să se întâlnească. Era rasat, fără a părea un dandy ori un snob.

În doi ani a scris două mii de pagini. Fie că era vorba despre *Searchlight*, TT, *Expo* sau *Millennium*. O făcea mereu cu aceeaşi dedicaţie şi cu acelaşi consum de energie. În primul an lucra serile şi în weekend. Se culca târziu, însă nu mult mai târziu decât de obicei. Poate că, deseori, era un stil de viaţă apăsător pentru mine, însă ceea ce ne salva era faptul că râdeam mult. Lucra, ieşea apoi pe balcon pentru a fuma o ţigară, după care se întorcea iarăşi la lucru, foarte concentrat. În al doilea an a scris şi în timpul zilei, chiar şi în

redacţia de la *Expo*, unde îşi neglija obligaţiile curente, A fost anul în care a muncit atât de mult, încât abia dacă mai dormea cinci sau şase ore pe noapte. Îmi dădeam seama de asta de fiecare dată când citeam ultimele pagini din *Millennium* şi observam că fuseseră scrise pe la trei sau patru dimineaţa. Îmi închipui că, pentru el, *Millennium* ajunsese un fel de refugiu.

Fiind un artist, Stieg nu era tot timpul cu picioarele pe pământ. Acasă, pentru detaliile vieţii cotidiene, mă avea pe mine, femeia artistului, însă la *Expo* era o întreagă harababură. Era un excelent redactor-şef al publicaţiei, dar un foarte prost director al fundaţiei. Pe lângă faptul că nu era ajutat şi îi lipsea spiritul organizatoric, mai existau şi probleme financiare. Nu se pricepea să urmărească şi să controleze realizarea sarcinilor de serviciu. Rezolvând toate problemele în grabă şi sub presiune, era extenuat. După moartea lui, am dat de o scrisoare adresată sponsorilor, prin care le solicita încă o dată ajutorul financiar. Era datată 7 noiembrie şi nu a mai fost trimisă niciodată. Fiindcă s-a sfârşit pe 9 noiembrie. Toate recompensele şi elogiile primite de *Expo* pentru preţioasele sale contribuţii nu au fost, până la urmă, decât vorbe. La fiecare început de lună, Stieg trebuia să se bată pentru a găsi mijloacele de a o încheia fără a eşua. Cel mai rău era că îşi pierduse încrederea. Plecase de la TT, banii de acolo se duseseră, iar speranţele puse în *Expo* se prăbuşeau. Toate lucrurile în care crezuse dispăreau. Şi-atunci scria, scria şi iar scria. Era ca o terapie. Povestea despre Suedia, aşa cum era şi aşa cum o vedea el, cu scandalurile, cu oprimarea femeilor, cu prietenii care îi erau dragi şi faţă de care voia să îşi arate preţuirea, cu Grenada, atât de importantă pentru noi… Se folosea şi de cel mai mic detaliu, întrucât avea o memorie de elefant şi păstra totul în minte şi… în computer.

Fără aceste lupte, fără militantismul lui Stieg, *Millennium* nu ar fi existat. Căci acestea îi sunt inima, creierul şi muşchii.

C11 – VALORILE JURNALISTICE ALE LUI STIEG

Timp de mai mulţi ani, Stieg a luptat pentru ca, în Constituţia Suediei, internetul să aibă acelaşi nivel de responsabilitate ca şi celelalte instrumente media şi pentru ca fiecare site să deţină un responsabil nominal pentru informaţiile făcute publice. Nu a reuşit. Astfel că site-urile rasiste şi fasciste, care incită la ură şi proferează ameninţări, n-au putut fi controlate nici până acum.

În iunie 2004, a ridicat aceeaşi problemă şi la Paris, cu ocazia conferinţei OSCE (Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa) – organizaţie din care fac parte cincizeci şi şase de ţări din Europa şi Asia, cărora li se adaugă Canada şi Statele Unite ale Americii. OSCE oferă un forum pentru negocieri politice şi decizii în domeniile alertei pentru pericole iminente, prevenirii conflictelor şi riscurilor de conflict, gestionarea crizelor şi redresarea postconflict. În cadrul conferinţei, Stieg a denunţat riscurile la care suntem expuşi lăsând internetul în afara oricărui cadru legislativ. „Pentru grupările rasiste, cyberspaţiul este un adevărat vis, sublinia el. Nu este o întâmplare că prioritatea lor este constituirea unui site." A adăugat însă că ar fi un pericol şi ca legea să fie considerată drept unicul remediu eficient: „Opinia mea este că legislaţia nu poate rezolva numai ea singură provocarea reprezentată de propagarea urii pe internet. Ba chiar aş solicita să nu ne încredem chiar atât de mult în puterea legislaţiei". Spunea asta gândindu-se că, fără activismul democratic al oamenilor politici şi al cetăţenilor, printre care se numără şi jurnaliştii, legile nu ar fi bune decât să „zgârie puţin suprafaţa problemei". Îl neliniştea profund posibilitatea unei evoluţii negative a lucrurilor.

Millennium denunţă demisia progresivă a mass-media între anii 1980 şi 1990. Astfel, au fost

jurnalişti de investigaţie care au lăsat baltă problemele sociale şi jurnalişti specializaţi în domeniul economic vorbind despre patronii unor firme ca despre nişte staruri rock, lăsându-i să se îmbogăţească liniştiţi graţie unor societăţi-paravan, unor sisteme de prime şi cartelurilor. Graniţa relativă dintre jurnalişti şi firmele despre care scriau a mai avut drept consecinţă faptul că mulţi dintre ei şi-au schimbat meseria, devenind PR-işti pentru mari companii. La începutul trilogiei *Millennium*, în *Bărbaţi care urăsc femeile*, Mikael Blomkvist exprimă, vorbind despre jurnalistul William Borg, tot ceea ce Stieg denunţase în domeniu: „Borg abandonase jurnalismul şi lucra acum pentru o firmă, pe post de consultant, cu un salariu considerabil mai mare(…)". Stieg nu s-a vândut niciodată, nici pentru a face carieră, nici pentru bani.

Întreaga etică jurnalistică a lui Stieg este rezumată în *Millennium*. Ca şi respectul lui pentru cititor, Mikael îi spune lui Henrik Vanger: „Nu contează cât de multe anunţuri publicitare avem, dacă oamenii nu vor să cumpere ziarul". Stieg milita pentru căutarea adevărului, lucru pe care orice publicaţie îl datorează cititorilor săi, dar, în acelaşi timp, considera că nu trebuie sacrificat chiar totul pentru aceştia. Astfel, refuza ca victimele să fie supuse unui dublu act de violenţă – pe lângă agresiunea suferită, şi expunerea vieţii lor private în mass-media, ceea ce reprezenta un fel de viol. În *Millennium*, denunţă cu vehemenţă şi ironie deriva tot mai puternică în domeniu, ca, de pildă, în cazul manşetelor unor ziare care le numesc batjocoritor pe Lisbeth şi pe prietenele ei „o bandă de lesbiene satanice". Când Mikael Blomkvist rezolvă enigma dispariţiei lui Harriet Vanger, se confruntă cu o uriaşă problemă de conştiinţă: să fie un bun jurnalist şi să redea întreaga poveste, asumându-şi riscul de a o expune

pe Harriet curiozităţii publicului? Să tacă şi, prin urmare, să ascundă adevărul, în pofida beneficiilor pe care această dezvăluire mediatică le-ar putea aduce ziarului *Millennium?* La capătul unei lungi şi dureroase bătălii interioare, morala va câştiga în faţa egoului jurnalistic, iar povestea nu va mai fi publicată. Pasajul acesta era deosebit de important pentru Stieg, fiindcă, prin intermediul lui, dorea să transmită mesajul spre cititor. Totuşi, când l-am descoperit, nu am fost de acord cu el. În versiunea iniţială, când Mikael o reîntâlneşte pe Harriet în Australia, ea îi spune îngrozită: „Acum, când ai aflat că trăiesc, ce vei face? Mă vei viola şi tu?". M-am gândit că vorbele lui Harriet vor fi interpretate la un nivel primar de către cititori şi că o vor crede paranoică. Stieg nu îmi împărtăşea deloc opinia şi am discutat subiectul îndelung şi în contradictoriu. Ca să pună capăt disputei, nu a spus: „Ok! O să schimb". Nu a zis nimic. Dar a înlăturat fraza.

La începutul primului volum, Mikael Blomkvist, acuzat că nu a verificat dovezile dintr-un articol despre industriaşul Hans-Erik Wennerström, demisionează din funcţia de redactor-şef de teama ca nu cumva cititorii să îşi piardă încrederea în ziarul *Millennium*. Mai târziu, înainte de a face publice dovezile adunate de Dag Svensson, verifică într-o manieră obsesivă toate informaţiile. Cunoşteam bine această atitudine, fiindcă îl văzusem pe Stieg la lucru. În acelaşi timp, considera că sursele sunt sfinte. Iată de ce Mikael, după asasinarea lui Dag şi a Miei, şterge toate fişierele din computer înainte de sosirea poliţiei. Înţelegem mai bine acum de ce, după moartea lui, nimeni din anturajul lui Stieg şi nici eu nu am fost de acord să oferim informaţii din computerul lui. Acolo, în afara celui de-al patrulea volum în lucru, se găseau numele şi datele de contact ale informatorilor săi privind extrema

dreaptă. În această privinţă, Constituţia Suediei e categorică: sursele trebuie protejate!

C12 – FEMINISMUL

Millennium este şi un inventar al tuturor formelor de violenţă şi de discriminare la care sunt supuse femeile.

În timpul adolescenţei sale petrecute la Umeå, Stieg a fost profund tulburat de o poveste teribilă, care avea să îi marcheze întreaga viaţă. Într-un weekend, a asistat la violarea unei fete, într-un camping, printre violatori fiind şi nişte prieteni pe care, de atunci, nu a mai vrut să îi vadă. S-a învinovăţit mereu pentru că nu intervenise. La un moment dat, după acest episod cumplit, s-a întâlnit cu fata respectivă în oraş şi a vrut să îi ceară iertare. Aceasta însă a refuzat să îl asculte şi s-a îndepărtat, spunându-i un lucru pe care urma să îl ţină minte pentru totdeauna: „Pleacă de-aici! Eşti şi tu ca toţi ceilalţi!”

Oare din pricina acestui incident a devenit un susţinător al feminismului? În orice caz, întâmplarea a avut cu siguranţă o contribuţie. În timp ce lucra la *Millennium*, Stieg folosise ca titlu provizoriu pentru toate cele trei volume *Bărbaţi care urăsc femeile*. Până la urmă, titlul nu a fost păstrat decât pentru primul volum, şi asta după ce a insistat mult. Verbul „urăsc” a fost, totuşi, înlocuit în versiunea franceză cu „nu iubesc”.

În 1972, când l-am întâlnit pe Stieg, era deja un feminist convins, preferând compania femeilor şi munca alături de ele decât alături de bărbaţi. De altfel, avea mare succes la femei. Povestea că, în copilăria petrecută la bunici, cel mai bun prieten al lui fusese o fetiţă! Considera femeile mai creative şi mai puţin ariviste decât bărbaţii. În locurile unde a lucrat, vorbea la fel cu colegii de ambele sexe, avea aceleaşi aşteptări atât de la unii, cât şi de la alţii şi considera că este mai plăcut să lucrezi sub conducerea femeilor. Dacă dădea peste nişte macho-carierişti, care încercau să le pună beţe în

roate „femeilor lui Stieg”, fie îi forţa să îşi schimbe atitudinea, fie îi îndepărta din cercul prietenilor intimi. Când, în *Castelul din nori s-a sfărâmat*, Erika Berger este numită la conducerea ziarului SMP, Stieg explică perfect genul de jigniri şi de lovituri pe care o femeie competentă este silită să le înfrunte într-o lume a bărbaţilor. „Şedinţa de redacţie fixată pentru ora 14:00 fusese devansată dintr-odată pentru 13:50, fără ca ea să fi fost anunţată, cea mai mare parte a deciziilor fiind luată până la sosirea ei.” Titlurile pe care le alegea nu erau păstrate, iar articolele la care renunţa apăreau pe prima pagină.

Simpatia lui pentru femei nu m-a pus niciodată în alertă. De altfel, niciunul dintre noi nu era gelos, dar, ca să fiu sinceră, nici nu-l scăpa din ochi pe celălalt.

În tinereţe, Stieg exersase percuţia împreună cu un prieten care îl iniţiase în jazz. Însă tot rockul îi plăcea mai mult şi, mai ales, rockul feminin, precum Shakespears Sister, Annie Lennox când cânta în Eurythmics ori Tina Turner. Nu e o întâmplare că Lisbeth este o apropiată a grupului feminin Evil Fingers. Gusturile mele sunt mai variate, de la operă la muzică populară, trecând prin rock şi pop. Ascultam acasă muzică de toate genurile, însă destul de rar.

Cât despre activităţile gospodăreşti, fiecare se ocupa de ceea ce îi plăcea: el, de curăţenie, eu, de bucătărie. Niciunul nu ne dădeam în vânt după spălat rufe, aşa că o făceam cu schimbul.

În *Millennium* femeile nu puteau ocupa, aşadar, decât un loc important. Cu vârste, profesii şi personalităţi diferite, toate au în comun încăpăţânarea, ca şi Stieg, obstinaţia de a face lucrurile de care s-au apucat. Ca şi el, primesc lovitură după lovitură şi se răzbună. Stieg nu găsea nicio scuză violenţei masculine şi şi-a exprimat această convingere prin intermediul lui Lisbeth. Fără îndoială, Martin Vanger a fost violat de tatăl

lui, dar asta nu înseamnă că „nu era în măsură să se abţină, aşa cum ar fi făcut oricine altcineva. (…) Ucidea şi viola pentru că, pur şi simplu, îi plăcea s-o facă”. Mai departe, Lisbeth adaugă: „Mi se pare de-a dreptul patetic să li se tot atribuie circumstanţe atenuante ticăloşilor”.

Trei crime ale căror victime au fost femei l-au inspirat în mod special pentru *Millennium*. În 2003, uciderea, aproape simultană, a Melissei Nordell şi a Fadimei Sahindal, care l-a şi făcut să scrie la *Dezbaterea asupra crimelor de onoare: feminism sau rasism?* o antologie îngrijită de Cecilia Englund de la *Expo*. Cea dintâi, al cărei cadavru a fost găsit în apă, lângă un ponton de la Björkvik, din insula Ingarö, fusese ucisă de iubitul ei gelos. A doua fusese împuşcată în cap de tatăl ei, fiindcă nu acceptase să se mărite cu forţa! În Suedia, moartea Melissei a fost văzută ca o crimă oarecare, iar a Fadimei, ca una de natură etnică, o crimă comisă din motive de onoare, un fapt divers străin de „cultura suedeză”. Stieg le spunea „surori în moarte”, întrucât, din punctul lui de vedere, ambele fuseseră victime ale aceleiaşi opresiuni patriarhale. Diferenţele culturale la care se tot făcea referire dădeau apă la moară rasiştilor şi conduceau ancheta pe o pistă moartă. Şi, în tot acest timp, femeile continuau să piară sub loviturile bărbaţilor.

În cartea despre crimele de onoare, scria: „Modelul antropologic şi cultural împrumutat pentru a explica aceste drame oferă răspunsuri privind forma de opresiune, dar nu şi motivaţiile ei. În India femeile sunt arse, în Sicilia sunt ucise în numele onoarei, în Suedia sunt supuse violenţei sâmbătă seara… Totuşi, discursul cultural nu explică de ce femei din întreaga lume sunt asasinate, mutilate, supuse exciziei clitoridiene, forţate la un comportament ritualic impus de către bărbaţi şi nici de ce aceştia din urmă, în societăţile noastre patriarhale, oprimă femeile. (…) «Violenţă

sistematică» – fiindcă despre aşa ceva este vorba – ar fi expresia utilizată dacă o asemenea formă de violenţă ar fi exercitată împotriva sindicatelor, a evreilor sau a handicapaţilor". Spre marea satisfacţie a lui Stieg, punctul său de vedere a fost împărtăşit de alţi opt autori – şase fiind femei –, care au contribuit cu texte la alcătuirea antologiei.

Cea de-a treia crimă a fost aceea căreia i-a căzut victimă Catrine Da Costa, găsită tăiată în bucăţi. Stieg citise o carte cu acest subiect, care îl pasiona. Autoarea, Hanna Olsson, a luat de curând legătura cu mine, spunându-mi că s-ar fi bucurat să fi putut lucra cu Stieg, după ce i-a citit textele despre crimele de onoare. Toate actele de violenţă din *Millennium* sunt inspirate de crime reale descrise în rapoartele poliţiei. Odată pronunţate hotărârile judecătoreşti, dosarele devin publice şi pot fi consultate.

Ce omagiu mai frumos le-ar fi putut aduce Stieg femeilor decât să le transforme în eroine ale unei cărţi poliţiste feministe? Şi să le descrie aşa cum le vedea el: libere, curajoase şi suficient de puternice pentru a putea schimba lumea, refuzând să îi fie victime. Referindu-se la criminali, Stieg a adăugat în *Millennium* numeroase trimiteri la *Biblie*.

C13 – ÎN MIEZUL BIBLIEI

Atmosfera cu totul deosebită pe care Stieg a creat-o în *Millennium*, în care rigoarea morală şi referinţele biblice sunt omniprezente, este aceea care ne-a dominat anii primei copilării, în comitatul Västerbotten. Este o atmosferă foarte îndepărtată de aceea a thrillerelor clasice, în schimb se regăseşte la marii noştri autori, precum Per Olov Enquist ori Torgny Lindgren, care şi ei provin din aceeaşi regiune izolată, din nordul Suediei.[3]

Lumea copilăriei mele era compusă din ţărani disidenţi şi conservatori, aparţinând Misiunii Evanghelice Suedeze (EFS), pe când aceea a lui Stieg era dominată, mai degrabă, de muncitori social-democraţi şi comunişti. Însă toţi aceşti oameni încăpăţânaţi, loiali, cinstiţi şi de o moralitate ieşită din comun se asemănau.

EFS, fondată în 1856, este o mişcare pentru reînnoirea credinţei în cadrul Bisericii Luterane. Unul dintre iniţiatorii ei, marele predicator şi autor Carl Olof Resenius, era originar din Anäset, din comitatul Västerbotten, unde crescuse şi bunica mea din partea tatălui. EFS afirmă că fiecare creştin trebuie să trăiască fără intermediar relaţia cu Dumnezeu şi să fie pe deplin responsabil pentru actele sale. Şi, desigur, totul începe în viaţa de zi cu zi. Citirea individuală a *Bibliei* este unul dintre stâlpii vieţii religioase, ceea ce face ca educaţia populară să fi avut întotdeauna o poziţie esenţială în cadrul mişcării. De asemenea, una dintre marile preocupări ale EFS era difuzarea textelor religioase. În 1863, cei care îşi asumaseră această sarcină fuseseră autorizaţi să şi predice. Influenţa lor se manifestă şi în zilele noastre în regiunea în care am crescut eu şi Stieg, numită uneori şi „centura biblică”, cu trimitere la *Bible Belt* din Statele Unite, zonă sud-est americană cunoscută pentru profunda sa religiozitate. EFS colecta

fonduri pentru susţinerea predicatorilor şi a misionarilor din Africa şi din Asia. Astfel, încă din copilărie am fost conştientă de responsabilitatea pe care o avem faţă de acele continente.

În toate oraşele se găseau mici temple unde se ţineau adunări. Numai că, din cauza distanţelor mari, ţăranii nu se puteau duce cu regularitate. Şi atunci, pastorii şi predicatorii, cu care deseori erau vecini, se duceau ei la ţărani. Dacă era nevoie să ai măcar o carte în casă, atunci aceasta era *Biblia*. Îmi închipui că până şi bunicii lui Stieg, care erau comunişti, aveau una, ce le mângâiase copilăria, ca de altfel pe a tuturor suedezilor care, până în 1996, erau automat luterani prin naştere. De altfel, separarea dintre biserică şi stat nu a avut loc decât în anul 2000. Lupta pentru supravieţuire la ţară, în exploatările forestiere şi în cele câteva uzine era deosebit de dură în nord, iar *Biblia* aducea linişte şi curaj nu doar atunci când boala ori moartea loveau vreo familie. Pentru Stieg şi pentru mine, *Noul Testament*, în care Iisus ne cere să întindem şi obrazul drept atunci când ne este lovit stângul, nu intra în discuţie. În schimb, ne hrăneam din *Vechiul Testament*, dur şi violent, după chipul şi asemănarea vieţii pe care oamenii o dăduseră dintotdeauna în ţinuturile noastre natale. Fără notabilităţi, fără judecători, cu puţini pastori stabili, societatea nu cunoştea vreo ierarhie, iar regulile pentru a supravieţui împreună trebuiau inventate. Iată contextul în care am fost crescuţi şi eu, şi Stieg de către bunicii noştri, cu valorile lor din vremuri străvechi. Am ajuns astfel să avem un simţ moral deosebit de puternic, fără îndoială mai accentuat decât la majoritatea celor din generaţia noastră. Unele lucruri se făceau şi altele nu. Punct.

Nu eram credincioşi, dar în călătorii vizitam toate bisericile şi cimitirele. Mi-a plăcut mereu şi nu voi înceta să o fac – să aprind lumânări în amintirea celor morţi.

În apartamentul nostru din Stockholm, fiecare avea *Biblia* lui care, ca şi *Coranul*, stătea printre nenumăratele cărţi din bibliotecă. Stieg s-a folosit în mod direct de ea pentru a spune povestea uciderii fetelor din primul volum al trilogiei. Mai precis: s-a inspirat din fapte diverse reale, după care a căutat în *Biblie* versetele de la care să poată construi o enigmă.

C14 – DATORIA RĂZBUNĂRII

Stieg era un om generos, fidel, cald şi funciarmente bun. Dar putea fi şi exact invers. Dacă cineva se purta rău cu el sau cu unul dintre apropiaţi, atunci nu se mai putea decât, „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte”. Nu ştia să ierte şi, în acest sens, era foarte categoric: „A te răzbuna sau a-ţi răzbuna prietenii nu este doar un drept, este şi o datorie absolută”. Chiar dacă uneori a fost nevoit să aştepte ani buni, până la urmă Stieg tot s-a răzbunat.

În primul volum din *Millennium*, Henrik Vanger sintetizează filozofia lui Stieg atunci când îi spune lui Mikael Blomkvist: „Ignoră-l [pe duşmanul tău] când se enervează, nu-l uita şi plăteşte-i cu aceeaşi monedă când vei avea ocazia. (…) Nu-l lăsa să scape pe niciunul dintre cei care te-au distrus. Ai răbdare şi ripostează când vei avea puterea s-o faci”. În volumul al treilea, *Castelul din nori s-a sfărâmat*, Mikael îi explică lui Anders Jonasson, medicul care o îngrijeşte pe Lisbeth Salander, că trebuie să o ajute chiar dacă este ilegal, fiindcă, în numele moralei, legea poate fi încălcată. Lisbeth era pentru Stieg încarnarea ideală a acestei morale care ne ajută să acţionăm conform propriilor noastre convingeri. Un fel de arhanghel din *Biblie*, ea este instrumentul *Răzbunării zeilor*, titlul provizoriu al celui de-al patrulea volum al trilogiei *Millennium*.

În adolescenţă, la Umeå, Stieg se bătea deseori şi cam peste tot. Într-o zi, un băiat i-a spart un dinte din faţă, pe care a trebuit să îl înlocuiască cu unul de aur. La multă vreme după acea întâmplare, într-o noapte, s-a ascuns, şi-a aşteptat agresorul şi l-a atacat prin surprindere. Şi aşa nu a mai avut probleme nici cu băiatul respectiv, nici cu altcineva. Da, răzbunarea cere timp şi sânge rece.

Dilema alegerii între morală şi acţiune este însăşi dinamica intrigii din *Millennium*. Indivizii

distrug sau fac lumea şi pe semenii lor mai buni, însă fiecare acţionează în funcţie de propria sa morală. De aceea se revine mereu la responsabilitatea individuală.

Millennium i-a permis lui Stieg să îi denunţe pe toţi aceia care îl scârbeau cu laşitatea, iresponsabilitatea, imoralitatea şi oportunismul lor: militanţii de salon, „luptători [care au] nevoie de vânt din pupă" ori „căpitani de navă pentru vânt uşor"; falşii prieteni care s-au folosit de el pentru a-şi face o carieră; patronii ori acţionarii lipsiţi de scrupule, care îşi acordă prime disproporţionate… În acest sens, cărţile sale au fost pentru Stieg cea mai bună terapie.

C15 – ADRESELE DIN MILLENIUM

În *Fata care s-a jucat cu focul*, Stieg descrie activitatea soţului Erikăi Berger, Lars Berger, specialist în istoria artei şi autor de succes. „În ultimele şase luni studiase importanţa decoraţiunilor artistice ale imobilelor şi problema stării de bine resimţite de oameni în anumite clădiri şi nu în altele. Cartea luase forma unui pamflet la adresa funcţionalismului.(…)" La drept vorbind, este descrierea conţinutului volumului meu dedicat lui Per Olof Hallman. Arhitectul şi urbanistul mort în 1941 a conceput în Stockholm zone rezidenţiale care au accentuat specificul oraşului cu stâncile, verdeaţa şi casele sale tipice, cu vedere la mare, acordând o deosebită importanţă habitatului cu, de exemplu, spaţiile lui verzi, locurile de joacă pentru copii sau operele de artă. Pentru Hallman, scopul arhitecturii şi al urbanismului era să aducă bucuria de a trăi şi liniştea locuitorilor unui spaţiu anume. Considera că mediul poate întări sau, dimpotrivă, poate şubrezi fiinţele care trăiesc în el.

Începusem redactarea volumului în 1972, dar am fost nevoită să mă întrerup în momentul în care guvernul suedez mi-a propus să particip la un studiu privitor la construirea de locuinţe de calitate cu costuri reduse. În 2002, m-am hotărât să devin consultant cu jumătate de normă, pentru a mă putea dedica în întregime cercetărilor mele. Astfel, am început să petrec mult timp studiind documente în biblioteci, arhive ori librării specializate în carte veche. Serile, când Stieg se întorcea acasă, îşi lăsa geanta pe coridor şi striga obişnuitul: „Cucu! E cineva pe-aici?" După care se îndrepta direct spre canapeaua pe care stăteam şi lucram şi îmi adresa la fel de obişnuitele întrebări: „Azi ce-ai găsit? Mai e cafea?" Se aşeza alături de mine, îmi cerea detalii şi mă asculta cu atenţie. Întrucât nu avea timp pentru a citi fiecare nouă versiune, discutam

regulat cu el despre manuscris. Sâmbăta îl trăgeam după mine pe marile bulevarde ale „zonelor Hallman", despre care tocmai scriam. Ca să mai câştige timp la lucrul pentru carte şi ca să mai tragă din când în când cu ochiul la ce lucram, m-a rugat să îl las să se folosească de locurile despre care îi vorbeam pentru a-şi pune personajele să trăiască acolo, în cadre care corespundeau personalităţii acestora. Astfel, Dag Svensson şi Mia Bergman locuiesc la Enskede, pe Björneborgsvägen, numărul 8B; Cortez, la Helgalunden, pe Alhelgonagatan; iar Lisbeth Salander, la începutul trilogiei, pe Lundagatan.

În schimb, voia ca apartamentul lui Mikael Blomkvist să fie situat în vechiul Stockholm, dincolo de zonele Hallman. Am întreprins numeroase cercetări până când am descoperit adresa potrivită. Bellmansgatan oferea mai multe posibilităţi, una dintre ele fiind casa Laurinska, de la numărul 4-6. De la terminarea construcţiei, în 1891, mulţi artişti au locuit în acest imobil din cărămidă, cu vedere spre Riddarfjärden. Numai că ar fi fost prea luxos pentru Mikael, care nu şi-ar fi permis să acopere cheltuielile pentru un asemenea domiciliu. Ne-am oprit apoi îndelung la un imobil care ni s-a părut ideal, cu vedere spre mare. Atâta doar că îi lipseau ieşirile care, în poveste, permiteau supravegherea simultană a lui Blomkvist de către trei grupuri diferite. Stieg era trist.

— Nu e grav, i-am spus. Punem o uşă imaginară acolo (am arătat cu degetul în direcţia la care m-am gândit) şi alegem un număr fictiv. Şi aşa locul se va potrivi cu intriga.

Faţa i s-a luminat:

— Daaa! Aşa facem!

Numai că, dintr-un motiv pe care nu îl cunosc, în versiunea publicată numerotarea a dispărut. Trebuie spus că Stieg nu a mai avut timp să revadă decât corecturile primului volum. Iar chestiunea

supravegherii apartamentului apare abia în cel de-al treilea.

În primele pagini din *Bărbaţi care urăsc femeile*, Mikael Blomkvist povesteşte cum a renovat singur apartamentul, ascunzând defectele pereţilor cu câteva acuarele ale lui Emanuel Bernstone. Mi-a plăcut întotdeauna artistul acesta şi, pe vremea când nu era decât un necunoscut, i-am cumpărat una dintre lucrări cu banii proveniţi din mica moştenire de la bunica. Cea de-a doua am achiziţionat-o cu banii din partea mamei. Ambele acuarele au stat întotdeauna pe pereţii casei noastre.

Pentru cartea mea îi luasem un lung interviu fiicei lui Hallman care, la vremea aceea, avea nouăzeci şi şase de ani. Îmi povestise că tatăl ei ieşea des pe mare alături de pictorul Anders Zom şi de scriitorul Albert Engstrom. Toţi trei beau atât de multă bere, încât pontonul din dreptul casei lor de vară, de la Skarpö, era plin de sticle goale, aşa că ambarcaţiunea cu greu putea trage la mal pentru a lăsa pasagerii să coboare. Povestea şi-a găsit locul în primul volum din *Millennium*, numai că, alături de cei doi artişti, aici se află Frederik Vanger şi soţia lui, Ulrike.

Stieg era atât de entuziasmat de cartea mea despre Hallman, încât îmi repeta convins:

— Ai să vezi, cartea asta îţi va schimba viaţa.

Ironie a sorţii, nu cartea mea, ci *Millennium* avea să îmi dea viaţa peste cap.

Când, la începutul volumului al doilea, Lisbeth Salander se întoarce din Grenada şi caută un apartament, deşi este bogată, îi e greu să găsească unul. După cum nici lui Stieg nu i-a fost uşor să aleagă o locuinţa potrivită. De fapt, eu am găsit-o… în timp ce mă documentam pentru cartea mea. La vremea respectivă lucram pentru compania de construcţii şi dezvoltare Skanska şi eram interesată de tot ceea ce însemna aceasta. Adunam informaţii privitoare la activitatea în domeniu, dar şi la Percy

Barnevik, preşedintele consiliului de administraţie, a cărui rentă viageră enormă, acumulată graţie tuturor posturilor de director ocupate pe parcursul vieţii profesionale, fusese făcută publică în mass-media. Aşadar, interesul meu era dublu, atât ca angajat, cât şi în calitate de cetăţean. Când Barnevik şi-a vândut apartamentul din Fiskargatan, articolul referitor la eveniment şi planul locuinţei s-au alăturat documentaţiei mele. Şi astfel, Lisbeth s-a mutat aproape de Mosebacke, pe Fiskargatan.

Tot documentarea mea a inspirat, la începutul primului volum, chestiuni legate de *stock-options*, din cadrul grupului Skanska, şi cea legată de pensiile de la ABB, despre care vorbesc Mikael Blomkvist şi Robert Lindberg atunci când se întâlnesc pe pontonul de la Arholma. Ca urmare a acestei nefericite conversaţii, Blomkvist îl va ancheta pe Wennerström şi va fi condamnat pentru calomnie.

Toate cafenelele citate în *Millennium* ne erau familiare, căci le foloseam ca locuri de întâlnire, la sfârşitul zilei mele de muncă. Una dintre ele este cafeneaua Anna, din Kungsholmen, unde, la începutul primului volum, Mikael află de la radio că a fost condamnat. Erau şi cafenele în care ne opream să ne tragem sufletul, precum Giffy sau Java, din Hornsgatan, unde ne-am dus după una dintre expediţiile noastre prin galeriile de artă de pe colina Homgatsgatan. Kaffebar, unde Blomkvist află că bărbatul care a încercat să o omoare pe Lisbeth a fost ucis, era cartierul general al celor de la *Expo*, întrucât birourile publicaţiei se găseau în acelaşi imobil. Tot acolo se pot mânca nişte minunate mici sandviciuri cu brânză de Västerbotten, regiunea în care am copilărit. Le savuram alături de cafeaua cu lapte după vreo vizită în librăria noastră preferată, plină de cărţi vechi sau specializate în feminism, politică etc. Restaurantul Kvamen (Moulin), în care Lisbeth Salander îşi întâlneşte prietenele din grupul de

hard rock Evil Fingers, este un loc vesel şi zgomotos, unde se servesc nişte delicioase bulete de carne. O vreme dispăruseră din meniu, dar protestele obişnuiţilor casei l-au obligat pe patron să le reintroducă.

În sfârşit, printre numeroasele locuri din *Millennium* care ne aparţin mie şi lui Stieg, cel la care ţin în mod deosebit este acea cabană mică din Sandhamn, unde Mikael Blomkvist „citea, scria şi se relaxa”. Închiriam în fiecare vară astfel de căsuţe de lemn în arhipelag şi visam să ne construim una numai a noastră, care ar fi trebuit să semene cu aceea descrisă de Lisbeth Salander: treizeci de metri pătraţi amenajaţi ca interiorul unui vapor, cu o fereastră uriaşă dând către apă şi o masă de bucătărie suficient de mare pentru a putea scrie amândoi în acelaşi timp.

C16 – PERSONAJELE

În *Millennium* se găsesc „oameni reali”, cărora Stieg le dă numele lor adevărate pentru a le aduce un omagiu; alţii l-au inspirat la nivelul anumitor detalii; în sfârşit, există personaje imaginare în care unele persoane au crezut că se recunosc, ba chiar au fost convinse că despre ele este vorba. Astfel, un chirurg estetician mi-a scris explicându-mi că e sigur că a servit drept model celui din *Fata care s-a jucat cu focul*, care reface sânii lui Lisbeth Salander!

Mikael Blomkvist nu este Stieg Larsson. Sigur, bea ca şi el cafea, fumează şi munceşte enorm, dar, în linii mari, asemănările se opresc aici. În schimb, e limpede că reprezintă modelul jurnalistului generalist recunoscut, cum şi Stieg şi-ar fi dorit să fie, şi prin intermediul căruia şi-a exprimat numeroase opinii şi proteste şi, la fel ca şi Stieg, este un justiţiar neobosit.

Să fie Lisbeth Salander dublul feminin al lui Stieg? Fără îndoială, au aceleaşi proaste obiceiuri alimentare, cum ar fi pizza congelată şi sandviciurile. Hacker genial, informatician şi investigator-minune, Lisbeth este dotată cu o memorie vizuală ce îi permite să reţină cu o viteză halucinantă texte complexe precum, de exemplu, un tratat de astronomie sferică. Am mai vorbit despre memoria incredibilă a lui Stieg, despre cultura sa iconoclastă şi despre setea nepotolită pentru subiecte cât mai variate. Anumite aspecte privind lumea hackerilor provin, de pildă, din volumul *The Haker Crackdown* al lui Bruce Sterling. Aveam însă în casă şi o grămadă de *comic books* cu *Superman* ori *Spiderman*, supereroi cu puteri extraordinare, cărora Lisbeth le-ar fi putut fi soră mai mică. Cât despre mania secretului şi a prudenţei, era valabilă şi pentru Stieg, dar şi pentru

majoritatea redactorilor de la *Searchlight* şi *Expo*, care trebuiau cumva să îşi apere viaţa.

În *Fata care s-a jucat cu focul*, Lisbeth Salander îl vizitează la spital pe fostul ei tutore, Holger Palmgren. Cei doi joacă o partidă de şah destul de complicată, un fel de variantă a unei partide clasice a lui Lasker. Stieg şi fratele meu, Björn, au jucat împreună şah încă de la prima lor întâlnire, din anii 1970. Björn are multe cărţi despre acest joc, printre care şi unele referitoare la partidele celebre ale lui Emanuel Lasker, faimosul matematician şi jucător de şah german. În general, Stieg pierdea, dar, cum nu era genul care să se dea bătut, nu refuza niciodată revanşa. Când a plecat în Africa, în 1977, a scris într-un testament neautentificat, despre care voi vorbi ceva mai târziu, că, dacă nu se va mai întoarce, fratele meu ar trebui să moştenească toate cărţile lui ştiinţifico-fantastice.

Mulţi cred că recunosc modelul din realitate al lui Lisbeth Salander. Unii dau asigurări că este vorba despre o jurnalistă care a fost la un moment dat în echipa de la *Expo*. Joakim, fratele lui Stieg, pretinde că este vorba despre fiica lui, cu care Stieg coresponda pe mail, precizând într-un interviu că, aşa, ca din întâmplare, mesajele au dispărut de pe harddiskul computerului fetei lui…

Dacă Lisbeth datorează cu adevărat ceva cuiva anume, atunci aceasta este Pippi Şoseţica (Pippi Långstrump în original sau *Pippi cu şosete lungi*), eroina naţională închipuită de romanciera suedeză Astrid Lindgren. Fetiţa aceasta formidabilă a făcut enorm pentru egalitatea sexelor! Nu depinde de nimeni, ştie să se folosească de pistol şi a trecut peste şapte mări şi şapte ţări. Mai poate să ridice singură un cal şi să-l învingă pe cel mai puternic bărbat din lume, Arthur Vânjosu'. Dar, înainte de orice, Pippi are propria sa viziune în legătură cu binele şi răul şi trăieşte conform principiilor

personale, indiferent de ceea ce spun legea şi adulţii. La finalul aventurilor, promite: „Când o să fiu mare, corsar mă fac”. Într-o seară, pe la sfârşitul anilor 1990, Stieg şi alţi jurnalişti de la TT s-au amuzat imaginându-şi cine ar fi devenit cu adevărat, la maturitate, idolii copiilor din Suedia. Pippi Şoseţica? Poate că Lisbeth Salander. Kalle Blomkvist, tânărul erou al trilogiei *Asul detectivilor*, tot de Astrid Lindgren? Mikael Blomkvist, probabil. Cititorii trilogiei *Millennium* pot hotărî singuri. De fapt, unica Lisbeth Salander care există cu adevărat în Suedia are şaizeci de ani şi trăieşte într-un sătuc uitat de lume. Mi-a scris ca să-mi spună că s-a săturat să o tot sune diverşi jurnalişti şi să o întrebe daci l-a cunoscut pe Stieg Larsson. Iar la sfârşit, a adăugat: „Dacă treci vreodată pe aici, intră să bem o cafea şi să stăm un pic la taclale!”

Personajele feminine din istorie care îl interesau pe Stieg sunt cele care depăşesc stereotipul sexului slab şi despre care vorbeşte în prima pagină a celui de-al treilea volum, *Castelul din nori s-a sfărâmat*: femeile soldat deghizate în bărbaţi din timpul Războiului de Secesiune, amazoanele, conducătoarele de armate care îşi mânau popoarele la luptă, precum Boadicea, regina icenilor, cea care a stat în fruntea insurecţiei contra romanilor, în Anglia… În timpul uneia dintre numeroasele noastre vizite la Londra, făcute mai ales în cei opt ani în care sora mea, Britt, a locuit acolo, Stieg m-a dus pe Westminster Bridge pentru a-mi arăta statuia Boadiceei, unul dintre personajele lui favorite.

Erika Berger, redactorul-şef de la *Millennium*, este un personaj inventat. Să pui o femeie într-un asemenea post nu este însă nici un artificiu literar, nici o întâmplare. Abia dacă lucrurile nu ar fi stat aşa m-aş fi mirat. Erika este competentă şi îşi asumă deplin atât responsabilitatea lucrului cu

colaboratorii, cât şi pe aceea legată de situaţia financiară a ziarului, având o viaţă personală nu tocmai ortodoxă, cu soţ şi amant, şi asumându-şi propriile dorinţe, ceea ce îi cauzează anumite probleme.

Pentru personajul Anita Vanger, Stieg a luat-o drept model pe sora mea, Britt. Când scria la primul volum, chiar a întrebat-o dacă, presupunând că ar fi Anita, i-ar plăcea să locuiască la Guilford, în sudul Londrei, ca atunci când imigrase din Suedia. Britt nu a fost de acord, aşa că Anita a preferat cartierul St. Albans, situat ceva mai la nord, „într-o căsuţă dintr-un şir de clădiri destul de bine întreţinute". Pe tot parcursul anilor petrecuţi la Londra, Britt a locuit, ca şi Anita Vanger, în apartamente încălzite cu şemineuri cu gaz. Şi eu, şi Stieg cunoşteam foarte bine genul acesta de instalaţie. Imediat ce ajungeam la sora mea, ne repezeam să aprindem focul, liniştindu-ne când vedeam că termometrul trece de 15 grade, temperatură cu care, până la urmă, Britt se obişnuise! Uneori, personaje precum Martina Karlgren sau Franck Ellis, din *Castelul din nori s-a sfărâmat*, se referă la reviste ştiinţifice specializate, precum *Nature* sau *The New England Journal of Medicine*, pe care le citea Britt, care lucra într-un laborator de cercetări medicale. Fiindcă sora mea ne vorbea deseori despre diferite articole care o inspirau, Stieg ajunsese să cunoască foarte bine revistele respective.

A da unor personaje numele unor oameni reali sau chiar a împrumuta meseriile ori personalitatea acestora era pentru Stieg un semn de afecţiune şi de admiraţie. Nu îl cunoşteam personal pe boxerul Paolo Roberto, dar, în Suedia, era un star. Delincvent în tinereţe, în anii 1980, apoi boxer profesionist, a ajuns vedetă de cinema în 1987, Staffan Hildebrand oferindu-i primul rol în filmul său *Stockholmsnatt*. Astăzi, Paolo Roberto este bucătar într-o emisiune de televiziune în care

mătuşile lui italience nu ezită să-i smulgă lingura din mână atunci când nu amestecă aşa cum trebuie în sosul de roşii! Lui Stieg îi plăcea mai ales felul său liber de a vorbi, ca şi faptul că niciodată nu ştiai la ce te puteai aştepta din partea lui. Putea fi un macho perfect, pentru ca, în clipa imediat următoare, să militeze, trup şi suflet, pentru egalitatea sexelor! La alegerile din 2002 era mai-mai să intre în Parlament, dar nu a reuşit să obţină decât al doilea loc în circumscripţia lui. În schimb, şi-a câştigat locul în *Millennium*.

Psihiatrul Svante Branden, cel care o ajută pe Lisbeth Salander în al treilea volum împotriva psihiatrului Peter Teleborian, este un vechi prieten de-ai noştri. Am povestit deja cum am subînchiriat de la el camera de student atunci când, în 1977, am sosit la Stockholm, înainte ca Stieg să fi găsit slujba de la poştă şi să vină şi el. Aidoma nouă, Svante dezaproba oricare formă de servitute ori de discriminare. Ca psihiatru, decodează mai bine decât oricine adevăratele mobiluri ale unor acţiuni, fără a se lăsa influenţat de încercările autorilor acestora de a-şi găsi tot felul de scuze. Stieg a ţinut să îi aducă un omagiu, făcându-l să apară la un moment dat ca personaj al trilogiei. În schimb, după moartea lui Stieg şi după atitudinea manifestată de tatăl şi de fratele acestuia faţă de moştenirea morală, intelectuală şi materială a tovarăşului meu de viaţă, lucruri despre care voi vorbi mai departe, Svante nu s-a mai simţit deloc onorat să apară în *Millennium*. Drept pentru care a scris familiei Larsson:

Ca specialist în psihiatrie medico-legală, sigur că îmi doresc ca numele meu să fie legat de justiţie şi de morală. A fost pentru mine o onoare faptul că Stieg a dorit să îmi folosească numele în cartea lui. Numai că, după moartea sa, dumneavoastră, Joakim, profitaţi de pe urma operei lui şi îmi

folosiţi numele fără a avea acordul meu. Intervenţiile dumneavoastră cel puţin ciudate din presă, referitoare la Stieg şi la Eva, sunt fără îndoială protejate de lege, dar trădează morala proprie unui profitor, unui expert contabil corupt. Iată de ce solicit să îmi retrageţi imediat numele din cartea lui Stieg şi să îmi plătiţi o despăgubire pentru că aţi profitat de numele şi de statutul meu profesional.

Ţinând cont că Stieg a ţinut ca numele meu să figureze în cartea lui, cererea mea este modestă. Solicit suma forfetară de 32 de coroane. În plus, mai solicit o coroană[4] pe an atâta vreme cât nu reuşiţi să ajungeţi la o înţelegere cu Eva. În acest moment, suma se ridică la 36 de coroane. Puteţi trimite banii în contul meu de la Handelsbanken.

Familia Larsson a răspuns direct prin redacţia *Uppdrag Granskning (Contraancheta)*, o emisiune serioasă de jurnalism de investigaţie, care a publicat intervenţia pe site-ul său. Ca urmare, Svante a permis redacţiei să-i publice scrisoarea pe site-ul Sveriges Televisions (STV, canalul naţional TV). În scrisoarea familiei Larsson, fratele lui Stieg se exprima ironic la adresa ajutorului psihiatric pe care mi l-ar putea acorda Svante. Propunea la fel de ironic ca despăgubirea să fie vărsată în beneficiul unor asemenea acte caritabile…

Anders Jakobsson este medicul care, la începutul celui de-al treilea volum, o primeşte pe Lisbeth Salander în camera de urgenţă a spitalului Sahigrenska din Göteborg. O operează şi îi extrage glonţul din cap, salvându-i astfel viaţa. Pe toată durata spitalizării, care se întinde pe zeci şi zeci de pagini, o ajută, îi vorbeşte, o ascultă, îi aduce în secret minicomputerul din Palm Tungsten T3 etc. Cu Anders ne-am împrietenit încă de pe când stăteam la Umeå, în anii 1970. În 2006, de Paşte,

aşadar după moartea lui Stieg, când familia Larsson, care nu mă mai prea considera văduva legitima a lui Stieg, a început să-şi schimbe atitudinea, Anders s-a întâlnit cu Erland într-un minimarket din Umeå şi i-a spus părerea lui sinceră. Ca urmare a acestui incident, familia Larsson le-a cerut celor de la Editura Norstedts să modifice numele de Anders Jakobsson, care a devenit astfel Anders Jonasson în *Castelul din nori s-a sfărâmat*! Povestea a fost confirmată de reprezentanţii Editurii Norstedts şi de familia Larsson în faţa camerelor de luat vederi, într-un reportaj din primăvara lui 200S, intitulat *Milioanele Millenniumului*, în cadrul emisiunii *Uppdrag Granskning*. Anders Jakobsson a trimis ulterior o scrisoare unuia dintre jurnalişti, care poate fi citită pe site-ul STV.

Dragă Fredrik Quistbergh,

Norstedts a confirmat că manuscrisul lui Stieg Larsson a fost modificat înainte de tipărire.

Un aspect literar important al romanelor lui Stieg Larsson era amestecul de personaje fictive şi de persoane reale. Cu ajutorul editurii Norstedts, Erland şi Joakim Larsson au intervenit în manuscrisul original al lui Stieg Larsson, modificând numele unor persoane din volumul al treilea al cărţii.

Este vorba despre o gravă violare a operei lui Stieg Larsson şi a intenţiilor acestuia. (...) Mobilul apare limpede în interviul acordat de Erland Larsson pentru Uppdrag Granskning: *„Meschinărie sau răzbunare, numiţi-o cum vreţi, dar aşa am hotărât”.*

Timp de treizeci de ani, Stieg Larsson a trăit alături de prietenei sa, Eva Gabrielsson, într-o relaţie care avea toate caracteristicile unei căsătorii. În acest moment, Erland şi Joakim Larsson şi-au arogat atât moştenirea lui Stieg Larsson, cât şi drepturile morale asupra operei

sale. Legea a fost pusă în serviciul unei profunde imoralităţi. Pentru toţi prietenii lui Stieg Larsson este de domeniul evidenţei acest comportament lipsit de etică. Indignarea lui Erland Larsson, provocată de observaţiile mele în această privinţă, demonstrează perfect că subiectul este sensibil pentru el. Ceea ce este, fără îndoială, cea mai bună dovadă că Erland Larsson ştie clar că e condamnabil să o lipseşti pe Eva Gabrielsson de dreptul la moştenirea lăsată de partenerul ei de viaţă, Stieg. (...) L-am cunoscut pe Stieg pe vremea când eram elevi de liceu la Umeå. Am fost foarte apropiaţi timp de treizeci de ani. Astfel încât, pot afirma că Stieg nu ar fi acceptat niciodată să îi denatureze cineva opera ori să o priveze pe prietena lui, Eva, de dreptul la moştenire. În realitate, dacă ar mai fi fost în viaţă, Stieg ar fi făcut tot posibilul pentru a pune capăt acestei stări a lucrurilor. Fără vreo limită.

Cu prietenie,
Anders Jakobsson.

Altă eroină a panteonului nostru, al lui Stieg şi al meu, care apare în *Millennium*, este femeia care l-a salvat pe Joy Rahman. În *Fata care s-a jucat cu focul*, Mikael şi inspectorul de poliţie Jan Bublanski discută aprins despre implicarea reală ori inventată a lui Lisbeth în asasinarea lui Dag Svensson şi a Miei Bergman. Blomkvist aminteşte despre povestea unei erori judiciare foarte cunoscute în Suedia, cea privitoare la Joy Rahman. Condamnat şi închis pentru uciderea unei bătrâne, bărbatul ar fi rămas pe viaţă în închisoare dacă o învăţătoare de la şcoala unde învăţau copiii lui nu ar fi întreprins, timp de mai mulţi ani, o anchetă amănunţită. O cunoşteam şi eu, şi Stieg şi îi urmăream amândoi furia şi lupta îndârjită. Eram îngroziţi de hibele justiţiei suedeze, pe care ea le arătase, şi o admiram tot mai mult pe această femeie încăpăţânată, pe care nimic nu o făcea să

renunţe. A obţinut dreptul de a fi refăcute analizele criminalistice şi, cu ajutorul unui avocat bun, al unui psihiatru, al preotului penitenciarului şi al unui jurnalist, a adunat suficiente probe pentru ca Rahman să fie rejudecat, declarat nevinovat şi eliberat după opt ani de închisoare. În 2003 le-a fost decernat Premiul pentru democraţie. Această învăţătoare şi-a meritat locul cu prisosinţă în *Millennium*.

C17 – GRENADA

Primele o sută de pagini din *Fata care s-a jucat cu focul* se desfăşoară în insula Grenada, unde Lisbeth se decide să petreacă o vacanţă prelungită. De ce în Grenada? Fiindcă era insula noastră. E o poveste lungă…

La începutul anilor 1980 am citit din întâmplare, într-o ediţie engleză a revistei celei de-a IV-a Internaţionale, nişte articole despre locuitorii insulei Grenada. Se povestea într-o manieră amuzantă cum poporul îl alungase de la putere pe dictatorul Eric Gairy şi cum acesta din urmă îşi făcuse ţara de râs prin toată lumea, ţinând discursuri în care făcea trimitere la OZN-uri, în care credea orbeşte. Locul situat la capătul lumii ni s-a părut cu adevărat seducător, caracterizat de un soi de progres umanist, nelipsit de umor. Un amestec aiuritor de social-democraţie şi democraţie de sorginte troţkistă. Ne-am petrecut vara lui 1981 pe insula dominată de vulcanul ei adormit, cu junglă de ambele părţi ale şoselelor. Am plecat din Luxemburg şi, mai întâi, am trecut prin Barbados, ca şi Lisbeth, de unde am luat un avion de mici dimensiuni. Pilotul, un *rasta* plin de farmec, cu şuviţe lungi, a aterizat pe o pistă minusculă, înghesuită între mare şi munte. Ne-am cazat la Seascape, deasupra cheiului unde acostau navele, ne-am plimbat de-a lungul plajei Marelui Golf cu nisip fin şi am plonjat printre bancurile de peşti coloraţi. Numai că nu se punea problema să ne relaxăm ca şi cum am fi fost în vacanţă. Doream să scriem despre tot ceea ce se petrecea, aşa că, fără întârziere, ne-am întâlnit cu oameni politici. La Ministerul Turismului ni s-a explicat că era în studiu un proiect de ecoturism, cu mici hoteluri integrate peisajului şi habitatului local şi cu bucătărie bazată pe produsele tradiţionale. Îmi amintesc mai ales despre o discuţie legată de nişte comercianţi care voiau să ridice preţurile într-o

manieră uluitoare. Ca şi lor, şi nouă ni se părea normal, din moment ce Grenada, după exemplul celorlalte ţări caraibiene, era obligată să importe aproape toate produsele, de la piese de schimb pentru maşini până la hârtie igienică. Ne-a venit şi o idee ingenioasă: instituirea a două sisteme de preţ, dintre care unul mai ridicat. Rămânea la latitudinea turiştilor şi a locuitorilor mai înstăriţi să aleagă modalitatea şi de a ajuta restul populaţiei şi cât de dornici erau să o facă. Un concept prea puţin realist, dar care poate deveni subiect de reflecţie!

Ne-ar fi plăcut să trăim acolo ani de-a rândul, însă a trebuit să ne întoarcem acasă, unde, imediat ce am sosit, am luat legătura cu comitetul pentru sprijinirea Grenadei. Consulul acesteia în Suedia, Eleanor Raiper, ne-a devenit o bună prietenă. Ne-am distrat mult împreună, granadienii sunt oameni veseli şi petrecăreţi, care nu se pierd în cine ştie ce teorii complicate, ca unii dintre prietenii noştri. Am creat o revistă şi, ca să obţinem fonduri pentru insulă, nu am mai mers din uşă în uşă, cum eram obişnuiţi, ci am organizat serbări cu intrare, unde se dansa şi se serveau mâncăruri din Caraibe. Un mod foarte voios de a face politică!

În toamna lui 1983, Statele Unite au invadat Grenada. Cum la vremea respectivă lucram şi eu, alături de Stieg, la TT, pentru a mai câştiga un ban, am aflat vestea imediat dintr-o telegramă de presă. Mi-am adus pe loc aminte că, atunci când sovieticii invadaseră Cehoslovacia, în 1968, tatălui meu, care era jurnalist, îi venise ideea de a suna la hotelurile din Praga. Astfel obţinuse mărturii de la faţa locului, iar ziarul său din provincie fusese singurul din întreaga ţară care publicase reacţii la cald. Mulţumită lui Eleanor, care avea o carte de telefon, am putut face, împreună cu Stieg, acelaşi lucru. TT a ajuns astfel unica agenţie de ştiri care a putut oferi interviuri din Grenada. Când am aflat că mai bine de zece mii de soldaţi americani au

debarcat în insula noastră, am început să plâng. Întrucât în Suedia nu mai fusese război de două sute de ani, îmi imaginam că acei o sută zece mii de locuitori urmau să fie masacraţi.

Descrierea din *Millennium* a ascensiunii şi căderii guvernului lui Maurice Bishop, conducătorul charismatic al mişcării New Jewel, este, desigur, rodul a tot ceea ce văzuserăm la faţa locului şi aflaserăm mai apoi. A vorbi despre Grenada însemna un fel de a-i omagia pe acei oameni care ne oferiseră atâtea şi alături de care fuseserăm fericiţi.

C18 – A NAVIGA

Nu e o întâmplare că, în *Millennium*, totul începe, pentru Mikael Blomkvist, pe un vapor. Ar fi şi greu să scapi de apă şi de mare când trăieşti într-o ţară ce are două mii de kilometri de coastă maritimă şi mii de insuliţe.

Arhipelagul Stockholmului este cel mai mare şi, în fiecare an, Stieg şi cu mine plecam să descoperim câte una dintre cele douăzeci şi patru de mii de insuliţe ale sale. În nord, unde ne-am născut, se practica vâslitul, navigatul cu pânze fiind considerat un sport pentru snobi. Înainte să ne apucăm de o modalitate de a naviga prin care riscam să naufragiem, să ne înecăm ori să fim omorâţi de o mişcare bruscă a vasului, am reuşit să îl trag după mine pe Stieg la un curs de formare rapidă pentru sportul cu vele. Lui Stieg îi plăcea enorm să studieze hărţile, lucru învăţat în timpul stagiului militar. Eu preferam să ţin cârma. Făceam cu schimbul, dar, dacă se strica vremea, îmi reluam postul. La început ne-am cumpărat-o de ocazie pe *Josephine*, o ambarcaţiune cu motor, de 8,50 metri, din mahon, fabricată în 1954, anul naşterii lui Stieg. În schimb, când am trecut la veliere, întotdeauna ni le-am închiriat. Echipa noastră de doi funcţiona perfect, în osmoză chiar. Odată, din cauza unui vânt dezlănţuit, ghiul a cedat. Sub privirile uimite ale prietenei noastre, Eleanor, Stieg şi cu mine am improvizat unul din nişte chingi militare. Şi nu am avut nevoie să schimbăm vreun cuvânt pentru a ne înţelege.

Pe *Josephine* o ţineam în portul din Ársta, unde, în *Bărbaţi care urăsc femeile*, Mikael se va întâlni cu fosta lui soţie şi cu fiica lui, Pernilla, ca să le dea cadourile de Crăciun. Cum mergeam des să ne vedem ambarcaţiunea, pe care nu am rebotezat-o fiindcă lucrul acesta aduce ghinion, ştiam bine locul.

Când Lisbeth se decide să facă o descindere în forţă la Per-Åke Sandström, jurnalistul veros, informator al lui Dag Svensson, va cumpăra cele necesare de la Watski, de pe Erstagatan, din Stockholm. Din acelaşi magazin achiziţionam şi noi ceea ce ne trebuia pentru navigaţie. Îmi amintesc mai ales de o ancoră şi de lanţul aferent, care trebuie să fi cântărit aproape treizeci de kilograme şi pe care le-am târât, prin pădurea de la Årsta, până la bordul lui *Josephine*.

Lisbeth îl leagă pe Sandström cu un nod cabestan. Nod pe care şi noi l-am tot făcut şi desfăcut seri de-a rândul pentru a ne perfecţiona. Cât despre micul ei binoclu Minolta cu putere de mărire 8, este cel pe care îl aveam întotdeauna în buzunar, pentru a putea observa reperele de navigaţie şi a fi siguri că suntem pe drumul cel bun.

Ne-am luptat din greu cu valurile mai sus de arhipelag, către Arholma, acolo unde Blomkvist îşi întâlneşte vechiul prieten din şcoală, care îi dă ideea să scrie despre Wennerström. Portul acela este cu adevărat aglomerat, după cum povesteşte şi Stieg. Trebuie să te înghesui cât poţi de mult pentru a le face loc celor întârziaţi. Nu am înţeles niciodată de unde o asemenea admiraţie ieşită din comun pentru locul respectiv, care colcăie de ţânţari enormi, de două ori mai mari decât cei obişnuiţi, care, serile şi nopţile, se ospătează în voie cu sângele celor care trec pe acolo.

Infamul Nils Erik Bjurman, avocatul care ajunge tutorele legal al lui Lisbeth după Holger Palmgren, are în proprietate o reşedinţă secundară la Stallarholmen. Este un loc unde ne opream deseori atunci când, vara, exploram lacul Mälar cu ambarcaţiunea noastră cu motor.

Când, în volumul al treilea, Gunnar Björck, prietenul lui Bjurman şi adjunctul brigăzii pentru străini de la Säpo, încearcă să se ascundă, se va refugia la Landsort, într-un vechi far transformat

într-un fel de hotel cu camere de oaspeţi. Mai multe toamne la rând am navigat în sudul arhipelagului, către Landsort. A trebuit să renunţam însă de fiecare dată şi să ne întoarcem din drum, din cauza vremii nefavorabile. După ce luptam ceasuri în şir cu o mare zbuciumată şi cu vântul din prora, făceam cale-ntoarsă, căci prea mult nu apucaserăm să parcurgem. Necăjiţi, sperând să vedem măcar o dată insula aceea, am închiriat o cameră la far, unde am şi rămas câteva zile.

În prima parte din *Castelul din nori s-a sfărâmat*, Mikael are o relaţie cu Rosa Figuerola, superba inspectoare de poliţie care lucrează la Säpo şi se ocupă de dosarul Lisbeth Salander. O caută la pontonul unde este ancorată ambarcaţiunea cu aburi din Sandhamn, unde venea să se odihnească la mica lui cabană din lemn. În aceeaşi seară au cinat doar ei, în aer liber. În timp ce îi pune întrebări despre adevărata lui legătură cu Lisbeth, Rosa se uită lung după un velier Amigo 23 care se întoarce în port cu toate luminile aprinse şi cu motorul torcând.

Fiindcă într-o toamnă, când chiriile scăzuseră însă dintr-odată, vremea se înrăutăţise, am optat pentru un mic vas cu pânze, al cărui interior de lemn scump era pur şi simplu sublim. Era foarte stabil şi, fiind greu şi lent, suporta bine vântul din pupa, care ne-a urmărit timp de mai multe zile. Ţineam cârma bombănind: de ce dracu' am închiriat tocmai cada asta de baie care parcă trage tot timpul ancora după ea?! Şi asta până în ziua când, brusc, vântul şi-a schimbat complet direcţia. Spre marea noastră surpriză, Amigo 23 a suferit o transformare miraculoasă. S-a trezit la viaţă, s-a îndreptat umflându-şi pieptul şi, curajos, s-a apucat să taie apa. Era atât de agil încât, lucru remarcabil, nici măcar o picătură de apă nu ne-a stropit. O adevărată fericire! Nu încetam să-i mângâi lemnul, mulţumindu-i şi încurajându-l. Era oricum în

elementul lui şi nici că avea nevoie de noi. Uscaţi şi uimiţi, am alunecat cât ai clipi până la extremitatea nordică a insulei. Eram fermecaţi de acel Amigo 23 care, într-adevăr, îşi merita numele.

De aceea a şi ţinut Stieg să amintească de micul vas care ne-a dăruit acea clipă surprinzătoare şi magică.

C19 – DECEPŢII ŞI AFACERI DUBIOASE ÎN IMOBILIARE

Criza bancară şi imobiliari descrisă de Mikael Blomkvist şi de Robert Lindberg la începutul volumului *Bărbaţi care urăsc femeile* a fost o realitate a anilor 1990, pe care, din păcate, Stieg şi cu mine am cunoscut-o foarte bine.

Criza aceea, care afectase toate ţările industrializate, a fost încă şi mai severă în Suedia. După un atac speculativ asupra coroanei, Banca Suediei a devalorizat moneda naţională, ceea ce nu a echilibrat gradul de îndatorare al băncilor, aflate şi aşa în mare dificultate.

Creşterea vertiginoasă a dobânzilor, noile impozite şi diminuarea subvenţiilor în construcţii au dus la prăbuşirea sectorului imobiliar. Multe firme au trebuit să dea afară o mare parte dintre angajaţi. Am rămas fără slujba mea de arhitect şi, pentru noi, a început o perioadă foarte dură.

În toamna lui 1992, povesteşte Blomkvist, „făcusem un împrumut cu dobândă variabilă pentru apartament când, în octombrie, dobânda de referinţa a Băncii Suediei a crescut cu cinci sute la sută. A trebuit să duc în cârcă o dobândă de nouăsprezece la sută timp de un an întreg!” Exact asta se întâmplase şi Suediei, şi nouă. Din fericire, salariul compensatoriu primit la intrarea în şomaj a acoperit în bună parte cele 100.000 de coroane suplimentare (10.500 de euro) pe care le-am avut de plătit în timpul acelui an înfiorător. Fără acei bani, ne-am fi pierdut casa. Cumpărat cu doi ani înainte într-un vechi cartier muncitoresc din vestul Stockholmului, apartamentul de cincizeci şi şase de metri pătraţi, situat la ultimul nivel al unui imobil fără ascensor, în care locuiesc şi acum, era primul pe care îl aleseserăm.

Abia în 1996, Guvernul suedez a început să se neliniştească din cauza unei situaţii mai mult decât

grave: practic, din 1992, cu excepţia câtorva apartamente în coproprietate, extrem de scumpe, nu se mai construiseră locuinţe. În acel moment, Parlamentul a început un studiu amplu privind elaborarea de proiecte rapide şi nu prea costisitoare, căutând soluţii globale pentru a face sectorul construcţiilor, în ansamblul său, mai productiv şi mai ieftin. Am aplicat pentru un post în echipa din cadrul comisiei pentru stabilirea costurilor şi am fost acceptată. Astfel, între 1997 şi 2000 am muncit zi şi noapte pentru a găsi răspunsuri la întrebări care, pentru mine, erau deosebit de importante şi la care, oricum, lucram personal de multă vreme. Or, de acum eram plătită tocmai pentru asta! Îl prinsesem pe Dumnezeu de un picior. Cercetarea a avut rezultat cantitatea monstruoasă de mai bine de două mii patru sute de pagini, despre care se vorbeşte pe larg de-a lungul ultimului volum din *Millennium*. Întrucât Stieg nu avea timp să citească singur totul, timp de trei ani i-am povestit zi de zi despre ce era vorba. Unele detalii erau hazlii şi elocvente.

„Vrei să faci un articol despre scaunele de closet?!”, exclamă, astfel, Malou Eriksson, redactorul-şef interimar de la Millennium, în *Castelul din nori s-a sfărâmat*, nevenindu-i să creadă că Henry Cortez, specialist în investigaţii, intenţionează să scrie în gazeta lor atât de serioasă despre un subiect atât de superficial. Şi totuşi! Cartelurile din construcţii nu aveau niciun scrupul când era vorba să supraestimeze costurile respectivului mobilier de toaletă, pe care îl produceau în ţări din Asia, precum Thailanda. Descrierea ironică pe care Stieg o face costurilor şi modului stabilite i-a amuzat mult pe colegii mei din comisie – au recunoscut deseori în carte detaliile cercetărilor noastre.

În anul 2000, am fost scandalizaţi să aflăm că, de ani buni, cartelul asfaltatorilor încasa sume

exorbitante pentru operaţiuni banale de întreţinere a şoselelor din întreaga ţară. Mai rău, Administraţia Naţională a Drumurilor era şi ea implicată în afacere, ceea ce l-a făcut pe ministrul de atunci al Industriei să afirme că „situaţia este ruşinoasă”! Stieg şi cu mine am reacţionat scriind împreună un text pe care nu l-a semnat decât el, fiindcă aveam întotdeauna grijă ca numele noastre să nu apară alăturate. Articolul se intitula *E ruşinos? E o crimă!* şi a apărut în ediţia de seară a ziarului Aftonbladet. Repercusiunile au fost importante. Astfel, o municipalitate a cerut ferm înapoierea banilor contribuabililor. În consecinţă, preţurile în acest sector al construcţiilor au scăzut cu mai bine de 25%, rezultat care ne-a încurajat să continuăm să lucrăm împreună la respectivul dosar.

C20 – AVENTURA PUBLICĂRII

În ziua aceea din toamna lai 2003 îmi amintesc că, întorcându-mă acasă, am exclamat:

— Nu e cu putinţă!

Tocmai recuperasem de la oficiul poştal pachetul maro care conţinea manuscrisul primului volum din *Millennium*, pe care Stieg îl expediase în vară Editurii Piratförlaget.

— Nici măcar nu s-au dus să îl ridice! am adăugat.

Stieg s-a mirat:

— Totuşi, când le-am telefonat, ei mi-au cerut să li-l trimit.

— Lucrurile nu trebuie lăsate aşa! Mai sună-i o dată şi spune-le că o să le duc personal pachetul la sediu.

Peste câteva zile, am plecat pe ploaie în vechiul cartier Gamla Stan, cu manuscrisul protejat de acelaşi ambalaj maro. Ditamai cărămida, în sensul propriu al cuvântului. Şi ştiu despre ce vorbesc! Uneori seara, când, complet epuizată de activitatea de peste zi, îi citeam dintr-o răsuflare ultima versiune, întinsă în pat şi cu stiloul în mână, mi se mai întâmpla să aţipesc şi să-mi cadă peste nas!…

O blondă plăcută a preluat pachetul, aşa că i-am putut confirma lui Stieg că manuscrisul se afla, de acum, pe biroul cuiva.

Şi din nou nu am mai primit nicio veste. Au trecut mai multe săptămâni până când Stieg s-a hotărât să mai dea un telefon. I s-a explicat astfel că Piratförlaget nu era interesată de manuscris.

— Cu atât mai rău pentru ei, i-am zis. Cartea ta este extraordinară şi tot va fi publicată într-o bună zi. Cum inşii ăştia par a nu şti pe unde e poşta, o să mă duc imediat să recuperez manuscrisul!

În aceeaşi seară, cu puţin înainte de miezul nopţii şi de obişnuitul „e cineva pe-aici?” al lui Stieg, am mai aruncat o privire asupra cărţii. Arăta

impecabil. Chiar impecabil! Nicio cută, niciun colţ de pagină îndoit, nicio urmă de deget pe vreo filă… Evident, nu o deschisese nimeni. Stieg a oftat.

— Nu mai înţeleg nimic.

Apoi:

— Mă doare-n cot! Hai s-o lăsăm baltă… Nu vrei nişte cafea? E gata!

După dispariţia lui Stieg şi succesul cărţii, m-a sunat o femeie de la Piratförlaget, consternată. Ea era aceea care primise manuscrisul. Mi-a explicat că, din lipsă de personal, numeroase manuscrise erau sistematic date la o parte fără a mai fi citite.

Manuscrisul primului volum din *Millennium* a rămas undeva pe coridor. Robert Aschberg, secretarul de redacţie al revistei *Expo*, a depus un alt exemplar la Editura Norstedts. Numai că pentru Stieg, tot mai sensibil la nedreptate şi care începuse alături de Cecilia Englund lucrul la antologia despre crimele de onoare, aveau loc evenimente mult mai importante. Am dat în ultima vreme de o scrisoare adresată lui Stieg, din martie 2004, în care Editura Hjalmarsson & Höglund accepta publicarea primului volum din Millennium cu condiţia, se spunea, de a lucra serios asupra scriiturii! Stieg nu a dat niciun răspuns. Cu atât mai mult cu cât, în primăvara aceluiaşi an, cei de la Norstedts acceptaseră să publice cartea aşa cum fusese scrisă. Îmi aduc aminte că am anunţat evenimentul prin e-mail uneia dintre cunoştinţele noastre, spunându-i: „Sună-l pe Stieg şi felicită-l: pluteşte de fericire şi o merită din plin!”

Începând din aprilie, obţinusem o slujbă nouă la Falun, în centrul Suediei, la două sute cincizeci de kilometri de Stockholm. După mulţi ani de studiere a mijloacelor de introducere a unor practici mai ecologice şi mai eficiente în construcţii, aveam acum şansa de a trece la fapte. La Falun, capitala regiunii Dalecarlia, lucram direct cu nişte firme locale de construcţii şi, în

consecinţă, lipseam din Stockholm patru zile pe săptămână. Într-un weekend, Stieg m-a anunţat că semnase un contract pentru primele trei volume din Millennium, în valoare de 591.000 de coroane (circa 64.000 de euro). Într-o scrisoare de confirmare, cei de la Norstedts îi explicau că, după cum făceau mulţi autori, avea posibilitatea de a crea o societate în contul căreia să îi fie operate plăţi parţiale. I se mai propunea, dacă dorea, ca un administrator de la Norstedts să îl informeze asupra avantajelor şi inconvenientelor specifice diferitelor tipuri de astfel de societăţi. Atras de această idee, Stieg mi-a spus că Editura Norstedts îl poate ajuta să înfiinţeze o societate la care să fiu cofondatoare. Îmi închipui că acesta a fi fost motivul pentru care cele 591.000 de coroane nu i-au fost achitate pe loc, aşa cum se face în mod obişnuit. Din punctul meu de vedere, ştiind cât putea fi de cu capul în nori, mi-am spus că nu era o întâmplare faptul că editura se oferea să ajute autorii, care, probabil, toţi semănau cu Stieg. Să fi înţeles el greşit ceea ce i se spusese la Norstedts? Să fi fost vorba doar despre un sfat, nu despre înfiinţarea pe loc a respectivei societăţi? În orice caz, din acel moment, pentru noi doi, tot ceea ce obţineam în afara salariului – din articole, referate, drepturile de autor pentru cartea mea despre Hallman etc. – urma să fie vărsat direct în contul acelei societăţi. Astfel nu mai era nevoie, mi-a explicat Stieg, să facem tot felul de hârtii, ca de pildă testamentele, fiindcă eram proprietari cu drepturi egale, iar în statutul societăţii aceleia să se stipuleze că, în cazul decesului unuia dintre noi, celalalt va deveni posesorul întregii sume.

Mai târziu am verificat aceste informaţii privind reglementarea succesiunii, care s-au dovedit exacte, or, cum Stieg nu se pricepea la acest domeniu, înseamnă că i le furnizase un jurist.

Din când în când îl întrebam cum mergea cu constituirea societăţii, iar el îmi răspundea că

actele sunt în curs de redactare, nefiind nimic urgent.

Odată ce Stieg a căpătat certitudinea că urma să fie publicat, a început pentru noi una dintre cele mai frumoase perioade, care se numără printre cele mai încântătoare amintiri din viaţa mea.

Când m-am întors la Stockholm, într-o joi seara, Stieg era acasă şi pregătise cina, ceva simplu, dar gătit, nişte cotlete şi fasole verde. Detaliul poate părea nesemnificativ, numai că nu este aşa. În sfârşit, Stieg acorda prioritate vieţii noastre de cuplu. Şi îşi modifica şi obiceiurile alimentare. Gata cu junk foodul, cu sandviciurile şi cu pizza. Era pentru prima dată când avea grijă şi de el însuşi. Cumpărase chiar şi suplimente cu Omega 3! Începeam să îl regăsesc pe bărbatul pe care îl cunoscusem la optsprezece ani. După toţi anii de criză, după încetarea serviciului la agenţia TT, după înfiinţarea, dar şi dificila administrare a revistei *Expo*, din cauza lipsei de susţinere financiară, în sfârşit era liniştit. Cărţile urmau să îi fie publicate, iar Stieg avea să fie recunoscut la adevărata lui valoare. Putea şi el să-şi mai tragă sufletul.

Nu ne despărţiserăm niciodată cu adevărat în cei treizeci şi doi de ani care se scurseseră şi, cupă fiecare săptămână în care eram departe unul de celălalt, era o adevărată bucurie să fim din nou împreună. Îşi anunţase prietenii: „Acum, în weekenduri vreau să stau cu Eva”. Faptul că mă trecuse înaintea revistei *Expo* a fost o revoluţie absolută!

Întotdeauna ne-am distrat, chiar şi în anii aceia groaznici, dar în perioada despre care vorbesc era cu adevărat vesel şi profund fericit.

Şi ne făceam tot felul de planuri.

Se hotărâse să renunţe la postul de redactor-şef de la *Expo*, iar revistei să nu îi mai dedice decât o parte din timpul său. Cât despre mine, imediat ce contractul de la Falun avea să se încheie, trebuia să

îmi iau o slujbă cu jumătate de normă, în aşa fel încât să putem lucra împreună, îmbinând cunoştinţele mele cu talentul lui de scriitor pentru a publica şi alte cărţi. Doream să ne îndreptăm către un subiect încă neexplorat: sectorul construcţiilor. Şi nu ar fi fost vorba despre un articol despre asfaltatori!

Ne spuneam că *Millennium* ar putea fi un succes în ţările scandinave şi, poate, şi în Germania. Din punctul nostru de vedere, o asemenea notorietate ar fi putut însemna un mijloc de protecţie în sine pentru Stieg şi, astfel, asta ne-ar fi permis să apărem împreună în public. Mai mult, cu banii câştigaţi am fi întărit sistemul de securitate al apartamentului.

Prin urmare, Stieg decisese că, din acel moment, prioritate avea viaţa noastră de cuplu. De asemenea, conform planurilor lui, banii de pe primele trei volume din *Millennium* urmau să ne ridice stilul de trai în primul rând, cu ajutorul lor, aveam să ne putem achita cele 440.000 de coroane (46.000 de euro), cât mai rămăseseră din creditul pentru apartament. Apoi, hotărâserăm împreună ca banii de pe al patrulea volum să îi donăm pentru *Expo*, în aşa fel încât să nu mai trebuiască să alergăm după finanţări şi să asigurăm continuitatea apariţiei. Câştigurile din cel de-al cincilea urmau să fie folosite pentru înfiinţarea unui adăpost pentru femeile victime ale violenţei. Cât despre banii de pe celelalte cărţi, mai aveam timp să ne gândim la ei.

Stieg era obosit, ceea ce nu era de mirare: în afară de faptul că încheiase primul volum din *Millennium* pentru Norstedts, continuase lucrul la *Expo*, dar şi seria de conferinţe. Astfel, în iunie se dusese la Paris într-o delegaţie suedeză mandatată de Ministerul Justiţiei să participe la o reuniune organizată de OSCE cu tema: ura faţă de internet. Cel mai mare vis al nostru, despre care am mai vorbit, era să avem o cabană pe o insulă. Ar fi fost

„căbănuţa noastră pentru scris”, cum o botezaserăm, unde ne-am fi retras cu regularitate pentru a lucra. Graţie publicării trilogiei Millennium, visul în sfârşit putea deveni realitate. Pentru noi, aceasta ar fi fost mai mult decât un simplu loc, ar fi însemnat însuşi simbolul unei vieţi noi. Criteriile de alegere erau simple. Stieg îşi dorea să aibă cafeaua şi ziarele lângă el. Eu, să fie o casă uşor de întreţinut şi salubră. Cerinţa comună se limita la două canapele. De ce? Fiindcă, acasă, bătălia pentru singura canapea din living lua proporţii de tot hazul. Sigur că ne puteam întinde pe ea fiecare cu capul la picioarele celuilalt, însă, imediat ce unul dintre noi se ridica, celălalt se întindea pe toată canapeaua ori, şi mai rău, fura locul de la perete. În afara acestui detaliu de cea mai mare importanţă, ne doream o cabană gri, nu roşie, cum se vopsesc de obicei în Suedia, cu un acoperiş înclinat, acoperit de o plantă din familia *Crassulaceae*, iarba de soldină, care are şi flori, dar, mai ales, nişte frunze foarte groase, ce izolează şi împotriva frigului şi a căldurii. Îmi mai doream să utilizăm noi tehnici de construcţie, precum pardoseala din cauciuc compact, un extrem de bun izolator. Săptămâni de-a rândul ne-am închipuit respectivul paradis, desenându-l fiecare separat, pentru a ne compara proiectele în weekenduri. În acelaşi timp, căutam şi terenul propice. Toamna, am executat pe computer schiţa finală a cabanei şi, în octombrie, am trimis-o unei uzine specializate în case ecologice pentru a obţine un deviz estimativ. Reuşisem să găsesc locul pentru cele două faimoase canapele, ba chiar şi un colţişor pentru musafiri.

Ultima vară cu Stieg a fost cu totul altfel decât celelalte. Întrucât aveam timp, ni s-a părut important să ne vizităm toţi prietenii. După moartea lui Stieg, şi eu, şi aceştia ne-am bucurat că nu am amânat planul cu un an. Transformată într-o adevărată agenţie de voiaj ambulantă, m-am

ocupat de itinerar, de transport şi de cazare. A venit cu noi în Scania, la Göteborg şi în insulele Koster şi sora mea, Britt. În cursul acelei călătorii mi-am dat seama cât de obosit era Stieg. De pildă, atunci când Britt şi cu mine plecam la plimbare, el prefera să rămână la hotel şi să citească ziarele. Nu era însă nimic alarmant. La aniversarea împlinirii a cincizeci de ani, de la jumătatea lui august, sora mea a dorit să îi dăruiască lui Stieg un examen medical complet. Numai că, nefiind genul de oameni care se duc la doctor fără să fie bolnavi, fratele meu, sora mea şi cu mine ne-am hotărât, până la urmă, pentru un DVD-player. Peste două luni aveam să regretăm amarnic…

În vara aceea, Stieg şi cu mine ne încheiaserăm obişnuitul periplu într-o cabană din arhipelagul Stockholmului.

Pe la sfârşitul lui august, într-o seară când stăteam înghesuiţi pe canapea, m-a întrebat timid, de parcă s-ar fi temut de un refuz: „Ce-ar fi dacă acum ne-am căsători?” M-am arătat încântată, dar şi puţin jenată din cauza surprizei. Am plănuit ca, în toamnă, când urma să dăm o mare petrecere cu ocazia celor cincizeci de ani pe care aveam să-i împlinim fiecare, să le dezvăluim prietenilor noştri că, în realitate, era vorba despre sărbătorirea căsătoriei. De la călătoria la Lisabona, în 2001, păstram pentru această ocazie o sticlă de porto „Quinta de noval 1976” . Doar că nu ne-a mai rămas timp nici pentru căsătorie, nici pentru petrecere… Sticla se poate regăsi în noul apartament al lui Lisbeth Salander, din cel de al doilea volum din *Millennium*. Acum este la mine în bucătărie. Şi nu o voi deschide niciodată.

În ultima noastră vară, marea ne-a însoţit peste tot. Orizonturile ei mereu reînnoite ni se păreau simbolul tuturor schimbărilor şi al vieţii noastre viitoare. Pentru că, da, într-adevăr, viaţa mi s-a schimbat. Din păcate…

C21 – NOIEMBRIE 2004

Luni, 8 noiembrie

Şi în ziua aceea, ca de fiecare dată, Stieg era în întârziere. Spre prânz, ieşise să îşi ia micul dejun într-o cafenea, conform obiceiului, înainte de a se duce la *Expo*. L-am sărutat şi mi-am luat rămas-bun de la el. Era într-o formă excelentă. Pe la 19:45, când mă pregăteam să părăsesc Stockholmul, i-am telefonat din gară pentru a-l saluta înainte de plecarea trenului. Se simţea foarte bine. Peste trei ceasuri, ajungeam la Falun. Era iarnă, noaptea deosebit de întunecoasă, iar eu trebuia să trec pe nişte străduţe prost luminate. Aveam ca întotdeauna la mine sprayul paralizant. Imediat ce am ajuns, l-am sunat pe Stieg ca să îi spun că totul e în ordine. Era un ritual al nostru care îl liniştea. Nu a avut nimic special să îmi spună. „Te sărut. Noapte bună."

Marţi, 9 noiembrie

După ce am mâncat, m-a sunat un jurnalist de la *Expo*, Mikael Ekman, care m-a anunţat că lui Stieg i se făcuse rău şi mă sfătuia, pentru detalii, să îl sun la ziar pe Richard, secretarul de redacţie. Acesta mi-a explicat că Stieg fusese luat cu ambulanţa, însoţit de Per, prietenul nostru de aproape treizeci de ani. L-am sunat imediat pe Per, care mi-a spus că este vorba de ceva foarte grav. „Ce pot să fac?", l-am întrebat. „Să vii cât mai repede!"

Am plecat imediat de la serviciu, am fugit la gară şi am luat primul tren. Cum nu era direct, l-am mai sunat o dată pe Per de la Gävle. Avea o voce ciudată; „Eva, trebuie să te grăbeşti". Atunci l-am sunat pe Erland, tatăl lui Stieg, la Umeå. Gun, prietena lui, mi-a spus că era la bibliotecă pentru nişte cercetări genealogice. I-am comunicat că Stieg fusese internat în spital, că nu ştiam despre ce era vorba, dar că se părea că, oricum, era ceva

grav şi consideram că Erland ar trebui să vină la Stockholm.

Pe la şapte seara, Per mă aştepta la intrarea spitalului St. Göran. Mai erau cinci sau şase persoane cu el, printre care şi Svante, prietenul nostru psihiatru. M-au privit toţi în tăcere. Am acceptat cafeaua oferită de o infirmieră şi m-am dus să mă văd cu medicul care dorea să îmi vorbească. Şi am auzit aceste cuvinte: „Din păcate, trebuie să vă anunţ că soţul dumneavoastră a decedat”. După care mi-a comunicat că Stieg sosise într-o stare extrem de gravă, că fusese dus imediat la radiologie, dar era dificil să fie analizate clişeele atât de repede, aşa că specialistul l-a dus în sala de operaţii pentru un examen mai aprofundat. A fost momentul în care Stieg şi-a pierdut cunoştinţa. Câteva clipe mai târziu, inima a încetat să îi mai bată. Timp de patruzeci de minute, echipa medicală a încercat să îl resusciteze, însă fără vreun rezultat.

La ora 16:22 a fost declarat mort.

Plecase dintre noi chiar înainte ca eu şi mă fi urcat în tren. Când m-am întors în sala de aşteptare, nu se mai auzea niciun sunet. I-am privit pe toţi: „Ultima dată când am vorbit la telefon ştiaţi că murise?” Au dat din cap. Medicul îi sfătuise să nu îmi spună nimic. Am fost întrebată dacă doream să îl văd. Eram atât de pierdută, încât, în mod straniu, m-am întrebat: „Chiar trebuie s-o fac?” Pe urmă mi-am zis că da, altfel nu m-aş fi putut convinge că s-a întâmplat într-adevăr aşa ceva. Îmi doream ca Erland, tatăl lui, să fie cu mine. Am sunat-o încă o dată pe Gun, care m-a întrebat veselă: „Ei, cum îi merge lui Stieg?” „A murit”, i-am răspuns cu voce gravă. Gun mi-a spus că Erland plecase spre Stockholm cu avionul. M-am dus la intrarea principală ca să-l aştept. M-am învârtit neîncetat între hol şi curtea spitalului, fumând aproape un pachet de ţigări. Sosea tot mai

multă lume de la *Expo*. Unii îşi făceau apariţia din întuneric, rămânând afară, cu ochii în lacrimi şi complet dezorientaţi. Alţii soseau cu taxiurile din care săreau pur şi simplu. Toţi se îmbrăţişau, se sărutau, plângeau… Toţi, în afară de mine, care rămăsesem împietrită. Cei de lângă mine erau dărâmaţi, înlemniţi, pierduţi… Iar eu stăteam pur şi simplu acolo, fumam şi nu înţelegeam nimic. Însă, văzând adunarea aceea de oameni disperaţi, îmi spuneam că Stieg avusese nişte prieteni adevăraţi, minunaţi la *Expo*.

Apoi mi-am sunat sora, fratele şi pe buna noastră prietenă Eleanor.

Când a sosit Erland, m-am dus înaintea lui şi l-am luat în braţe. „Cum se simte?”, m-a întrebat. L-am anunţat că Stieg ne părăsise, că, dacă dorea, putea să îl vadă şi că îl aşteptasem ca să intrăm împreună. „Când eşti gata, putem merge”, am adăugat. Am mai stat pe loc un moment, înainte de a ne hotărî. Infirmiera m-a întrebat dacă voiam să vină cu noi. Am confirmat. Nimeni nu ştia cum aveam să reacţionez şi prevăzuseră internarea mea la psihiatrie dacă aş fi leşinat. Am intrat împreună cu Erland. Infirmiera rămăsese discret la uşă. M-am aşezat lângă Stieg şi l-am luat de mână. Părea liniştit. Chiar nu dormea? Fiindcă aşa părea. Ţinându-i mâna, l-am mângâiat pe braţ. „Iubitule?” Îngheţasem cât aşteptasem afară. El era cald, încă. I-am spus: „Uite ce nebunie, tot mai poţi să mă încălzeşti”. Erland se aşezase de cealaltă parte, însă nu îl mai vedeam. După o clipă, a ieşit. La fel şi infirmiera. Îl mângâiam pe Stieg pe păr, pe frunte, pe obraji… exact ca atunci când trebuia să îl trezesc, iar el dormea adânc. Pe măsură ce se răcea, eu mă încălzeam. Tot nu înţelegeam ce se întâmplase. Mi se părea că urma să deschidă un ochi şi să înceapă să fluiere ironic, cum îi era obiceiul. Îmi amintesc că am şoptit: „Iubitule, dragostea mea, îţi mulţumesc pentru viaţa pe care mi-ai oferit-o, îţi mulţumesc pentru

tot ce ai făcut”. Şi continuam să îl sărut pe buze şi să îi mângâi părul. De acum era îngheţat. Golită de tot şi de toate, m-am ridicat şi, înainte de a ieşi, l-am mai privit o dată. Dormea. Era ceva de neînţeles.

Prietenii noştri mi-au povestit mai târziu ce se întâmplase cu adevărat în dimineaţa aceea. Când Stieg ajunsese în faţa clădirii în care se afla redacţia de la *Expo*, unde avea, la ora 14:00, întâlnire cu Jim, un alt prieten pe care îl cunoscuserăm în Grenada, în 1984, deja se clătina pe picioare. Acesta, văzând că nu se simte bine, i-a propus să îl ducă imediat la spital. Stieg îl refuzase fiindcă, mai întâi, ţinea să intre până în redacţie. Cum ascensorul era defect, urcaseră pe jos cele şapte etaje. Când ajunseseră sus, Stieg s-a lăsat să cadă pe un scaun. Contabila ziarului, Monika, şi Per au observat că i scurgea sudoarea pe obraji şi că respira cu greutate, iar el le-a mărturisit că îl durea burta. O ambulanţă l-a luat imediat şi l-a dus la spitalul din apropiere; Per îl însoţea. Monika i-a urmat, ducând haina şi geanta lui Stieg, în care era laptopul de la *Expo*.

Peste câteva săptămâni, când m-am dus să vorbesc cu medicul şi cu infirmiera, am aflat că echipa care îl preluase fusese foarte impresionată de moartea lui. Rareori văzuseră pe cineva să dispară atât de repede, încât nici măcar soţia să nu mai apuce să ajungă la timp. Dar nici atâţia oameni venind atât de repede să vadă ce se întâmplă cu el. Infirmiera mi-a descris ultimele clipe ale lui Stieg. Cu puţin înainte de a ajunge la spital, îşi venise în simţiri atât cât să le spună: „Luaţi legătura cu Eva Gabrielsson”, adăugând şi numărul meu de mobil. După care şi-a pierdut iarăşi cunoştinţa. Pentru totdeauna.

În seara aceea, Eleanor ne-a dus acasă pe mine şi pe Erland. Totul era straniu. Din micul dejun al lui Stieg mai rămăsese jumătate: un hotdog şi o ciocolată la pahar, cumpărate de la chioşcul de ziare. Erland nu voia să se culce, repetând că aşa ceva nu este normal, că nu copiii ar trebui să se ducă înaintea părinţilor. Mai spunea că trebuia întocmit ferparul, întrebându-se cine avea să vină la înmormântare şi ce ziare să se refere la dispariţia lui Stieg. Şi el era în stare de şoc. Era insuportabil. Din fericire, m-a sunat Eleanor şi mi-a propus să vină să doarmă la noi. Am acceptat recunoscătoare. Erland s-a instalat în biroul lui Stieg, Eleanor pe canapeaua din living, iar eu m-am dus în dormitor. Patul nu fusese făcut.

La şapte dimineaţa a apărut şi sora mea, Britt, cu primul tren de la Göteborg. Erland se învârtea necontenit prin living, repetând conţinutul ferparului. Schimba de fiecare dată versiunea şi ne tot cerea părerea. Eu eram încă înmărmurită, păstram tăcerea, cu privirea în gol, gata să explodez. Britt a înţeles că Erland trebuia luat de lângă mine, aşa că s-au dus împreună la sediul ziarului *Expo*, luând şi geanta lui Stieg cu laptopul, pe care o adusesem cu mine de la spital. Conţinea agenda de care redactorii aveau nevoie pentru şedinţa de redacţie.

Întreaga după-amiază am primit telefoane şi au venit mulţi oameni cu flori. Casa se umpluse de buchete şi telefoanele sunau încontinuu. Parcă eram la cimitir, iar de la mirosul atâtor flori simţeai că te ia ameţeala. Prietenii se adunaseră în jurul mesei celei mari din living. Cafeaua, fructele şi prăjiturile treceau din mână în mână. Din când în când, cineva reuşea să mă facă să iau o înghiţitură, fiindcă, altfel, eram ca un automat.

Prietenii mi se adresau cu blândeţe, vorbindu-mi în şoaptă. Erau lângă mine şi le eram recunoscătoare. O apropiată, sosită cu o cutie cu provizii, mi s-a prăbuşit în braţe. Dar a şi spus

cuvintele cele mai raţionale: „Din fericire, a murit aşa, nu asasinat, cum îţi era atât de frică să nu se întâmple. Imaginează-ţi cum ar fi fost să mai trebuiască şi să urăşti pe cineva toată viaţa!” Cât era de adevărat!

Când Erland s-a întors, împreună cu Britt, a fost uimit să vadă câtă lume se strânsese. Nu cunoştea pe nimeni şi a rămas retras. Seara s-a întors la Umeå. Joakim, fratele lui Stieg, nici nu m-a sunat.

Cu o seară înainte, când îl aşteptam pe Erland în faţa spitalului, unde se adunaseră redactorii de la *Expo*, l-am auzit pe Richard zicând: „De-acum, s-a dus totul pe apa sâmbetei. *Expo* e terminată!” *Expo*, terminată? Aşadar, Stieg s-a bătut toţi anii aceştia pentru nimic? Nu se putea ca *Expo* să dispară chiar aşa. Era peste poate. Eram năucită şi disperată. Cum Richard era succesorul lui Stieg, dacă el se declara învins, atunci într-adevăr totul se încheia. I-am telefonat lui Mikael Ekman, unul dintre stâlpii publicaţiei şi prieten cu noi:

— Richard se dă bătut. Nu e posibil aşa ceva. *Expo* nu trebuie închis. Dacă se întâmplă asta, înseamnă că Stieg s-a spetit degeaba. Trebuie să faci ceva!

— Mâine sunt acolo.

Şi astfel, în după-amiaza zilei de 10 noiembrie, activitatea în *Expo* a demarat din nou, după o şedinţă istorică. Au fost de faţă, sosiţi din proprie iniţiativă, toţi cei care colaboraseră cu ziarul, fie şi numai o dată. Era atâta lume, încât scaunele se dovedeau a fi insuficiente. Oamenii stăteau în picioare, sprijiniţi de pereţi. Mikael a condus şedinţa stând şi el tot în picioare. A comunicat toate informaţiile din agenda lui Stieg; zilele de şedinţă şi datele până la care trebuiau trimise articolele. Monika se aşezase pe un scaun, alături de el, cu o cutie de batiste de hârtie pe genunchi, din care îi întindea câte una, fiindcă lacrimile i se scurgeau încontinuu pe obraji. Pe urmă, fiecare şi-

a găsit câte un colţişor de birou la care să se aşeze. Unii plângeau, dar toţi au trecut la treabă.

Seara, Mikael a venit la noi acasă, spunându-ne doar: „Totul a mers cum trebuie”. Am băut vin şi whisky până la trei şi jumătate dimineaţa. Nu reuşeam să vorbim despre moartea lui Stieg, însă, mulţumită alcoolului, tot am mai schimbat câteva cuvinte. Mă liniştise totuşi faptul că se continua activitatea la *Expo*. În afară de asta, nu simţeam nimic.

În Suedia, ritualul înmormântării ţine mai multe săptămâni de la data decesului. Pentru a lui Stieg a trebuit să aşteptăm încă şi mai mult, fiindcă erau oameni care doreau să participe venind din toate colţurile lumii: Anglia, Germania, Statele Unite… Am ales ziua de 10 decembrie, data înmânării Premiilor Nobel. Astfel, ceremonia putea fi suficient de discretă în cazul în care ar fi existat extremişti care ar fi vrut să se facă remarcaţi.

C22 – ZILELE DE DUPĂ

Pentru a fugi de realitate, m-am concentrat asupra situaţiei de la *Expo*. Îmi doream să nu-şi înceteze apariţia. Nu mă refer acum la bani, ci la starea psihică a celor din echipă. Erau şi ei atât de şocaţi, încât mă temeam să nu se descurajeze. Am discutat şi cu o prietenă care lucra la poliţie. Mi-a dat şi ea dreptate şi mi-a oferit adresa terapeutului pe care îl solicitau în mod obişnuit. Ceva mai târziu, întrucât cei mai mulţi dintre redactori au refuzat să fie ajutaţi, am stat de vorbă cu fiecare dintre ei pentru a mă asigura că într-adevăr nu aveau nevoie de nimeni şi de nimic. În seara aceea a fost prima dată când am reuşit să dorm şapte ceasuri fără întrerupere.

Eram doar un animal care se mişca din instinct. Starea aceea funcţiona ca un înveliş protector, ţinând la distanţă orice persoană care mi-ar fi putut face rău. Înaintam ca un zombi. În fiecare dimineaţă mă trezeam plângând. Nopţile, nu visam. Totul era învăluit într-un întuneric absolut. Animalul din mine mă făcea să fiu iritată şi într-o continuă mişcare. Umblam mult, dar numai însoţită, fiindcă nu îndrăzneam să ies singură din casă. Nu mai recunoşteam fiinţa care ajunsesem şi nu ştiam ce ar fi fost capabilă să-şi facă sieşi sau celor cu care se intersecta. Şi, ca un animal urmărit, nu mă hrăneam decât cu lucruri mici, luate în trecere: curmale, nuci, fructe.

În zilele care au urmat, mi-a făcut o vizită Svante Weyler, de la Editura Norstedts, pentru a-şi prezenta condoleanţele. M-a întrebat dacă eu eram aceea care avea să îl moştenească pe Stieg şi dacă trilogia putea fi publicată după cum fusese planificat. Am răspuns că, evident, cărţile trebuiau să apară, în rest, trăisem în concubinaj.

În a şasea zi, Britt s-a întors la Göteborg. Aşa că am părăsit patul din dormitor şi m-am dus să mă culc pe canapeaua din living pentru a putea

supraveghea coridorul şi uşa de la intrare, ca un animal la pândă. Din acel moment, am început să mă pregătesc pentru a trăi singură. Doream să îmi adun gândurile, să mă regăsesc pe mine însămi şi să nu mai fiu distrasă de vizitele care continuau fără încetare. Am rămas pe canapea întreaga zi, fără să dorm, sub o pilotă şi mai multe pături, fiindcă îmi era tot timpul frig. Nu am luat niciun medicament, niciun somnifer. Nici nu aveam, nici nu doream.

Pe 17 noiembrie e ziua mea de naştere. Şi este şi ziua în care am găsit locul de veci al lui Stieg. La întoarcerea în oraş, am băut o cafea cu o prietenă şi, pentru întâia oară, am plâns. Liniştită. În sfârşit, descoperisem calea potrivită. Spre uimirea mea, am zis: „Pot trăi şi cu asta!" Da, aşa am zis. După-amiaza aveam întâlnire cu asistenta socială de la Spitalul St. Göran, cu care am discutat despre mijloacele de a-i ajuta pe cei de la *Expo* să traverseze teribila perioadă. Am înţeles că, la fel ca în cazul meu, nu trebuiau asistaţi prea mult, ci trebuiau lăsaţi să descopere în ei înşişi puterea necesară pentru a depăşi acea situaţie. Seara, doi prieteni au venit să îmi spună „La mulţi ani!", aducând ceva de mâncare şi un vin bun. Noaptea m-am simţit ca un animal strivit care nu mai aşteaptă decât un singur lucru: să se pune odată capăt suferinţelor lui.

A doua zi m-am trezit pe la şapte, plângând. Am mâncat puţin terci de ovăz, obicei căpătat după plecarea surorii mele. Seara îmi făceam câte o supă, pe care nu reuşeam să o mănânc. După-amiază m-am dus în sfârşit la un doctor, care mi-a dat un concediu de boală. Pe reţetă a scris: „Şoc grav. Se recomandă încetarea activităţii timp de două luni". Mi se părea că exagerează. Nu eram conştientă în ce hal ajunsesem. Medicamente am refuzat să iau.

După care am trecut pe la *Expo* şi am stat de vorbă cu echipa restrânsă, de zece persoane, care lucra direct cu noi. Tot nu erau de acord să se vadă cu terapeutul despre care le vorbisem. Avea fiecare pe cineva de specialitate printre cunoscuţi.

În ziua următoare, am încercat să mă ocup de facturile curente, însă nu mai puteam să fac socotelile în minte, cum făceam de fiecare dată. A trebuit să iau un calculator. Cifrele îmi jucau în faţa ochilor. Neîndoielnic, animalul care devenisem nu avea nevoie să ştie să socotească.

Am încercat să citesc eseul lui Carl Laurin despre Carl Larsson, desenatorul, ilustratorul, pictorul şi acuarelistul. Numai că nu reuşeam să urmăresc literele în ordinea lor firească şi eram nevoită să mă tot întorc la fraza precedentă. După a cincea pagină, am renunţat. Animalul nici să citească nu voia. Oare aveam să pot să mai lucrez vreodată?

Pe 28 noiembrie m-a sunat Svante Weyler şi mi-a propus să-i las pe juriştii de la Norstedts să se ocupe de succesiune. Erau cei mai în măsură să o facă. „Important este ca soluţia să fie decentă", am spus. Miercuri, 1 decembrie, m-a sunat şi Eva Gedin, tot de la Norstedts, pentru a-mi spune că opera lui Stieg este cu adevărat extraordinară, că aveau mai multe variante de copertă şi că mă invita să le văd. A adăugat că se ataşaseră mult de Stieg, deşi nu ştiau mai nimic despre el. I-am răspuns că speram ca, totuşi, ceremonia funerară, comemorarea şi adunarea prilejuită de acestea să mai schimbe puţin lucrurile.

C23 – DESPĂRŢIREA

Dimineaţa m-am trezit foarte devreme. Din ziua aceea şi din cele ce au urmat mai ţin minte doar un soi de ceaţă şi nu îmi revin în minte decât frânturi de amintire. În jurnal nu am notat nimic, de parcă nici nu aş fi fost acolo. Ceremonia funerară urma să se desfăşoare într-o capelă şi era rezervată celor apropiaţi, însă comemorarea era semioficială.

Era o zi frumoasă de decembrie, însorită, fără zăpadă şi cu un vânt care sufla lin. Poliţiştii erau postaţi cu discreţie mai peste tot. În Suedia este obligatoriu ca orele şi datele funeraliilor să fie trecute în fişierele informatice publice. Întrucât ne temeam că extremişti de dreapta ar fi putut perturba ceremonia, angajaţii de la pompele funebre şi echipa de la *Expo* făcuseră tot posibilul pentru a asigura securitatea.

Erland, tatăl lui Stieg, sosise cu avionul împreună cu prietena lui, cu Joakim, fratele lui Stieg, cu soţia lui, Maj, şi cu cei doi copii. Au fost uimiţi văzându-i pe cei cincizeci de invitaţi prezenţi, fiindcă îşi închipuiau că vor fi de faţă doar cei apropiaţi. Le-am explicat că exact aceştia erau apropiaţii, din care lipseau oricum mulţi, care nu putuseră face deplasarea, mai ales cei din străinătate.

Pentru comemorarea care avea să se desfăşoare în centrul oraşului, la sediul ABF (Asociaţia pentru Formarea Muncitorilor), alesesem optsprezece vorbitori, printre care Graeme Atkinson, de la *Searchlight*, şi Mikael Ekman, de la *Expo*.

Întrucât eram obligată să vorbesc şi eu, încercasem în ajun să compun un text, dar cuvintele nu voiau să vină. Totuşi, trebuia să o fac. Aşa că m-am hotărât să le arăt cât era Stieg de tandru, citindu-le scrisoarea pe care mi-o trimisese în 1977, de pe patul de spital de la Addis, unde fusese la un pas de moarte. Îmi scria cât de mult mă iubeşte şi că, la întoarcere, îşi dorea să trăim

împreună. Numai că nu am reuşit să dau de acea scrisoare. Degeaba am întors pe dos tot apartamentul întreaga după-amiază. Seara, târziu, după ce scormonisem prin toate dulapurile, am descoperit într-o debara o cutie mare, plină cu scrisori. Pe un plic din hârtie groasă de ambalaj, am putut citi: „A nu se deschide decât după moartea mea. Stieg Larsson”.

În plic erau două scrisori, datate 9 februarie 1977. Stieg avea pe atunci douăzeci şi doi de ani şi ajunsese la Stockholm, în drum spre Africa. Poate că pare ciudat, dar nu mai văzusem plicul până atunci. Îl lăsase cu alte lucruri la prietenul care îl găzduise la Stockholm, înainte de plecare. De atunci, ne urmase de câte ori ne schimbaserăm locuinţa şi, cu siguranţă, Stieg uitase de el.

Cum şi pentru mine era incredibil că descoperisem acel plic, am ridicat ochii spre cer şi i-am mulţumit lui Stieg. Personal, nu cred în viaţa de după moarte. Accept însă dimensiunea spirituală a unor asemenea evenimente. Când trăieşti împreună cu cineva atât timp, celălalt devine o parte din tine însuţi. Uneori, mi-l închipuiam pe Stieg stând într-un hamac, zâmbindu-mi şi făcându-mi din mână un mic semn le salut. Cu toate că nu am avut niciodată hamac! Însă astăzi aşa îl văd, în sfârşit, leneş şi nepăsător.

Prima scrisoare, pe care era scris cuvântul „Testament”, era adresată părinţilor lui. Îi ruga să-mi lase lucrurile lui, scrierile şi tot ceea ce ţinea de politică. În schimb, cărţile ştiinţifico-fantastice trebuiau dăruite fratelui meu. Stieg semnase cu numele lui, dar testamentul nu era autentificat. Cea de-a doua scrisoare era pentru mine.

Din ea am şi citit câteva fragmente în timpul comemorării.

Eva, iubita mea,

Acesta este sfârşitul. Într-un fel sau altul, totul are un sfârşit. Într-o zi, totul se sfârşeşte. Poate că este unul dintre cele mai fascinante lucruri din întreg universul pe care îl cunoaştem. Stelele mor, galaxiile mor, planetele mor. Şi oamenii mor şi ei. Nu am fost niciodată un credincios, dar, în ziua în care am început să fiu interesat de astronomie, cred că am lăsat în urmă şi cea mai mică spaimă de moarte. Abia atunci am înţeles în ce măsură fiinţa umană, o singură fiinţă umană, eu însumi, e infinit de mică în raport cu universul… În sfârşit, n-am scris această scrisoare ca să întreprind un profund expozeu filozofic ori religios. Am scris-o pentru a-ţi spune „adio". Adineauri am stat de vorbă la telefon. Încă mai păstrez în ureche sunetul vocii tale. Mi te închipui în faţa mea… ce imagine frumoasă, ce amintire frumoasă pe care o voi păstra până la sfârşit. Atunci când, citind această scrisoare, vei şti că am murit.

Există anumite lucruri pe care aş vrea să ţi le mărturisesc. Plecând în Africa, ştiam ce mă aşteaptă. Simt că această călătorie mă poate duce la moarte, dar este o călătorie pe care trebuie să o fac, indiferent de urmări. Nu m-am născut pentru a rămâne într-un fotoliu. Nu sunt construit aşa. Rectific; nu eram aşa… Nu mă duc în Africa doar ca jurnalist, ci, mai ales, pentru a îndeplini o misiune politică – iată de ce cred că s-ar putea ca această călătorie să-mi aducă moartea.

Este pentru prima oară când îţi scriu şi ştiu de ce o fac: te iubesc, te iubesc, te iubesc. Vreau s-o ştii. Vreau să ştii că te iubesc mai mult decât am iubit vreodată pe cineva. Vreau să ştii că sunt foarte serios scriind aceste rânduri. Vreau să îţi aminteşti de mine, dar nu vreau să mă plângi. Dacă am însemnat ceva pentru tine, şi ştiu că aşa este, probabil că vei suferi aflând despre moartea mea. Dar dacă, într-adevăr, am însemnat ceva pentru tine, nu aş vrea să suferi. Nu mă uita, dar continuă să trăieşti. Trăieşte-ţi viaţa. Suferinţa va

trece cu timpul, chiar dacă, acum, îţi este greu să îţi imaginezi aşa ceva. Trăieşte liniştită, iubita mea, trăieşte, iubeşte, urăşte şi continuă să lupţi…

Am avut o grămadă de defecte, ştiu, dar sper că am avut şi câteva calităţi. Tu, Eva, ai provocat în mine o dragoste atât de mare, încât niciodată n-am ştiut cum să o exprim…

Fruntea sus şi fii curajoasă! Bine? Ai grijă de tine, Eva. Du-te să bei o cafea. S-a terminat. Mulţumesc pentru clipele frumoase pe care mi le-ai dăruit. M-ai făcut fericit. Adio.

Te sărut, Eva.

Din partea lui Stieg, cu dragoste.

Nici nu mai ştiu cum de am găsit puterea să citesc scrisoarea. Nu am privit către nimeni, însă mi s-a spus că mulţi au plâns ascultându-mă.

După comemorare, pe la ora 17:00, m-am întors acasă pentru a pregăti o supă, în aşa fel încât familia lui Stieg şi a mea să îşi regăsească liniştea după o zi atât de neagră. Familia Larsson a rămas puţin la o cafea, cu prietenii noştri şi colaboratorii de la *Expo*. Acasă, Joakim mi-a reproşat că am refuzat să plătească cei de la Norstedts ceremonia. Nu aceasta era şi opinia mea. Stieg fusese tovarăşul meu de viaţă, deci era de datoria mea. Seara aceea a fost a doua şi ultima dată când Joakim a venit pe la noi. Înainte de plecare, a cerut lucrurile luate din casa bunicilor din partea mamei, unde Stieg îşi petrecuse copilăria. Am găsit o cutie albastră din lemn, de mici dimensiuni, cu decoraţiuni tradiţionale, în care bunica lui Stieg îşi ţinea trusa de cusut, şi o alta, din bronz, de provenienţă coreeană, care aparţinuse bunicului său. Le-a luat pe amândouă şi s-a întors la Umeå împreună cu familia lui. Erland şi Gun au rămas la Stockholm pentru a lua parte la o întrunire pe care o organizasem la şapte seara în barul Teatrului Södra, pentru a bea un pahar şi a ne aminti de Stieg împreună cu prietenii, familiile, ba chiar şi

cu cei de la Editura Norstedts. Erland repeta tot timpul că nu dorea nimic din moştenirea lui Stieg.

Peste câteva zile, Stieg a fost înhumat. Au fost prezenţi prietenii noştri. În dimineaţa zilei de 22 decembrie am făcut un gest important. Într-un vas de ceramică neagră creat de Eva-Marie Kothe, fabricat în Gotland după un model viking, am aşezat tot ceea ce pierdusem: iubirea, tandreţea, visurile noastre. O fotografie în care, lungit pe o stâncă, Stieg mă privea zâmbind. O alta, făcută în Önnersmark, în faţa unei cabane, în care ţine cu grijă în braţe un iepuraş găsit prin rubarbă – adora animalele şi mai ales puii acestora. Alta, cea mai frumoasă, preferata mea, în care, frumos, bronzat, cu ţigara în mână, relaxat, Stieg aşteaptă parcă un lucru anume. În sfârşit, un portret în care, cu capul dat pe spate, închide ochii din cauza soarelui. Am pus alături schiţa cabanei noastre, desenată cu o vară înainte. Ultima variantă şi cea mai bună, la care mă rugase să mă mai uit o dată pentru a o putea trimite fabricii specializate în habitat ecologic. Îşi trăsese un scaun lângă mine şi ne distraserăm imaginându-ne cum ne vom mobila „căbănuţa pentru scris”. Era schimbat, cald, blând, destins, fericit pentru noul viitor care se anunţa mai intim şi mai senin. Semăna cu cel de la început şi, pentru mine, era ca o a doua îndrăgostire fulgerătoare.

Am mai pus acolo numerele de telefon ale camerelor de închiriat pe care le notasem pentru a-şi putea lua o săptămână de vacanţă, în vederea continuării celui de-al patrulea volum din *Millennium* sau pentru corectarea primelor trei. Deseori îl descoperem pufnind în râs pe canapeaua din salon: „N-ai să ghiceşti ce mai cloceşte Lisbeth!” După care se apuca de scris sau de modificat vreun detaliu, utilizând informaţia pentru care mă rugase să mă documentez. Am pus vasul de ceramică umplut cu vieţile noastre pe o

etajeră. În spate am aşezat foile de hârtie pe care le cumpărasem de la Kvambyn. Pe o hârtie albastră am notat ceea ce pierdusem şi, pe una galbenă, ceea ce îmi doream în clipa aceea: „Să mai supravieţuiesc un an”.

C24 – RĂZBUNAREA ZEILOR

În *Millennium*, Lisbeth Salander îşi umple corpul de tatuaje pentru a-şi aminti de toţi cei care i-au făcut rău şi pe care vrea să se răzbune. Eu îi păstrez întipăriţi în memorie.

Săptămâni întregi după dispariţia lui Stieg încă nu reuşeam să îmi găsesc cuvintele, să le descopăr măcar în gând, pentru a-mi exprima furia faţă de moartea aceea nedreaptă şi faţă de cei care, direct sau indirect, conştient sau inconştient, contribuiseră la ea.

Stieg şi cu mine visaserăm să schimbăm lumea, militaserăm, sacrificaserăm multe pentru lupta pe care o duseserăm, iar acum mi se părea că mă aflam în faţa unui eşec monumental. Mă gândeam la toţi anii aceia plini de frustrări care lăsaseră urme adânci în sufletul bărbatului vieţii mele, la toţi anii în care unii şi alţii refuzaseră să îi recunoască valoarea, competenţa şi cunoştinţele. La amărăciunea de a nu fi fost acceptat ca jurnalist la TT, la speranţele neîmplinite, la spaimele, aşteptările, revoltele lui împotriva nedreptăţii, la toate promisiunile care i s-au făcut şi nu au fost respectate. I-am revăzut angoasele şi descurajarea din momentul în care, plecând de la TT, în pofida energiei pe care o cheltuia pentru a găsi bani lună de lună, trăia tot timpul sub teroarea ideii că ar putea vedea *Expo* dispărând. Mi l-am reamintit epuizat, întorcându-se acasă seara târziu, domnind din ce în ce mai puţin şi având un somn tot mai agitat. Am retrăit perioada aceea teribilă în care, din cauza stresului, suferea de o inflamaţie cronică şi dureroasă a gingiilor, pentru care un medic îi prescrisese nişte medicamente foarte puternice. Fireşte că Stieg îmi vorbea despre problemele sale pentru a-mi cere părerea, dar decizia tot a lui era. Presiunile veneau din toate părţile. Eram sufocată de valul groaznic de amintiri, disperarea mea era imensă şi nu reuşeam să mi-o exprim în vreun fel.

Şi atunci m-am întors către mitologie. Presimţeam că acolo voi putea descoperi o formă de expresie violentă, crudă şi realistă, pe măsura durerii mele. Aveam multe cărţi din acest domeniu, aşa că am găsit ceea ce căutam în *Edda*, o culegere de poeme în limba nordică veche, străbuna limbilor scandinave actuale, şi mai ales *Hávamál* (*Spusele Preaînaltului* sau *Cuvintele Preaînaltului*). Mi-am dat seama că, pentru mine, catharsisul avea să însemne scrierea unui *niđ* (se pronunţă *nid*), a unei diatribe pe care trebuia să o citesc în timpul unei ceremonii magice.

Lucru pe care l-ara fixat pentru data de 31 decembrie.

În mitologia scandinavă, textele de acest gen, redactate după modelul poeziei scaldice, formula poate cea mai complexă care a fost creată vreodată în Occident, sunt un soi de imprecaţie, de blestem la adresa duşmanilor. Acesta era scris în alfabetul runic pe un stâlp din lemn de alun – numit „stâlpul infamiei” –, care era înfipt în pământ şi pe care era aşezat un cap de cal sacrificat anume, întors în direcţia duşmanului de moarte. Dacă originea ritualului se pierde în negura vremurilor, îl regăsim, în schimb, amintit până prin secolul al X-lea în unele saga islandeze. Se povesteşte că, în anii 1980, islandezii l-au utilizat împotriva celor de la baza militară de la Keflavik, trecută în posesia Statelor Unite după aderarea Islandei la NATO, în 1949. Pe americani nu i-a prea distrat să descopere într-o dimineaţă, când s-au trezit, capul însângerat al unui cal înfipt într-un vârf de par, cu coama în vânt şi rânjind pentru vecie! De plecat, aceştia au plecat abia în 2006, dar, dacă ceremonia a avut cu adevărat loc, atunci cu siguranţă le-a făcut bine celor care au organizat-o!

Pe 31 decembrie, Britt şi cu mine am plecat sa ne plimbăm pe strada Montelius, către Slussen. Înainte de a ne întoarce acasă, pe insula Reimersholm, am cumpărat nişte vin şi o pulpă de

miel. Insula aceasta din centrul Stockholmului a adăpostit timp de mai bine de o sută de ani o distilerie de rachiu destinată fabricării aquavitului, băutura preferată a suedezilor. Reimersholm este acum un fel de substantiv comun care desemnează cele optsprezece tipuri din respectiva tărie. Când Mikael Blomkvist bea rachiu de Reimersholm, este un fel al autorului de a face complice cu ochiul către insula noastră. Cât s-a făcut friptura de miel, m-am retras în altă cameră pentru a termina plănuitul *niđ*. Eram încordată, fiindcă voiam să fiu gata la timp, iar textul să fie perfect. Ca să mă ajute, Britt l-a sunat pe unul dintre prietenii ei, un cercetător islandez, şi l-a întrebat dacă scrierea unui *niđ* presupune anumite reguli precise. La celălalt capăt al firului a urmat un scurt moment de tăcere:

— Te referi la *niđ* în sensul de „diatribă”?

— Exact.

— OK. Ai noroc că toată familia e acasă – mă duc să-i întreb şi pe ei.

Când s-a întors la telefon i-a spus că, după câte ştiau ei, nu existau reguli speciale privitoare la rimă sau la numărul de silabe. În schimb, era obligatoriu ca blestemul să fie limitat în timp până la momentul în care duşmanul îşi schimbă atitudinea şi îşi recunoaşte greşelile. Liniştită, m-am pus iarăşi pe treabă, scriind că îi blestem pe duşmanii lui Stieg până când aceştia îşi vor da seama ce au făcut.

Niđ-ul a fost gata la opt seara, chiar înainte de sosirea invitaţilor. Ultimul dintre aceştia a apărut pe la zece. Era în ţinută de seară şi tocmai fugise de la un revelion de lux. Pe la ora 22:30, am ieşit din apartament, îndreptându-ne spre capătul insulei Reimersholm, care înaintează în apele lacului Mälar. Nu era prea frig, fiindcă temperatura nu scăzuse sub zero grade. Nici zăpadă nu era şi în întunericul nopţii, se vedeau strălucind ferestrele caselor unde se sărbătorea venirea noului an. M-

am sprijinit cu spatele de o balustradă de lemn, de deasupra apei. Pe malul celălalt erau casa lui Eleanor şi pontonul unde obişnuiam să las barca de uz public cu vâsle pe care o foloseam de fiecare dată când mă duceam pe la ea. În faţa mea se aflau copacul sub care ne mai aşezam de multe ori noaptea, cu termosul de cafea alături, şi colina unde făceam vara câte un picnic. Prin faţa ochilor îmi treceau amintiri fericite. Era o clipă calmă, senină, emoţionantă. Din rucsacul pe care îl purta în spate, unul dintre invitaţi a scos nişte lumânări groase, pe care le-a aşezat pe balustrada de lemn. După care, spre marea mea surpriză, a mai scos şi o torţă pe care a aprins-o, ţinând-o în mână. Astfel, ritualul păgân era pe deplin respectat! Toţi prietenii mei ştiau la fel de bine ca mine care era scopul ceremoniei. Aşa că am citit încet şi limpede *niđ*-ul pe care îi scrisesem. Şi astfel, în sfârşit, am reuşit să exprim ceea ce simţeam:

Citesc un niđ pentru Stieg
Citesc un niđ pentru voi cei care sunteţi împotriva lui
Pentru voi cei care i-aţi luat timpul, tot ce ştia şi prietenia
Fără a-i da niciodată nimic înapoi
Un prieten trebuie să le fie loial prietenilor săi toată viaţa
Şi să dăruiască înapoi pentru oricare dar primit
Prietenii răspund batjocurii altuia prin batjocură
Şi minciunii prin indiferenţă
(Hámavál, 42)

Un prieten trebuie să le fie loial prietenilor săi toată viaţa
Şi prietenilor acestora
Dar nimeni nu trebuie să fie prietenul
Duşmanilor prietenului lui
(Hámavál, 43)

Acest niđ este pentru voi.
Răi, făţarnici şi laşi
Voi, care treceţi înaintea altora
Voi, care conduceţi către nenorocire şi moarte

Voi, ticăloşi care aţi vrut să luaţi viaţa lui Stieg
Voi, care urziţi, urmăriţi şi incitaţi la discriminare
Şi mai ales tu, N.N.

Voi, ipocriţi
Voi, care l-aţi lăsat pe Stieg să se epuizeze muncind
Pentru profitul şi cariera voastră
Şi mai ales tu, N.N.

Voi, laşilor
Voi, care l-aţi lăsat pe Stieg să ducă bătăliile noastre
În timp ce vă luaţi leafa din slujbe călduţe,
Voi, prea mulţi ca să vă mai înşir

Voi, de toate speţele
În ghete, cravată şi costum
Pentru voi e acest niđ

Îmi doresc
Ca Loki să vă înşele vederea
Ca să nu mai zăriţi printre ai voştri decât duşmani
Şi să vă omorâţi între voi

Îmi doresc
Ca Thor să vă slăbească puterile
Când vă dedaţi violenţei
Împotriva adevăraţilor prieteni spirituali ai lui Stieg

Îmi doresc

Ca Odin, Urd, Skuld şi Verdandi
Să vă tulbure minţile
Pentru ca profiturile şi carierele voastre să se clatine

Îmi doresc
Ca Freyr, Freyja şi Baldr
Să vă ia toată bucuria de a trăi
Şi să vă dea doar pietre, apă mocirloasă şi nelinişte
Drept pâine, bere şi dorinţă

Îmi doresc
Ca Odin să-i trimită pe Hugin şi pe Munin
Pentru a vă ciuguli capul
Şi să-l deschidă astfel spre bunul-simţ
Şi să vă alunge ignoranţa

Pentru a vă ciuguli ochii
Ca să vă vedeţi faptele
Fără a mai putea vreodată să îi închideţi

Pentru a vă ciuguli inimile
Ca să vă bântuie urmările răutăţii şi prostiei voastre
Cu aceeaşi teroare şi aceleaşi nelinişti
Care le-au bântuit şi pe victimele voastre

Până când veţi şti, veţi vedea şi veţi simţi
Până când vă veţi schimba
Va ţine şi acest niđ

Sacrific acest cal în lacul Mälar
Pentru ca acest niđ să urce spre apele dulci împotriva curentului
Şi odată cu acesta în apele mării
Pentru a atinge toate ţărmurile
Şi toţii răii, făţarnicii şi laşii

Fie ca acest cal, această ofrandă

Să dea noi şi noi puteri niđ-ului
În topirea gheţurilor din primăvară, în ploaia de vară,
În grindina toamnei şi-n zăpezile iernii
Şi să se reverse peste voi tot anul
Să vă atingă oriunde v-aţi ascunde

N.N.? Iniţialele nu corespund niciunuia dintre numele reale ale celor vizaţi de *niđ*. Aşa că nu are niciun rost să încercaţi să aflaţi ale cui sunt. Cei la care se referă însă se vor recunoaşte singuri. Ca şi toţi aceia care au contribuit la fatala epuizare a lui Stieg.

Cu mai bine de o mie de ani înaintea ceremoniei noastre, era sacrificat un cal, prin decapitare cu sabia. Pe vremea vikingilor, animalul acesta era sfânt. Era prietenul, tovarăşul şi gajul de preţ al supravieţuirii şi al fericirii lor.

În 1987, când conduceam un şantier foarte dificil de administrat, unul dintre muncitori, olar în timpul liber, mi-a dăruit una dintre operele lui ca mulţumire pentru modul în care lucram cu echipa. Erau doi cai din ceramică. Aceştia se lipiseră unul de celalalt în cuptor. Ţineam în mod deosebit la cadoul acela care, pentru mine, era încarnarea frumuseţii absolute, a muncii bine făcute, a recunoaşterii activităţii personale şi a fraternităţii. Am separat dintr-o lovitură cele două animale şi, întorcându-mă spre lac, am aruncat unul dintre ele în apele sale traversate cândva de vikingi. În tăcerea care a urmat, am rămas privind multă vreme locul în care dispăruse calul din ceramică, uşuraţi acum fiindcă auziserăm spus cu voce tare ceea ce gândeam, fiecare, în taină. Al doilea cal este şi în ziua de azi acasă la mine, dar nu mai poate sta în picioare. Apoi ne-am îmbrăţişat, jurându-ne să avem mereu grijă unii de alţii. După care, pe întuneric, am urcat în apartament după pahare şi whisky *pure malt*. La coborâre, înainte de a le oferi celorlalţi, am vărsat puţin în lac. Orzul

din care este fabricată această băutură este şi hrană pentru cai. Astfel, simbolic, am întărit puterile calului pentru a-şi putea îndeplini sarcina vindicativă. Şi, potrivit mitologiei, am şi asigurat protecţia niđ-ului. Se făcuse cam 23:30. În Suedia, la miezul nopţii de 31 decembrie spre 1 ianuarie, sunt lansate artificii din toate părţile, iar oamenii ies pe străzi. Este un moment foarte vesel. Am băut împreună şi, un sfert de ceas mai târziu, înainte de sosirea mulţimii, ne-am întors în casă pentru a continua acea noapte specială. Mă simţeam eliberată şi liniştită. Ceremonia îmi servise drept terapie, cum i se întâmplase lui Stieg cu *Millennium*. De acum mă puteam gândi cum să îi supravieţuiesc.

C25 – JURNALUL MEU DIN 2005

Faptul că am ţinut un jurnal m-a ajutat să rămân ancorată în realitate. Am umplut pagini după pagini, notând uneori până şi ce mâncam la micul dejun! Privind înapoi, la acea perioadă, consider că a fost o modalitate de a-mi dovedi mie însămi că eram vie. Aici voi relua doar datele importante, în aşa fel încât cititorul să poată descoperi şi el ceea ce şi eu am descoperit uluită în lunile respective.

Joi, 13 ianuarie 2005

Ora 10:00, şedinţă la Norstedts. Editura şi-a întrebat juriştii care ar putea fi locul meu în gestionarea operei lui Stieg. După ce am luat la cunoştinţă raportul, am semnalat că nu era făcută nici cea mai mică menţiune la societatea despre care îmi vorbise Stieg. Şoc! Aflu că niciodată nu a fost demarată constituirea societăţii! Ameţită, repet ceea ce îmi explicase Stieg: nu ar fi avut niciun rost să semnăm contractul de concubinaj, cum ne gândiserăm să facem în martie 2004, întrucât şi el, şi eu urma să fim coproprietarii societăţii constituite de Editura Norstedts. Svante Weyler încearcă doar să îmi spună că romanul a fost vândut în Norvegia şi că sunt în curs negocierile cu Ţările de jos… Numai că nu despre afacerile lor doresc să îi aud vorbind. Sunt distrusă. Cum a putut Stieg să fie atât de naiv?

Weyler îmi promite să ia legătura cu jurista mea, Malin, care face inventarul succesiunii, dar şi cu tatăl şi fratele lui Stieg, Erland şi Joakim, pentru a găsi o soluţie. Îmi zic: numai Dumnezeu ştie ce se mai poate întâmpla de-acum!

La înapoiere îi trimit un e-mail lui Joakim şi îi povestesc totul. Îmi răspunde că sigur trebuie să existe o modalitate de a crea, după dorinţa lui Stieg, societatea respectivă, chiar dacă pare a fi prea târziu.

Sâmbătă, 15 ianuarie

Mesaj de la Joakim pe robot. Îl sun şi îi povestesc în detaliu şocul pe care l-am avut la şedinţa de joi, când am aflat că nimic nu fusese făcut pentru constituirea societăţii şi, prin urmare, practic nu existam. Din punctul lui de vedere, e de ajuns să îi spun lui Weyler că avusesem acordul verbal al lui Stieg, conform căruia totul îmi aparţinea. Adaugă că Weyler îl sunase pe Erland, care nu ştiuse ce să zică. Seara, mă sună şi Erland şi mă anunţă că este de acord cu mine ca noul responsabil pentru activitatea de la *Expo* să fie Per-Erik Nilsson, care să se ocupe de toate problemele, în special de relaţia cu Editura Norstedts.

A doua zi discut cu Per-Erik, care acceptă să mă reprezinte. Sunt absolut uşurată ştiind că o persoană ca el, jurist, fost judecător, fost şef al serviciului juridic din cadrul Consiliului de Stat sub Olof Palme, fost purtător de cuvânt al Parlamentului, va avea grijă de ceea ce eu, de una singură, nu aş putea administra.

Ne vom întâlni prima dată pe 21 ianuarie, la sediul *Expo*, întrucât am reînceput serviciul la Falun din 10 ianuarie, aşa că lipsesc din Stockholm patru zile pe săptămână.

Îi trimit un e-mail lui Joakim pentru a-i explica tot ce am făcut şi pentru a-l anunţa că Per-Erik va lua legătura cu el şi cu Erland. Îmi răspunde urându-mi curaj şi spunându-mi că am făcut bine încredinţând problema unui jurist experimentat, care ar putea-o rezolva. Îmi repetă că trebuie să existe o soluţie prin care să se pună la punct lucrurile ca şi cum aş fi fost căsătorită cu Stieg. Şi încheie rugându-mă să am grijă de mine.

La jumătatea lui februarie, inventarierea bunurilor succesorale se termină. Tatăl şi fratele lui Stieg nu au venit la întâlnire.

Marţi, 22 februarie

Am muncit toată ziua la birou, reuşind să pun la punct un anumit număr de dosare. Ba chiar am mai şi răsfoit îndelung prin directivele europene pentru a găsi informaţiile suplimentare de care aveam nevoie.

Seara, acasă, totul este tăcut şi calm. În această linişte deplină, concentrată asupra mea, încep să plâng. E un plâns sfâşietor. În suferinţa aceasta se află tot ce am pierdut, dar şi un teribil sentiment de nesiguranţă. În timpul zilei nu este loc nici pentru tăcere, nici pentru durere, amărăciunea fiind strivită de grijile cotidiene. Seara însă se trezeşte, se întinde delicat, tandru aproape, după care ia totul în stăpânire.

Duminică, 20 martie

De câteva săptămâni, m-am hotărât să consult un terapeut, însă, ca urmare a tsunamiului din Asia de Sud-Est, toate serviciile de ajutor psihologic asigurate de consiliul general sunt oferite cu prioritate supravieţuitorilor tragediei. Abia la cinci luni după moartea lui Stieg am reuşit să descopăr un terapeut particular. Azi ne-am văzut pentru prima dată. După atât de mult timp în care nu am reuşit să îmi exprim durerea, dintr-odată mi se cere să vorbesc. Nu reuşesc. Nu am putut decât să descriu cum mă simt: ca o minge în care toată lumea dă cu piciorul.

În martie am primit mai multe e-mailuri de la Joakim, în care îmi vorbeşte despre cheltuielile legate de succesiune şi despre excedentul de cont. M-a anunţat şi că Weyler îi trimisese primul volum din *Millennium*, întrebându-mă dacă îl primisem şi eu. Nu înţelegeam nimic din ce îmi spunea. După 24 martie nu am mai primit niciun semn din partea lui.

Marţi, 29 martie

După weekendul de Paşti mi-am luat două zile şi jumătate de concediu, fiindcă nu aveam curaj să mă duc la Falun doar pentru atât de puţin timp. Am rămas la Stockholm ca să fac unele modificări în apartament. Aveam de gând să iau cărţile lui Stieg din biroul lui, care folosea şi drept cameră pentru prieteni, şi să reamenajez încăperea. În consecinţă, întreaga lui viaţă mi-a trecut prin mâini. Sortând volumele, căldura şi neobosita lui curiozitate au redevenit palpabile, parcă. A trebuit să mă opresc ca să pot plânge. Am reluat aranjarea camerei, dar iarăşi m-a cuprins disperarea. O mare cenuşie se scurgea asupra mea. Sunt tristă, infinit de tristă.

Marţi, 5 aprilie

După-amiază i-am scris lui Joakim un e-mail pentru a-i spune că, după ce am telefonat la administraţia financiară pentru a solicita o amânare a declaraţiei de succesiune, obţinusem data de 16 iunie. O amânare mai lungă ar fi necesitat o cerere scrisă. I-am mai explicat că încă nu aveam curajul de a tria actele lui Stieg, dar că, totuşi, trebuiau găsite toate chitanţele.

Am adăugat că mă gândeam să cer ajutorul biroului de contabilitate de la locul de muncă al lui Stieg, fiindcă trebuiau alese chitanţele potrivite pentru deducerea de impozit corespunzătoare cheltuielilor decontate. Întrucât contabilul îl mai ajutase şi pentru precedentele declaraţii fiscale, subiectul nu avea cum să îi fie străin.

I-am mai mărturisit şi că mă vedeam la fiecare cincisprezece zile cu terapeutul, fiindcă era cu siguranţă un lucru bun şi, cum zisese chiar el, astfel înveţi şi să te cunoşti mai bine. Chestiune probabil primordială, din moment ce nu mai ştiam pe ce lume mă aflam.

Am adăugat că mă simţeam foarte slăbită şi că, în unele zile, eram obligată să rămân acasă în loc să mă duc la serviciu, că Stieg îmi lipsea îngrozitor de mult, deşi ştiam că şi-ar fi dorit să nu las baltă

ceea ce începuse. Numai că era uşor de zis, însă greu de făcut, fiindcă jumătate din mine dispăruse.

Am încheiat rugându-l să-i transmită salutări lui Maj şi să aibă grijă de el, să se menajeze la muncă – nu era cazul să ajungă ca Stieg doar fiindcă nu reuşea nici el să spună o dată „nu”.

Nu mi-a răspuns. Peste o lună aveam să înţeleg de ce.

Luni, 9 mai

Dimineaţă am primit de la fisc un formular cu menţiunea: „Pentru informarea dumneavoastră”. Aşadar, ca urmare a inventarierii bunurilor succesorale şi a partajului, comunicate fiscului de către Joakim şi Erland pe 14 aprilie, eram informată că lor le revenea întreaga moştenire, inclusiv jumătate din apartamentul nostru. Copiii lui Joakim primeau câte 100.000 de coroane (10.000 de euro) din plăţile efectuate de Editura Norstedts şi îmi lăsau mobilier estimat la 1.200 de coroane (120 de euro)! Mi-am amintit că, pe 13 aprilie, îi telefonasem tatălui lui Stieg, Erland, pentru a afla ce se mai întâmplă, iar acesta îmi răspunsese că nu ştia nimic şi că să-l sun mai bine pe Joakim, care se ocupa de toată povestea. Fusese rece şi distant. A doua zi, trimiseseră la fisc declaraţia de moştenire.

Ce insultă adusă lui Stieg! Vieţii lui, vieţii noastre de-a lungul a treizeci de ani! Simt un amestec de furie, indignare, disperare şi panică. Dacă Erland şi Joakim vor solicita echivalentul jumătăţii de apartament care aparţinuse lui Stieg, nu aş putea să îl plătesc. Unde o să plec?

Înainte de a lua trenul spre Falun, l-am sunat pe Per-Erik Nilsson ca să-i povestesc despre faimoasa „Pentru informarea dumneavoastră”. Nu făcuse nimic! Mi-a promis că va interveni.

Sâmbătă, 14 mai

Îl sun pe Svante Weyler pentru a-l anunţa că, aranjând unele hârtii, am dat în sfârşit peste originalul contractului semnat de Stieg, document pe care mi-l solicitase insistent în decembrie. Curios lucru: acum nu îl mai interesează deloc. Ba chiar îmi spune ceva incredibil: cea mai bună soluţie ar fi ca Editura Norstedts să administreze opera lui Stieg.

Zilele următoare mă sună şi Britt. Vrea să o las să discute cu Erland despre scrisoarea de la fisc. Fiindcă o refuz, până la urmă tot îi scapă: „Eva, ştiu ceva ce tu nu ştii şi pe care nu am vrut să ţi-l spun fiindcă nu erai în stare să mă asculţi”. În seara ceremoniei funerare pentru Stieg, pe 10 decembrie, cineva venise şi îi spusese lui Britt: „Ai grijă, deja au vorbit să ia tot”. Rămân paralizată, cu mobilul în mână. Aşadar, totul era aranjat.

Britt a încercat sa discute cu Erland. Acesta i-a spus că sunt o bolnavă mintal. Dovada? Doream să dau bani pentru *Expo*! „Şi unei fundaţii pentru memoria lui Stieg – de asta ce părere ai?”, l-a întrebat sora mea. A rămas tăcut mult timp. Adevărul este că nu voia să dea nimănui niciun ban. Concluzia? Şi Stieg trebuie că fusese tot un bolnav mintal, din moment ce dorise să ofere bani pentru *Expo*.

Când lucrurile au început să se afle, am primit mesaje extraordinare de la prieteni. Unii s-au oferit să-mi fie giranţi pentru a putea împrumuta suma necesară în vederea răscumpărării părţii din apartament care revenea familiei lui Stieg. Astfel mi-am dat seama cât de bogată sunt… în prieteni!

Se împlinesc şapte luni de când Stieg a plecat de lângă noi. Abia dacă am început să îmi revin. Astăzi, cu Gruvstad, terapeuta, am vorbit despre credinţa adâncă pe care o nutresc încă din copilărie: o mare fericire este întotdeauna urmată de o nefericire la fel de intensă. Mă asigură că este un fals şi că nu trebuie să mă tem de pedeapsă de

câte ori mă simt bine. M-am întors acasă cu o (foarte) vagă senzaţie de uşurare. Am scos o lampă nouă din sticlă galbenă, am aşezat-o pe marginea albă a ferestrei şi am aprins-o pentru prima dată. Apoi am montat o etajeră în biroul lui Stieg şi am aşezat pe ea fotografia alb-negru a lui, din copilărie, alături de bunici, în faţa căsuţei de lemn, fotografie pe care o luasem din bucătăria de acolo când o vizitasem. Şi o poză de-a mea. L-am privit pe Stieg şi l-am rugat să aibă grijă de mine. După care am început iarăşi să plâng, multă vreme, cu capul plecat.

Marţi, 7 iunie

Am primit, prin sucursala Föreningsbanker din Umeå, unde locuieşte familia Larsson, o înştiinţare privind un cont de economii pentru achiziţionarea unei locuinţe a lui Stieg: după ce se folosiseră de el, mai rămăseseră 1.290,63 coroane (136,56 euro). Ce umilitor! Cât dispreţ! Cu această excepţie, Erland sau Joakim nu au mai dat niciun semn de viaţă.

Vineri, 10 iunie

Am mers la Handelsbanken pentru a scoate din contul comun, al meu şi al lui Stieg, 8.640 de coroane (914 euro) pentru a plăti juriştii care lucraseră la inventar. Din cele 30.000 de coroane (3.174 euro) rămase am scos 15.000 (1.587 euro), fără a-i mai anunţa pe ceilalţi interesaţi de succesiune. Nu-mi pasă. Nu vreau să mai am nicio legătură cu familia Larsson.

Aş vrea să obţin un amendament la legea concubinajului. Nu vreau ca şi alţii să sufere aceeaşi nedreptate ca şi mine. I-am telefonat lui Ronny Olander, deputat al Partidului Social-Democrat, şi lui Gustav Fridolin de la Verzi. Absolut siderat, acesta din urmă m-a rugat să îi trimit un e-mail amănunţit.

Sâmbătă, 11 iunie

Pentru a repara duşumeaua biroului lui Stieg, am scos în living munţi de hârtii, printre care am dat şi de acte de la banca Ikano. Uitasem complet că transferasem acolo asigurarea de viaţă a lui Stieg. Aşadar, pot scoate acei bani pentru a-mi plăti deplasarea Falun–Stockholm şi pentru a fi prezentă la şedinţa de redacţie de la *Expo*, de joia viitoare. Cumpărat în ziua plecării, biletul este mai scump – în loc de 26, plăteşti 69 de euro. Or, nu am aceşti bani în cont şi nici nu vreau să mă ating de următorul salariu înainte de două săptămâni.

Reparatul podelei a fost o catastrofă! Trebuie să sun un furnizor de mastic pentru a umple găurile. E îngrozitor de neplăcut să transform încăperea, dar trebuie s-o fac. Nu pot lăsa pe altcineva să se ocupe de treaba asta. Fiindcă nici durerea nu poţi s-o laşi sa fie trăită de altcineva. Mutând din loc ce mi-a mai rămas de la Stieg, obiecte, cărţi, el este acum în tot apartamentul. Ceea ce îmi aminteşte de toate lucrurile de care era interesat, tot ce făcea, tot ce îl pasiona… Şi asta mă impresionează şi îmi face rău.

Sâmbătă, 2 iulie

Iarăşi reparaţii ale podelei. Cei câţiva metri pătraţi de lemn m-au putut vedea plângând fără încetare. Lacrimile îmi curgeau printre scândurile duşumelei pe care mă speteam, în genunchi, să le netezesc. Ce iad… De ce nu oi fi făcut treaba asta cât mai trăia Stieg? Ar fi fost de-a dreptul fericit. Numai că abia acum trebuie să transform interiorul, fiindcă am nevoie de încăpere pentru a-mi termina cartea despre Hallman şi pentru organizarea Fundaţiei Stieg Larsson, pe care sper să o pot constitui. Bine, trebuie să şi pot păstra apartamentul! E de nesuportat angoasa în care trăiesc. Per-Erik Nilsson le-a făcut o propunere familiei Larsson şi lui Svante Weyler, de la

Norstedts: eu să fiu gerantul operei lui Stieg. La care a adăugat şi problema apartamentului. Tăcere. Din martie, nimic, nici de la familia Larsson, nici de la Norstedts.

În iulie aflu că o variantă audio a trilogiei stă să apară. Weyler menţionase acest lucru când stătuserăm de vorbă, în decembrie 2004. Totuşi, nu existase un contract în acest sens între Stieg şi editură.

Miercuri, 20 iulie

Prima săptămână de vacanţă. Aflu că oferta societăţii de producţie Strix de a cumpăra drepturile de ecranizare pentru *Millennium* a fost respinsă de Norstedts, care îşi doreşte o firmă mai serioasă. Am recitit contractul încheiat de Norstedts pentru cărţile lui Stieg, ca să verific dacă într-adevăr ei deţin respectivele drepturi. Ei bine, nu. Nici pe cele pentru varianta audio. După ce discutase cu unii prieteni şi cu colegii din redacţie, Stieg decisese să nu aleagă Editura Norstedts ca agent pentru drepturile de ecranizare. Dacă s-ar fi pus problema unei adaptări pentru film a trilogiei Millennium, dorea ca asta să nu se întâmple decât la doi sau trei ani după publicarea primului volum, adică prin 2007–2008. Stieg îşi dorea să caute un agent şi un producător din Statele Unite, pentru a asigura filmului calitatea cea mai bună. În singurul contract semnat de Stieg, în aprilie 2004, nu apare nicio rubrică în care să se consemneze problema drepturilor de ecranizare. De altfel, lucru curios, în afara acordului dat pentru Pan Agency, una dintre firmele grupului Norstedts, privitor la dreptul de a vinde cărţi în străinătate, contractul nu se referă decât la cărţi format de buzunar.

Gândindu-mă la această ciudăţenie, i-am descoperit şi explicaţia: în momentul semnării, lui Stieg i-au fost puse în faţă două contracte separate, fără a-şi da cineva seama că al doilea era, la rândul

lui, compus din două exemplare de contract prinse din greşeală cu aceeaşi agrafă. Pentru cel dintâi, legate de dreptul de publicare pentru cărţile format de buzunar, a semnat pe ultima pagina. Aşadar, acesta este valabil. În schimb, când a semnat ultima pagină a celui de-al doilea contract, pe care îl credea contractul principal de editare, în realitate a semnat doar contractul cu Pan Agency. Prin urmare, Stieg nu a semnat niciodată acel contract principal de editare. Nimeni nu şi-a dat seama, nici cei da la Norstedts, nici noi.

Mi-am imaginat şi urmarea: după moartea lui Stieg, când editura a descoperit în ce situaţie se află, a semnat un nou contract cu Erland şi cu Joakim, pentru a avea totală libertate de acţiune şi pentru a publica volumele cât mai rapid. După care, cu siguranţă, au mai semnat nişte contracte pentru a permite editorului să vândă drepturile de ecranizare. În orice caz, nimeni nu ar putea crede că Stieg şi-ar fi lăsat familia ori editura să îi administreze textele şi imaginea. E complet absurd. Era prea independent pentru a fi permis aşa ceva! Iată de ce este atât de important pentru mine să obţin drepturile de proprietate intelectuală asupra întregii sale opere. Mă gândesc mai ales la articolele publicate în *Expo*, în *Searchlight*, la cărţile despre extrema dreaptă etc.

Mi-am făcut valiza pentru cea de a doua săptămână de vacanţă. Mâine plec în arhipelag. Am luat 250 de grame de ceai Lipton, muştar, paste cu sos de tomate, cuşcuş, un amestec de sare şi piper, ulei şi oţet, dar şi detergent pentru vase, şi le-am pus pe toate în nişte crăticioare luate din dulapul de la bucătărie.

Notebook-ul Koala Mac şi blocnotesul le-am pus în mapa lor A4 din imitaţie de piele. Evident, în buzunarele hanoracului Klättermusen nu am uitat să strecor busola şi cuţitul pentru apărare, lângă sprayul paralizant.

Joi, 4 august

În mine locuieşte o imensă melancolie. A apărut pe 19 iulie, în timpul primei mele săptămâni de vacanţă fără Stieg, şi de atunci nu mă mai părăseşte. E peste tot. Palpabilă în lumina soarelui de vară, rând pe rând oranj, aurie, ocru şi arămie. Viaţa pe care o ştiam s-a sfârşit. Ceea ce mi-am închipuit nu va mai exista niciodată. Mai bine s-ar termina totul cât mai repede, decât să nu mai aştept nimic.

Miercuri, 10 august

Per-Erik Nilsson m-a sunat ca să mă întrebe dacă am citit propunerea de acord între părţi, formulată de el. Spune că şi-a dat toată silinţa ca să-mi apere interesele. „Eşti sigură că, în primul rând, eşti interesată de administrarea chestiunilor privitoare la proprietatea intelectuală, nu de bani?” Îi mai confirm o dată.

Vineri, 12 august

Spre seara, Svante Weyler răspunde, până la urmă, întrebării mele legate de drepturile de ecranizare: într-adevăr, Erland şi Joakim au semnat un acord cu Norstedts. Ieşindu-mi complet din fire, i-am lăsat un mesaj lui Per-Erik Nilsson pentru a-l anunţa că, invers decât i se spusese la editură, acordul fusese totuşi semnat.

Peste câteva zile am citit în *Sydsvenska Dagbladet* un articol care anunţa că *Millennium* va fi în curând adaptat pentru film de către societatea de producţie Yellow Bird.

Marţi, 16 august

Până la urmă, l-am sunat pe Joakim pentru a-i cere informaţii despre apartament. Mi-a propus ceva inimaginabil, explicându-mi că nu ar mai fi

nicio problemă dacă ne-am muta împreună. Dar că aşa ceva cu siguranţă nu m-ar interesa!

Abia apoi m-a anunţat că până la urmă îmi va face cadou apartamentul. Numai că s-a săturat atât de tare să administreze actele lui Stieg, încât ar trebui să mă ocup eu de toată hârţogăria. Să-l cred?

Săptămână următoare m-am dus cu Britt să ne vedem nişte foşti vecini din Önnesmark, locul unde am crescut, nu departe de Umeå. Am vrut să trecem şi pe la tatăl şi pe la fratele lui Stieg, dar, de fiecare dată când Britt i-a sunat, i-au răspuns că sunt foarte ocupaţi. Până la urmă tot ne-am întâlnit cu ei, într-un restaurant din oraş. Întrucât nu vorbeau decât despre vreme şi despre alte tot soiul de nimicuri, i-am întrerupt scurt, spunându-le că întâlnirea noastră avea un scop precis: să administrăm cât mai bine opera lui Stieg. După ce a stat o clipă pe gânduri, Joakim a început să-mi explice: se temeau că, obţinând dreptul de proprietate intelectuală, aş putea intra în conflict cu producătorul de film care cumpărase dreptul de a pune personajele să evolueze după cum credea de cuviinţă. Orice spuneam eu sau sora mea, ne răspundea că discutase totul mai înainte cu Svante Weyler. Apoi a reafirmat că erau de acord să îmi cedeze jumătatea de apartament, dar să mă ocup eu de formalităţi. Când m-am interesat care erau condiţiile tranzacţiei, au amuţit. Înainte de a ne despărţi, aproape de staţia de autobuz, Erland s-a apucat să îmi explice că problema venea din posibilitatea ca eu să mă mărit la un moment dat, ceea ce, pentru ei, reprezenta un risc. „Cu Stieg am vrut eu şi mă mărit”, am replicat. Drept pentru care, Joakim mi-a propus să mă mărit cu Erland. Fiindcă, în acel fel, povestea moştenirii nu ar mai fi ridicat nicio problemă. Am rămas împietrită, iar Britt l-a fulgerat din priviri. A adăugat că, desigur, nu ar fi vorba decât despre o căsătorie de convenienţă!

Marţi, 23 august

Primesc un e-mail de la Svante Weyler. Ole Sonberg, producătorul delegat al Yellow Bird Productions, societatea care a cumpărat drepturile de ecranizare a cărţilor lui Stieg, s-ar bucura să mă poată întâlni. Trebuie să înceapă lucrul la scenariu, aşa că vor să deţină toate informaţiile care i-ar putea ajuta. Weyler adaugă că toate cronicile cărţii sunt extraordinare şi că nici nu se putea imagina un debut mai bun.

De acum ştiu următoarele:

— Joakim face joc dublu.

— Erland se lasă condus de el, fiindcă este fiul pe care l-a preferat întotdeauna, dându-l deoparte pe Stieg.

Consecinţe:

— De rupt pentru totdeauna relaţiile cu Erland şi cu Joakim.

— De făcut ceea ce spunea Stieg: „Răzbună-ţi prietenii!”

— De apelat la alte persoane care m-ar putea ajuta.

Vineri, 9 septembrie

O angajez pe Erica Striby, de la cabinetul de avocatură Bergquist, pentru redactarea actului de donaţie a apartamentului. Îl trimite astăzi familiei Larsson.

Marţi, 13 septembrie

Svante Weyler părăseşte postul de director editorial de la Norstedts. Este înlocuit de Eva Gedin. Nicio veste din partea familiei Larsson.

Se împlinesc zece luni de când a murit Stieg. Nici tatăl, nici fratele lui nu m-au întrebat vreodată unde este înmormântat.

Nici în zilele următoare nu se primeşte vreun răspuns la scrisoarea întocmită de avocat în

vederea donării apartamentului. Dacă Stieg ar fi ştiut că editura doreşte, în pofida voinţei lui, să se facă un film după cărţi, s-ar fi înfuriat şi ar fi reacţionat violent împotriva unei asemenea trădări. Dar dacă ar fi văzut la ce mă supun tatăl şi fratele lui, s-ar fi simţit atât de rănit, încât nu ar fi ezitat să se răzbune. A fi eu atacată, însemna să fie el atacat.

Vineri, 7 octombrie

Întâlnire cu reprezentanţii Yellow Bird la sediul Pan Agency.

Scenaristul Lars Björkman începe cu o întrebare directă:

— Ai citit al patrulea volum?

Răspuns:

— Nu!

Şi uite-aşa am rămas fără un subiect!

Câteva minute mai târziu, o nouă întrebare:

— Stieg trebuie să fi făcut multe cercetări. Unde este documentaţia?

Am scos pachetul cu textele lui Stieg pe care le adusesem cu mine. Cărţile despre extrema dreaptă, ultimul articol din *Searchlight*, rapoartele pentru CRIDA (Centrul pentru Studii şi Informaţii despre Democraţie şi Autonomie), pentru Universitatea din Tel-Aviv, pentru CRISP (Centrul de Cercetări şi Informaţii Sociopolitice) etc.

— Doriţi să le vedeţi?

Şi, în timp ce parcurgeau documentele, am adăugat:

— Puteţi găsi aici nume, persoane, evenimente, analize… Asta e viaţa lui Stieg şi întreaga sa documentare. Romanele poliţiste nu sunt decât o urmare a operei sale.

Gata şi cu subiectul ăsta!

Au mai fost abordate şi alte puncte de interes, precum locurile şi adresele din *Millennium*. Le-am explicat că, ţinând cont de profesia mea, eu sunt aceea care le-a descoperit. Apoi, personajele:

— În afara unora pe care le ştie toată lumea, precum Paolo Roberto, mai există şi alte personaje reale? a întrebat cineva.

Răspuns:

— Da.

Hai, mai departe!

— Care este proveniența acestui mod de a vorbi?

Aici am ţinut să explic că, dacă ambianţa cărţilor nu se aseamănă cu aceea a romanelor poliţiste clasice, asta se datorează faptului că Stieg provine din Västerbotten şi că, în consecinţă, importanţa influenţei *Bibliei* nu trebuie neglijată. Una dintre persoanele prezente şi-a exprimat acordul privind explicaţia pe care o oferisem şi, spre marea mea surpriză, a adăugat:

— Sunt fata lui Per Olov Enquist[5].

Ne-am despărţit cordial şi m-au invitat să vin la Ystad. Cât despre o eventuală colaborare, nu s-a stabilit nimic precis.

Miercuri, 19 octombrie

Per-Erik Nilsson mi-a telefonat pe la opt seara şi mi-a citit cu voce tare răspunsul lui Joakim şi al lui Erland, primit prin fax de la avocatul acestora din Umeå, Svansrörn. În rezumat, suna astfel:

— Răspunsul la solicitarea mea de a-mi asuma gestionarea proprietăţii intelectuale a operei lui Stieg era NU. Familia Larsson va continua să se ocupe de această problemă împreună cu Editura Norstedts.

— Răspunsul privitor la donarea apartamentului era NU. Cu excepţia faptului de a remite manuscrisul celui de-al patrulea volum din *Millennium* Editurii Norstedts. Caz în care ar putea fi reconsiderată şi discuţia asupra proprietăţii intelectuale.

— Răspunsul privitor la partea de credit imobiliar al lui Stieg care mai greva asupra

locuinţei noastre era că se va deduce din asigurarea de viaţă a acestuia.

În sfârşit, subliniau că fuseseră „generoşi” din moment ce îmi lăsaseră conturile lui Stieg, mobilierul şi asigurarea de viaţă (care, de fapt, mie îmi era destinată şi nici nu trebuia să intre la masa succesorală).

— Ei, fir-ar a dracului de treabă! am exclamat.

— Se poate spune şi aşa, l-am auzit conchizând pe Per-Erik.

Noile condiţii neprevăzute sunt, fără îndoială, legate de lipsa mea de cooperare din cursul şedinţei cu producătorul de film, din 7 octombrie.

Aşa că totul a luat-o de la capăt. Pentru a nu ştiu câta oară, insomniile au revenit. Nu mai reuşeam nicidecum să adorm. Mă sculam, fumam, mă băgam la loc în pat, mă sculam iarăşi şi tot aşa, înainte de a aţipi puţin, spre dimineaţă, cu capul parcă umplut cu sârmă ghimpată. După care am renunţat şi să mănânc. Din nou. Nici nu mai ştiu pentru a câta oară.

Joi, 20 octombrie

Le-am trimis un e-mail Evei Gedin, de la Norstedts, şi altul Magdalenei Hedlund, la Pan Agency, pentru a le oferi amănunte despre răspunsul semnat de Erland şi Joakim. Le-am explicat că, întrucât dreptul de proprietate intelectuală îmi fusese refuzat, trebuiau să îi anunţe pe cei de la Yellow Bird că, de acum, familia Larsson avea să le ofere informaţiile cerute, nu eu. Nu am primit niciun răspuns.

Vineri, 21 octombrie

Întâlnire descurajantă, care mă duce la disperare, cu Per-Erik Nilsson. Nu doar că situaţia este blocată, dar îmi propune „să mă mai gândesc la cel de-al patrulea manuscris”. Explodez:

— Nu îl vor avea niciodată! Computerul în care probabil se găseşte aparţine revistei *Expo*. Iar

conţinutul acestuia este protejat de Constituţie. Toate legăturile, toţi informatorii, toate sursele pe care Stieg le folosea în munca lui de jurnalist sunt acolo, fără îndoială! Acele documente fundamentale nu pot cădea în mâinile unor oameni pe care nu îi priveşte subiectul!

Per-Erik a trebuit să plece ca să aibă grijă de nepoţi. Eram epuizată. M-am simţit mai singură decât oricând.

Miercuri, 26 octombrie

Nu mai pot gândi, reflecta, munci. M-am dus să mă văd cu şeful serviciului personal, care a înţeles situaţia.

— Întoarce-te acasă. O să te simţi mai bine acolo.

Din trenul care mă ducea înapoi la Stockholm, m-am uitat la câmpurile pe care începuseră muncile agricole de toamnă, defilându-mi prin faţa ochilor. Păreau a fi sătule, îngreunate. Pământul era în acelaşi timp împlinit şi obosit, cu ale sale nuanţe de maro, verde, roşu şi negru. Toamna aceasta îmi semăna. Eram în egală măsură epuizată şi plină de dorinţa de a lupta. Pentru Stieg. Aşa cum ar fi făcut-o şi el. Cum mi-ar fi cerut s-o fac.

La sosire am închis toate telefoanele şi am decis să nu îmi mai citesc câteva zile e-mailurile. Pentru întâia oară după un an, urma să mă odihnesc, să citesc poezie, să reflectez, să mă plimb, să mă uit la lacul Mälar. În apele căruia pluteşte *niđ*-ul meu pentru Stieg. Lucru care mă bucură. Şi atunci, în liniştea casei, Stieg s-a întors, fiindcă exista un loc pentru el. Am plâns ascultând *You Are Always on My Mind*. Am început să-i vorbesc. Mă simţeam jalnică, fiindcă nu reuşisem să îi apăr munca de o viaţă. Mi se părea că îl trădasem.

Luni, 31 octombrie

M-am trezit la 10:00 şi am coborât la Furusundsleden ca să privesc cum curge apa. Am

căutat o piatră pentru mormântul lui Stieg. Cum trebuia să arate? Aveam să ştiu cu siguranţă în clipa în care aveam să o văd. În apă nu am găsit-o. Am mers mai departe şi paşii m-au îndreptat către un bolovan mare, roşu, în acelaşi timp neted şi catifelat, cu striaţii negre. M-a dus cu gândul la Stieg. Cel blând şi dur în egală măsură. Puternic şi de neclintit în convingeri. Însă având un suflet sensibil, pe care îl vedeau cei care îl cunoşteau bine. Nu aveam cum să iau doar o pietricică din roca aceea. Mi-am zis că e normal: era, ca şi Stieg, prea întreagă pentru a putea fi fragmentată. Acum nu-mi mai pasă de piatra aceea. E acolo. Ca şi el.

Am ieşit iarăşi, ceva mai târziu. În pădure, răcoarea mi s-a lăsat pe umeri. Am cules afine roşii şi negre, acrişoare şi proaspete. Cele negre însă erau fără gust şi îngheţate, într-un cuvânt, nu puteau fi mâncate. Soarele de octombrie pătrundea printre frunzele galbene care mai rămăseseră prinse de crengile copacilor. O toamnă frumoasă pentru o femeie tristă. Urcasem aproape în patru labe o colină, păşind pe muşchiul moale. Era şi o cărare care nu ducea nicăieri.

„Cel puţin, voi ieşi la lumină”, mi-am zis.

În vârf nu era nimic de văzut, dar m-am oprit o clipă în soare. „Sunt şi eu o mică fiinţă omenească, de care nu-i pasă nimănui pe lume”, m-am gândit.

Eşuasem în unicul lucru care mai avea importanţă după moartea lui Stieg: să îl apăr. Pentru mine, eşecul acesta era o trădare. Nu mai aveam curajul de a continua. Lacrimile îmi curgeau pe obraji, pe bărbie şi începuseră să îmbibe stofa paltonului. Am repetat: „Iartă-mă, iartă-mă…”

Şi atunci, dintr-odată, am auzit un zgomot bizar, pe care nu îl puteam identifica. Am ridicat ochii şi am zărit apropiindu-se un corb mare. Suveran şi nepăsător, a început sa zboare deasupra mea, desenând în aer forma unei semiluni. Ai fi zis că ieşise la o plimbare şi, când să se întoarcă, fusese

de acord să facă pentru mine un mic ocol, spunându-şi: „Fie, dacă este cu adevărat important…” Mi-a vorbit îndelung, cu voce înceată şi melodioasă. Dintr-odată, m-am trezit în propriul meu *niđ*, în care le ceream celor doi corbi ai lui Odin, Hugin şi Munin, să străpungă cu ciocurile lor capetele, ochii şi inimile tuturor laşilor, făţarnicilor şi hainilor care îl făcuseră pe Stieg să sufere.

Eram uluită că mă putusem gândi la imposibil, fără teamă ori ezitare: „Aşadar, ţi-ai trimis corbul, Odin?”

Nu ştiu ce spunea pasărea, dar vocea ei magnifică mi-a pătruns în suflet, mi-a potolit disperarea şi mi-a adus liniştea. Ca şi cum mi-ar fi răspuns: „Totul e bine, nu trebuie să fii neliniştită. Ce-ar fi să te duci înapoi acasă?” Pe drumul de întoarcere, paşii îmi erau şovăitori din cauza lipsei de somn şi de mâncare, însă nu mai eram singură. Mă sprijinea Stieg. *You Are Always on My Mind*. Ştiu, prietenul meu drag, chiar şi atunci când nu aveai prea mult timp să-mi dăruieşti, ştiu că mă păstrai mereu în gând. Cum şi eu te păstram pe tine în gândurile mele. În seara aceea am înţeles că lucrul cu adevărat important era să nu mă prăbuşesc.

Întorcându-mă acasă, am trimis câteva SMS-uri pentru a anunţa că mă simt bine, că pur şi simplu aveam nevoie de calm, de timp pentru a reflecta şi de linişte pentru a mă putea odihni.

Joi, 3 noiembrie

Mi-am schimbat numerele de la telefonul fix şi de la cel mobil. De acum, cu excepţia prietenilor şi a familiei, oricine vrea să dea de mine trebuie mai întâi să ia legătura cu Per-Erik ori cu un alt jurist. Am ieşit de la compania de telefonie incredibil de liniştită.

Pe urmă m-am dus la doctorul de familie care, când a văzut în ce hal eram, parcă şi-a ieşit din

minţi. Nu am acceptat nici medicamente, nici concediu de boală de două luni, însă am fost de acord cu o lună de *part-time*. Am nevoie de muncă pentru a-mi ţine mintea ocupată. Am, totodată, nevoie şi de odihnă, şi de o viaţă normală.

Miercuri, 9 noiembrie

În această seară este comemorarea „Nopţii de cristal" şi se împlineşte un an de la moartea lui Stieg. Am lucrat jumătate din zi la discursul pe care îl voi susţine, împreună cu o expunere de fotografii. Mi-am pus pantaloni negri, cămaşa Linnéa Braun de culoarea lavandei, pe care am cumpărat-o de la Myroma, şi o haină din piele de căprioară pe care am găsit-o la solduri, la Falun. Mi-am lăsat părul liber şi m-am machiat discret.

Întâlnirea a avut loc la restaurantul Cirkeln. S-au servit cafea şi prăjituri.

Daniel Poohl, de la *Expo*, şi-a început intervenţia spunând că nu păstrează o anume amintire cu Stieg, ci, mai degrabă, una nesfârşită, în care acesta… ascultă.

— Stieg asculta pe toată lumea, inclusiv persoane care nouă ne păreau lipsite de orice interes. De exemplu, îi ziceam mereu să nu mai stea să asculte tot felul de chiţibuşari cretini ca Jan Milld ori Blågula Frågor: „Îţi piezi vremea cu unul ca ăsta". Ştiţi cu toţii urmarea: Jan Milld a ajuns secretarul general al Partidului Democrat. Toată lumea a fost uluită, cu excepţia lui… Stieg, care îl ascultase! Nu e de mirare cât de mulţi membri susţinuşi ai acestui partid regretă sincer moartea lui Stieg, fiindcă el îi asculta. Uite-aşa era Stieg, asculta.

Eram uimită. Încă o dată, Daniel, cu eleganţa, puterea de convingere şi inteligenţa lui mă surprinsese.

Am luat, la rândul meu, cuvântul. Eram deosebit de calmă.

Am început prin a aminti că Stieg şi cu mine colaboraserăm timp de treizeci şi doi de ani şi trăiserăm împreună treizeci. Că oamenii fac ceea ce fac nu din întâmplare, ci fiindcă totul, în viaţa lor, îi îndreaptă către respectivele fapte. Am adăugat că, pentru a înţelege opera lui Stieg, trebuia să ştii cine a fost cu adevărat. Am arătat fotografiile lui din copilărie, alb-negru, alături de bunici. Apoi pe acelea în culori, făcute mai târziu, în bucătăria cu un singur aragaz şi în atelierul mecanic unde bunicul său repara, printre altele, biciclete. Am explicat că, pentru Stieg, astfel de oameni săraci şi marginalizaţi din punct de vedere cultural constituiau o minoritate discriminată. Şi că, până la urmă, într-un moment sau altul, oricine poate să facă parte dintr-o asemenea minoritate, dacă nu cumva, din cauza valurilor istoriei, se poate trezi chiar în pericol de moarte. Am continuat vorbind despre lagărele de concentrare suedeze (mai ales despre acela de la Storsien) şi daneze, despre deportarea prizonierilor de acolo, despre fortăreaţa Theresienstadt, unde erau executaţi sau trimişi mai departe, spre Auschwitz ori alte lagăre de exterminare. Am menţionat datele, numărul prizonierilor şi al celor care şi-au pierdut viaţa. Informaţiile le verificasem de dimineaţă. După care m-am întors la o fotografie a lui Stieg din prima copilărie, împreună cu bunicul său, precizând că tot Stieg îmi povestise cum acel om, care fusese întemniţat la Storsien, reuşise, în chip miraculos, să îşi continue viaţa şi să se ocupe de copilul la care a ţinut ca un tată. Militantismul lui Stieg provenea din fragedă copilărie, când bunicul îi povestea întâmplările din „Noaptea de cristal”.

M-am mai referit la fundaţia pe care doream să o înfiinţez în memoria lui Stieg. Scopul era ca, anual, să fie decernat un premiu unui jurnalist sau unui fotograf militant. Am arătat unul dintre portretele lui preferate, pe care i l-am făcut de sus

în jos, în care se lasă pe spate, în plin soare, cu zâmbetul pe buze şi ochii întredeschişi, privindumă. Sub imagine inseraserăm o frază extrasă dintr-un editorial din *Expo*, din numărul pe decembrie 1997, care însă nu a mai fost publicat: „Ştim că este necesar ceea ce facem…”

În sfârşit, am încheiat explicând că, la vremea aceea, *Expo* era ca şi terminat, fiindcă nu mai existau fonduri private care să îi susţină apariţia, iar redacţia era epuizată. Speram că, acum, toată lumea va înţelege de ce Stieg utilizase cuvântul „necesar”.

Eram mulţumită că reuşisem să fac şi eu ceva într-o asemenea zi încărcată de durere. Şi că fusesem în stare să iau cuvântul înconjurată de căldura prietenilor, calmă şi fără a fi inundată de tristeţe.

Acel 9 noiembrie nu a fost o zi de doliu, ci de înaltă spiritualitate.

Miercuri, 23 noiembrie

O nouă scrisoare de la avocatul familiei Larsson. Mi se cere să semnez alăturatul acord privitor la partaj şi la masa succesorală, în care este stipulat în mod oficial că apartamentul îmi este oferit în schimbul computerului lui Stieg.

În scrisoarea care însoţeşte documentul, avocatul precizează că familia Larsson se plânge că nu a fost invitată la seara de comemorare a morţii lui Stieg şi că editura Norstedts îşi exprimă, de asemenea, acelaşi regret. Mai menţionează că discursul meu, din punctul lor de vedere, nu se referea decât la Stieg, scriitorul. Ce lipsă totală de cunoaştere a militantismului său politic. Seara respectivă a făcut întotdeauna parte din viaţa lui. Ar fi fost de-a dreptul trivial şi de neimaginat, cu acea ocazie, ca Stieg sau altă persoană să fi vorbit despre altceva decât despre evenimentele din monstruoasa „Noapte de cristal” din 1939. Cei

care îl văd pe Stieg doar ca autor de romane poliţiste nu l-au cunoscut niciodată.

Vineri, 25 noiembrie

Pe la 7:30 soseşte livrarea de la Ikea. Paturi, saltele, cearşafuri şi cuverturi… totul e aici!

Plec imediat să cumpăr rotile pentru paturi, dintr-un magazin din Fridhemsplan. Nu sunt tocmai cele la care visasem, întrucât găurile se găsesc prea aproape de margine, ci unele duble, gri, în locul celor mai înalte şi mai fine, din lemn negru, pe care mi le imaginasem.

Sâmbătă, 26 noiembrie

M-am dus să iau înapoi maşina de găurit de la o prietenă. Ca să dau găurile, trebuie să fixez picioarele patului în menghină şi să utilizez şuruburi de 4 milimetri şi spirale de 3,5. Mi-am dat repede seama că trebuie să fac nişte semne cu un şurub mai lung, pe care l-am găsit într-un dulap. M-am apucat să montez picioarele patului pe care îl instalez în noua încăpere. Saltele, cuverturi şi cearşafuri de mătase în carouri albe, negre, gri şi ocru. Am împins canapeaua extensibilă, pe rotile acum, până lângă fereastră, m-am aşezat punându-mi nişte perne la spate şi m-am uitat la apele lacului Mälar scurgându-se lent către canalul Hammarby. Şi am trăit astfel, în tăcere, o îndelungă clipă de linişte.

M-am ridicat şi am terminat de montat şi cea de-a doua canapea extensibilă, pe care am aşezat-o într-un colţ, paralel cu lungimea camerei, faţă în faţă cu prima. Era perfect. De acum aveam o încăpere care corespundea noii mele vieţi, în acelaşi timp birou de lucru, living pentru invitaţii care se vor putea destinde după cina şi cameră pentru prietenii în trecere. Cărţile lui Stieg le-am aranjat pe nişte etajere din lemn de tec, în apropierea ferestrei.

După care m-am culcat chiar acolo. Şi am dormit excelent. Cărţile din jur mi-au dat senzaţia că mă odihnesc înconjurată de o lume binevoitoare.

Decembrie

Luna aceasta, Joakim a sunat-o pe Britt pentru a-i spune, printre altele, că, dacă publicam volumul al patrulea, Norstedts nu va lăsa să apară volumele doi şi trei.

Britt i-a explicat că laptopul era proprietatea revistei *Expo*, nu a lui Stieg. Evident, acest computer a ajuns obsesia familiei Larsson! Câteva zile mai târziu, avocatul lor a trimis o scrisoare redacţiei *Expo* pentru a afla unde este computerul. (Problema va fi discutată şi în cursul şedinţei echipei de conducere de la *Expo*, din ianuarie 2006, iar răspunsul trimis la solicitare a fost: „Nu ştim”.)

Aşteptându-mă să fiu dată afară din casă de pe o zi pe alta, am început să îmi strâng lucrurile în cutii. Însă reuşesc să fac faţă situaţiei, aşa că, pentru mine, nimic nu mai este prea dureros de privit ori de închipuit. Mi-am regăsit echilibrul, busola interioară. De altfel, şi terapeuta spune că fac progrese deosebit de rapide.

A venit vremea să întocmesc epilogul acestui an care s-a scurs. Însă, mai întâi, trebuie să-l întocmesc pe acela al vieţii mele cu Stieg. Plâng scriind „Am fost iubită”, fiindcă, până la urmă, este singurul lucru care contează.

După un an

Aştept un telefon care nu va mai veni niciodată

Aştept să-i văd numărul pe ecranul mobilului meu

Aştept un surâs pe care nu-l voi mai primi niciodată

Fotografia lui de pe peretele meu

Aştept o mângâiere pe care nu o voi mai primi niciodată
Haina lui din dulapul meu
Însă îi aud vocea răspunzându-mi
Când disperarea mă copleşeşte.

Când Stieg a murit, nu am mai avut decât un singur ţel, „să supravieţuiesc”, după cum scrisesem pe o bucată de hârtie. În 2006, am scris următoarele cuvinte: „Să învăţ din nou să trăiesc”.

C26 – VIAŢA MEA ÎNTRE 2005 ŞI 2010

Până în 2007 am continuat să lucrez în mod regulat cu echipa de conducere de la *Expo*. Mă ocupam mai ales de selecţionarea autorilor pentru site-ul consacrat lui Stieg şi traduceam în engleză articolele. La început, mergeam des la redacţie pentru a le arăta că nu am de gând să las baltă lucrurile, dar şi fiindcă aveam nevoie să nu mă mai gândesc la dispariţia lui Stieg. Cum moartea lui trezise conştiinţele, situaţia financiară a revistei se ameliorase considerabil. În noiembrie 2004 au început să sosească unele donaţii şi, la începutul lui 2005, Förening Artister Mot Nazister (Asociaţia Artiştilor Împotriva Nazismului) decisese să doneze anual câte 500.000 de coroane (52.950 de euro), pe o perioadă de şase ani. Pe de altă parte, Statens Kulturråd (Consiliul Naţional al Culturii) sprijină acum financiar presa, aşa că *Expo* a început o colaborare de lungă durată cu editura Natur & Kultur…

Ultima mea contribuţie la activitatea revistei şi a fundaţiei a fost renovarea sediului, în 2007. Întrucât bugetul alocat nu depăşea 30.000 de coroane (3.177 euro), timp de trei luni am spălat şi am revopsit pereţii şi tavanul, aflate într-o stare foarte proastă. Îmi doream pentru podea un ton cald, aşa că am ales un roşu-închis. În rest, am folosit alb şi negru, vopseluri obişnuite. Am făcut şi o masă de şedinţe din materiale recuperate. Imaginea de ansamblu era simplă şi sobră, cu excepţia arhivei, unde dosare şi vechi publicaţii se îngrămădeau până-n tavan.

Acum, conducerea *Expo* face parte din juriul Premiului Stieg Larsson, instituit de familia Larsson şi Editura Norstedts.

Expo a supravieţuit şi şi-a urmat calea lui. Iar eu pe a mea.

Din toamna lui 2007, apartamentul din Stockholm a intrat cu totul în proprietatea mea. Abia la trei ani după moartea lui Stieg, familia Larsson mi-a trimis documentele oficiale. Până atunci am trăit într-o continuă incertitudine. Eram pregătită să părăsesc oricând casa şi, timp de doi ani, am locuit printre cutii. Uşurată, am desfăcut toate ambalajele şi am organizat o petrecere de inaugurare a casei, invitându-i pe toţi cei care rămăseseră alături de mine. În momentul de faţă, cărţile ocupă tot mai mult loc în spaţiul de cincizeci şi şase de metri pătraţi. Ar avea nevoie de o casă mai mare. Eu, nu. Am revopsit toţi pereţii, inclusiv pe cei ai bucătăriei, refăcută în alb şi oliv. Apartamentul nu mai seamănă cu cel de pe vremea lui Stieg. Nu mai sunt în stare să redeschid uşile vechii mele vieţi, şi cel mai mic detaliu îmi aminteşte de absenţa lui Stieg. Am cumpărat şi un covor de ocazie pentru living. Ieftin, murdar şi ros, dar e un Kashgaï lucrat de una dintre artistele acelui trib nomad din Iran. Reprezintă o grădină plină de copaci şi de flori şi cu nişte raţe, am impresia, care se plimbă prin iarbă. După ce l-am spălat şi l-am reparat, l-am întins pe jos, am pus muzică şi am dansat salsa, în picioarele goale, pe acea nouă lume. Simţeam fizic cum casa devenise a mea, încetând să mai fie ecoul dureros al unor vremuri fericite, însă pierdute pe veci.

M-am întors la meseria mea, în construcţii, tot în domeniul dezvoltării durabile. E lumea care îmi aparţine. O lume exigentă şi dură, însă dreaptă. Munca mea are rost, fiindcă intervine asupra realului. Îmi pot folosi liber competenţele şi pot lua deciziile pe care le consider eficiente. Nu este vorba despre realitatea virtuală a industriei *Millennium*, în care nu mai pot hotărî absolut nimic.

Această industrie *Millennium* s-a născut la şapte luni după moartea lui Stieg, în iulie 2005, odată cu

publicarea, în Suedia, a volumului *Bărbaţi care urăsc femeile*. De atunci nu a încetat să se dezvolte cu succes: mai bine de patruzeci de milioane de exemplare vândute în întreaga lume, ca să nu mai vorbim despre filmele de televiziune ori pentru marele ecran şi despre audio-book-uri. Paralel, s-a constituit şi un mit: al lui Stieg cel legat de *Millennium*. Multe şi mărunte s-au tot scris de atunci despre el. Cel mai adesea, de către oameni care abia dacă l-au cunoscut, care trăiau departe de viaţa noastră şi care nici vorbă să fi luptat alături de noi. De ce stau aşa lucrurile? Fiindcă nu am intrat nicicând în „lumea bună" şi nu am călcat pe covoarele roşii în serile de premieră. Fiindcă *The Neu York Times, Le Monde, The Guardian* sau *El Pais* nu ne-au solicitat interviuri, aşa cum fac în ziua de azi, pentru a vorbi despre Stieg şi despre *Millennium*. Adevărata viaţă a lui Stieg şi, deci, şi a mea era deseori plicticoasă, întotdeauna muncită şi, câteodată, periculoasă. Iată de ce oamenii care vorbesc acum despre el nu ne-au frecventat niciodată.

Millennium nu este doar o poveste de bună calitate, scrisă de un bun autor de romane poliţiste. Cărţile acestea vorbesc despre necesitatea de a te lupta pentru apărarea propriilor idealuri, despre refuzul de a te preda, de a cădea în genunchi în faţa cuiva mai puternic decât tine. Despre valori, justiţie, jurnalism, în sensul nobil al cuvântului, loialitate şi eficienţă, calităţi de care unii dau dovadă făcându-şi meseria, inclusiv poliţiştii. Mai vorbesc şi despre morală. Acum, realitatea virtuală care s-a impus a făcut din Stieg eroul trilogiei *Millennium*. Or, Stieg nu a aşteptat *Millennium* pentru a fi el însuşi. Şi, în această viziune reducţionistă a lui Stieg, unii au încercat să mă şteargă de pe listă, pe mine şi cei treizeci şi doi de ani ai vieţii noastre trăite împreună. Trebuie recunoscut că, în toată povestea aceasta, e şi mult misoginism, şi nu doar la adresa mea. Oriunde

vine vorba despre Stieg Larsson, femeile nu sunt puse în valoare, chiar dacă, toată viaţa, a colaborat mai ales cu femei. În 2007, sora mea m-a anunţat că a observat modificarea articolului de pe *Wikipedia* despre Stieg. Începând din 18 noiembrie 2006, se afirma că nu locuise niciodată la bunicii lui, ci numai cu părinţii. Acolo unde, înainte, stătea scris că Eva Gabrielsson era tovarăşa lui de viaţă în clipa morţii, acum se putea citi: „cu care a locuit din când în când". Linkul către primul meu interviu despre problemele succesorale, apărut în *Atenţie!* o revistă economică, fusese înlăturat.

Prin 2006, presa din străinătate începuse să se intereseze de omul din spatele trilogiei *Millennium*. Mai întâi cea scandinavă, apoi cea europeană, acum şi cea din Statele Unite şi Australia, care trimit oameni la Stockholm pentru a vorbi cu mine despre Stieg, presupunând, pe bună dreptate, că sunt persoana care le-ar putea povesti lucrurile cele mai interesante, după trei decenii petrecute în intimitatea lui.

În mod invariabil, jurnaliştii pun aceleaşi întrebări şi în aceeaşi ordine. Prima, în mod sistematic, se îndreaptă către Suedia. Există într-adevăr, în ţara noastră, tot ceea ce este descris în *Millennium*: corupţie, abuz de putere, discriminare şi violenţă împotriva femeilor etc.?

Când răspund că, în cea mai mare parte a lor, faptele, evenimentele şi personajele sunt reale, surpriza este totală. E straniu cum Suedia apare astăzi ca un model pentru alte naţiuni, din moment ce, în linii mari, problemele sunt aceleaşi peste tot. Interviurile la care mă refer mi-au permis să constat în ce măsură *Millennium* a reuşit să ştirbească imaginea acelei Suedii progresiste şi egalitare în materie de drepturile omului.

A doua chestiune care s-a dovedit o sursă de stupoare pentru jurnalişti a fost aceea că nu sunt considerată văduva lui Stieg, după toţi anii

petrecuţi împreună. Cum e posibil să se întâmple aşa ceva în ţara asta?

În momentul actual, *Millennium* este una dintre cele mai importante mărfuri de export suedeze, având, repet, peste patruzeci de milioane de exemplare vândute în întreaga lume. Nu mai este o carte. Este un fenomen care a generat două efecte majore. În primul rând, a permis răspândirea unei noi imagini a Suediei. Apoi, a făcut din Stieg şi din *Millennium* un soi de marfă care poate fi comercializată la infinit.

Este şi motivul pentru care am cerut să administrez moştenirea literară a lui Stieg. Începând din 2006, toate propunerile făcute prin intermediul avocaţilor mei, în acest sens, au mers. Şi, de fiecare dată, a fost lăsată familiei Larsson libertatea de a stabili valoarea cotei din drepturile de autor care ar fi urmat să îmi revină, permiţându-le să se bucure de cea mai mare parte a beneficiilor. După fiecare dintre propunerile noastre urma o lungă tăcere, încheiată cu un „nu". Avocata mea, Sara Pers-Krause, a explicat, de altfel, în presa suedeză, în 2009, cum stau lucrurile: „Ţinem să subliniem că importantă pentru noi este gestionarea proprietăţii literare a lui Stieg Larsson şi că am prezentat cu acest titlu, încă din primăvara lui 2006, diferite solicitări, fără a obţine vreodată răspuns la vreuna dintre ele".

Începând din februarie şi continuând pe tot parcursul verii lui 2009, ziarele au jucat rolul de negociatori între casele de producţie hollywoodiene Yellow Bird şi Sony în vederea unei adaptări americane a trilogiei *Millennium*. Cunoscând valorile morale din Statele Unite şi ştiind faptul, că, invers decât în Suedia, douăsprezece state ale Uniunii garantează dreptul de moştenire concubinilor, eram curioasă să observ derularea evenimentelor. Şi nu am fost dezamăgită.

Pe 25 octombrie 2009, am fost sunată de la ziarul de seară suedez *Aftonbladet* pentru a mi se vorbi despre un articol care urma să fie publicat a doua zi în cotidianul *Dagens Nyheter*. Aveam cumva de făcut vreun comentariu despre cele două milioane de coroane (circa 200.000 de euro) pe care familia Larsson urma să le vireze în contul meu? Am răspuns că nu eram la curent cu nimic şi nici avocatul meu. Şi nici nu a mai fost publicat ceva.

O săptămână mai târziu, pe 2 noiembrie, cotidianul concurent *Svenska Dagbladet* explica în paginile sale că familia Larsson îmi oferea acum 20 de milioane de coroane (circa 2,1 milioane de euro). Singurul lucru pe care îl puteam spune era acelaşi; nu eram absolut deloc la curent cu aşa ceva.

În aceeaşi zi, avocatul meu l-a sunat pe noul reprezentant al familiei Larsson pentru a-i preciza că un articol de ziar nu putea fi considerat o ofertă serioasă, aşa că aşteptam ceva mai oficial. Informaţia a circulat pe larg în mass-media din străinătate.

Peste o lună, *American Variety* scria că „negocierile dintre Sony şi Yellow Bird trenează de şase luni, din cauza diferendului privind drepturile de autor dintre familia Larsson şi Eva Gabrielsson, tovarăşa de viaţă a lui Stieg Larsson".

Din acel moment, au fost reluate tratativele privind administrarea moştenirii literare a lui Stieg între familia Larsson, avocaţii mei şi mine.

În cadrul discuţiilor, familia Larsson mi-a oferit un loc în consiliul de administraţie al societăţii pe care o înfiinţase şi care avea drept obiect veniturile obţinute din vânzarea trilogiei *Millennium*. Postul îmi permitea accesul la rapoartele financiare şi la contracte, fără însă a avea dreptul de a spune vreun cuvânt despre utilizarea textelor politice ale lui Stieg sau a trilogiei *Millennium*, care puteau fi

vândute, folosite, rescrise sau modificate. Prin urmare, rolul meu ar fi fost acela al unui simplu consultant, ascultat ori ignorat, în funcţie de cheful celor doi proprietari ai societăţii.

În aprilie 2010, avocatul meu a propus drept soluţie de compromis să mi se dea dreptul de administrare asupra tuturor „celorlalte texte", cu excepţia trilogiei *Millennium*. Şi iarăşi ne-am apucat să aşteptăm răspunsul.

În mai 2010 a apărut cartea mea, scrisă împreună cu Gunnar von Sydow, *Sambo – enrsammare än du tror (Concubinule, eşti mai singur decât îţi poţi imagina)*. În ianuarie 2008, începusem să mă întreb dacă acest caz al meu este chiar unul unic. Întrucât concubinajul este ceva obişnuit în Suedia, destui oameni se aflau probabil în exact situaţia mea. Fireşte, cercetările m-au făcut să descopăr multe persoane aflate în aceeaşi situaţie penibilă ca şi mine. Numai că şi eu, şi coautoarea cărţii am fost uimite să constatăm că argumentul nostru cel mai solid, numărul important de persoane tributare aceleiaşi stări de fapt, a eşuat de la prima încercare. Pentru stat, nu eram decât o minoritate lipsită de importanţă, întrucât Institutul Suedez de Statistică nu ia în considerare decât cuplurile care au copii. Membrii celorlalte cupluri sunt consideraţi celibatari.[6]

La o lună şi jumătate după înaintarea propunerii noastre, Joakim şi Erland Larsson au răspuns simultan, prin intermediul presei şi al e-mailului, avocatei mele că abandonează negocierile cu mine.

Fiat iustitia, pereat mundus. „Să se facă dreptate, chiar de-ar fi să piară lumea".

C27 – SUPPORTEVA.COM

La începutul lui 2009, avocata mea a primit o cerere neaşteptată din partea unui fost jurnalist, Jan M. Moberg, astăzi director general al societăţii norvegiene Edda Media, şi din partea avocatului acestuia.

Jan. M. Moberg tocmai văzuse în reluare o emisiune suedeză de investigaţie, *Milioanele Millenniumului*, în care se povestea cum ajunseseră tatăl şi fratele lui Stieg să pună mâna pe moştenirea acestuia. În emisiunea respectivă, cei doi spuneau că una dintre ideile de a „rezolva problema" fusese să mă căsătoresc cu tatăl lui Stieg.

Jan M. Moberg şi doi dintre prietenii săi, la fel de indignaţi ca şi el, doreau să lanseze un site pe internet (www.supporteva.com) care să îmi aducă o susţinere morală şi financiară.

Fondatorii site-ului, care îşi spuneau „cei trei muşchetari din Drammen", doreau să pună astfel în aplicare filozofia de acţiune şi de justiţie din care se hrăneau cărţile trilogiei *Millennium*. Scopul? Să adune bani şi să îmi ofere un cont pe internet controlat de nişte avocaţi norvegieni. Am fost plăcut surprinsă de profesionalismul dovedit, iar avocata mea a fost de acord să accept oferta.

Simţul umorului pe care îl au aceşti norvegieni te umple de euforie. Invitau internauţii să doneze o sumă de bani în funcţie de numărul de volume citite şi de gradul lor de indignare. Site-ul a fost lansat în mai puţin de trei săptămâni şi a fost tradus în mai multe limbi. Pe pagina *Reacţii ale internauţilor*, mi-au sosit încurajări din toată lumea. Am primit foarte multe telefoane şi e-mailuri de la cunoscuţi, dar şi de la persoane absolut necunoscute, care îmi comunicau că îi linişteşte faptul că se pot exprima.

Chiar înainte ca site-ul să fi fost lansat, Erland şi Joakim Larsson au făcut o donaţie de patru milioane de coroane (circa 419.000 de euro) revistei *Expo*, care urma uneia de un milion de coroane (aproximativ 105.000 de euro). Vestea le-a dat norvegienilor ideea de a contacta redacţiile *Expo* şi *Searchlight*, cele două mari publicaţii antifasciste pentru care scrisese Stieg, cerându-le să se refere la site-ul lor şi să îi facă publicitate. Britanicii au oferit imediat spaţiu pe site-ul lor de pe internet. În schimb, *Expo* a răspuns că diferendul meu cu familia Larsson este un lucru nefericit, dar că nu pot interveni într-o chestiune privată. Aceeaşi motivaţie a fost invocată şi de Editura Norstedts, care şi ea a refuzat propunerea.

Pe 25 mai 2009, Editura Norstedts şi familia Larsson au oferit împreună cel dintâi Premiu „Stieg Larsson", în valoare de 200.000 de coroane (circa 21.000 de euro), în amintirea luptei lui Stieg împotriva nedreptăţii. Premiul a fost acordat revistei *Expo*.

C28 – AL PATRULEA VOLUM

Am mai povestit cum, a doua zi după moartea tovarăşului meu de viaţă, când sora mea, Britt, împreună cu Erland s-au dus la sediul redacţiei *Expo*, am rugat-o să îmi aducă rucsacul lui Stieg. Acesta conţinea agenda cu sumarul detaliat al următorului număr, dar şi laptopul proprietate a revistei. Desigur, respectivul computer aparţinea redacţiei *Expo*, dar conţinea şi articolele lui Stieg, corespondenţa cu *Searchlight*, anchetele sale, numele surselor de informare etc. Din acest punct de vedere, informaţia de pe laptop este protejată de lege, care afirmă că sursele jurnaliştilor sunt intangibile. Computerul la care mă refer şi care nu avea o parolă anume rămăsese acolo mai bine de şase luni. La vremea respectivă, cineva sugerase să fie introdus în seiful revistei, numai că acesta era încuiat, iar codul de acces îl ştia doar Stieg!

Poate că şi cel de-al patrulea volum se găseşte tot acolo..

Probabil că este vorba despre ceva mai mult de două sute de pagini, întrucât, când ne-am întors din ultima noastră vacanţă, din vară, Stieg scrisese deja peste o sută şaizeci de pagini. Între corectura primului volum, finalizarea celui de-al treilea şi munca de la *Expo*, cu siguranţă nu avusese timp, în săptămânile dinaintea morţii, să fi scris mai mult de cincizeci de pagini.

Nu intenţionez să redau aici trama celui de-al patrulea volum. În schimb, aş vrea să spun că, în această carte, Lisbeth se eliberează treptat de fantomele şi de duşmanii ei. De fiecare dată când reuşeşte să se răzbune pe o persoană care i-a făcut rău, fizic sau psihic, şterge tatuajul care, pentru ea, semnifică respectiva persoană. Dacă piercing-urile sunt o adaptare la moda generaţiei sale, tatuajele înseamnă pentru Lisbeth un fel de pictură de război. Sub mai multe aspecte, tânăra femeie se comportă ca membrul unui trib ajuns în jungla

urbană. Aici acţionează ca un animal, bazându-se pe instinct şi anticipând diverse situaţii şi pericole. La fel ca ea, în faţa noilor situaţii şi a noilor cunoştinţe, şi eu am încredere în instinctul meu. Iar Stieg ştia foarte bine acest lucru.

Stieg a scris două mii de pagini în doi ani, aproape fără note, cercetări ori anchete, cu excepţia câtorva mici detalii. Cum de a fost posibil aşa ceva? Explicaţia este simplă: baza datelor din trilogie o reprezintă vieţile noastre, cei treizeci şi doi de ani trăiţi unul lângă altul. Cărţile sunt rodul experienţei lui Stieg, dar şi al existenţei mele. Al copilăriei lui, dar şi al copilăriei mele. Al luptei, militantismului, călătoriilor, pasiunilor, temerilor noastre… Cărţile acestea sunt puzzle-ul vieţii noastre. Iată de ce nu pot preciza ce vine în *Millennium* de la Stieg şi ce de la mine. În schimb, ştiu că, în cazul în care cineva ar încerca să se lanseze într-o aventură similară, fiecare asemenea volum i-ar solicita ani de muncă.

Hazardul a făcut ca Stieg să fi fost acela care a folosit toate aceste elemente pentru a le transforma în literatură, nu eu. Ironia sorţii face ca unii să spună că nu am avut nicio contribuţie la *Millennium*, alţii că eu l-aş fi scris de la un capăt la altul. Personal, nu pot spune decât că, aşa cum aveam un limbaj al nostru, tot aşa, de multe ori, scriam împreună.

În luna august 2005, Per-Erik Nilsson a făcut o propunere familiei Larsson şi Editurii Norstedts, prin care ceream să administrez drepturile morale ale operei lui Stieg. Astfel, aş fi putut în mod legal să verific textele rămase şi să închei cel de-al patrulea volum, lucru pentru care dispun de capacitatea necesară. Propunerea ar fi trebuit să îi incite să descopere o soluţie convenabilă.

Numai că familia Larsson a spus „nu”. Trebuie precizat că nimic din legislaţia suedeză privitoare la moştenire nu o face obligatorie. Nu este interzis să donezi moştenirea ori o parte a ei. Legea

permite transferarea drepturilor morale ale unei opere către o terţă persoană.

Exemplul cuplului nostru, dar şi al multor altora, la care mă refer în cartea despre concubinaj, în care unul dintre membri pierde totul când celălalt dispare, demonstrează că aceste legi arhaice trebuie schimbate. Ele tratează creaţia intelectuală ca pe nişte terenuri care aparţin familiei. Când unul dintre concubini moare, celălalt este imediat lipsit de tot ceea ce a construit împreună cu partenerul său, fiind împiedicat să dezvolte ceea ce au creat împreună. Or, în momentul în care moştenirea este acordată celor care nu au făcut nimic pentru existenţa ei, e atacată însăşi morala, întrucât câştigă cei ce au stat pasivi şi pierd cei activi. Iar societatea stagnează. Situaţia nedreaptă, mediatizată graţie cazului meu, a împins multe cupluri suedeze să îşi oficializeze statutul prin căsătorie.

Fără susţinerea adevăraţilor noştri prieteni – cei care nu se instalează pe platourile televiziunilor, nu povestesc în presă ori în cărţi amintiri apocrife şi anecdote fără nicio legătură cu Stieg –, nu aş îi supravieţuit toţi aceşti ani. Ţin să le mulţumesc şi aici.

Şi în ziua de azi continui să lupt pentru a obţine drepturile morale asupra trilogiei *Millennium* şi asupra tuturor textelor politice ale lui Stieg. Mă lupt pentru el, pentru mine. Pentru noi.

Nu vreau ca numele lui să fie doar o industrie, o marcă. În ritmul în care merg acum lucrurile, de ce nu i-aş vedea într-o zi numele pe o sticlă de bere, pe un pachet de cafea sau pe o maşină? Nu vreau ca lupta şi idealurile lui să fie murdărite şi exploatate. Ştiu cum ar fi reacţionat în fiecare dintre situaţiile de faţă. S-ar fi revoltat împotriva lor.

Iar eu trebuie să fac aşa cum ar fi făcut el.

În seara înmormântării lui Stieg scrisesem că îmi doream „să supravieţuiesc un an”. Câteva luni

mai târziu, la cea dintâi comemorare a dispariţiei lui, speram „să învăţ iarăşi să trăiesc”. Acum, verbul pe care îl scriu liniştită este: „A trăi”. Familia, profesia, prietenii mei şi lucrurile pentru care militez îmi permit şi o fac zi de zi.

Pentru Stieg. Fiindcă mi-ar cere-o şi acum, aşa cum a făcut-o şi la douăzeci şi trei de ani, în scrisoarea de adio pe care mi-a scris-o când a plecat în Africa.

Aşadar, voi merge mai departe pentru mine, pentru noi şi fiindcă aşa am fost lăsaţi pe acest pământ să facem.

MULŢUMIRI

Marie-Françoise Colombani mulţumeşte:

— Evei Gabrielsson pentru încredere;

— lui Régis Boyer, specialist în literatură şi civilizaţie scandinavă, şi lui Gunnar Lund, ambasadorul Suediei în Franţa, pentru preţioasele informaţii oferite;

— lui H. Poussin, pentru sprijin şi pentru cultura sa ornitologică;

— lui Michelle Fitoussi, una dintre primele cititoare ale trilogiei Millennium, pentru cunoştinţele în domeniul construcţiilor;

— şi lui Bruno Lafforgue, pentru răbdare.

[1] Racism and Xenophobia European Network – Reţeaua Europeană de Informaţii asupra Rasismului şi Xenofobiei, ţinând de Uniunea Europeană.

[2] Säpo sau Säkerhetspolisen, este serviciul de siguranţă suedez, echivalent al SRI pentru România, subordonat Consiliului Naţional al Poliţiei din Suedia.

[3] Pe când restul ţării era, încă din secolul al XVI-lea, sub autoritatea Bisericii Luterane, curente protestante disidente, extrem de austere, s-au dezvoltat în nord, în secolul al XIX-lea – printre altele, Deşteptarea religioasă condusă de pastorul radical Lars Levi Laestadius. Aceste curente îşi propuseseră drept misiune salvarea muncitorilor şi ţăranilor de ravagiile alcoolismului; muzica şi balurile fuseseră proscrise, femeile nu aveau dreptul de a se machia etc. Odată cu dezvoltarea societăţii industriale şi cu urbanizarea masivă, aceste mişcări separatiste au dispărut aproape în totalitate pe la jumătatea secolului al XX-lea.

[4] 10 eurocenţi.

[5] Scriitor suedez contemporan.

[6] Suedia este una dintre primele ţări care au încercat să reglementeze situaţia concubinilor, punând la punct o lege de minimală protecţie a partenerului considerat „cel mai slab”: în 1973, partajul locuinţei, în 1987, al bunurilor comune. În 2003, aceste drepturi au fost extinse la cuplurile de homosexuali care trăiesc în concubinaj. În ziua de azi, legea este, înainte de orice, adaptată pentru cuplurile care se despart. În caz de deces, fără existenţa unui testament prealabil, concubinul supravieţuitor se trezeşte în faţa unui vid juridic. (Invers decât în cazul cuplurilor căsătorite, pentru care moştenirea decurge automat dacă un testament nu stipulează contrariul.) Prin urmare, succesiunea este operată amiabil. Sau nu. Astfel, în Franţa, începând din 1993, PACS (Pactul Civil de Solidaritate) acordă drept de succesiune supravieţuitorului, dacă în acest sens există un testament sau o declaraţie autentificată în momentul semnării PACS-ului de către membrii cuplului, prin care se stipulează că bunurile dobândite începând cu data semnării PACS-ului sunt bunuri comune. (Sursa: *Sambo – enrsammare än du tror*, Eva Gabrielsson şi Gunnsr von Sydow, Blue Publishing, 2010).

Table of Contents

PREFAŢĂ 3
C1 - CAFEA 5
C2 - COPILĂRIA 8
C3 - MAMELE NOASTRE 14
C4 - ÎNTÂLNIREA 19
C5 - CĂLĂTORIA ÎN AFRICA 25
C6 - STOCKHOLM 27
C7 - AGENŢIA TT 32
C8 - EXPO 35
C9 - AMENINŢĂRI 41
C10 - MILLENNIUM 47
C11 - VALORILE JURNALISTICE ALE LUI STIEG 51
C12 - FEMINISMUL 55
C13 - ÎN MIEZUL BIBLIEI 59
C14 - DATORIA RĂZBUNĂRII 62
C15 - ADRESELE DIN MILLENIUM 64
C16 - PERSONAJELE 69
C17 - GRENADA 78
C18 - A NAVIGA 81
C19 - DECEPŢII ŞI AFACERI DUBIOASE ÎN IMOBILIARE 85
C20 - AVENTURA PUBLICĂRII 88
C21 - NOIEMBRIE 2004 95
C22 - ZILELE DE DUPĂ 102
C23 - DESPĂRŢIREA 105
C24 - RĂZBUNAREA ZEILOR 111
C25 - JURNALUL MEU DIN 2005 119

C26 - VIAŢA MEA ÎNTRE 2005 ŞI 2010 144
C27 - SUPPORTEVA.COM 151
C28 - AL PATRULEA VOLUM 153
MULŢUMIRI 157